

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ - ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΚΑΙ ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΗΘΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: "Η Ηθική του Ιερού Πολέμου (Τζιχάντ) έναντι των άλλων θρησκειών"

ΑΡΧΙΜ. ΦΙΛΙΠΠΟΣ

(κατά κόσμον ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ – ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ) ΧΑΜΑΡΓΙΑΣ

A.M. 1320130033

Επιβλέπων Καθηγητής : κ. Παναγιώτης Πανταζάκος

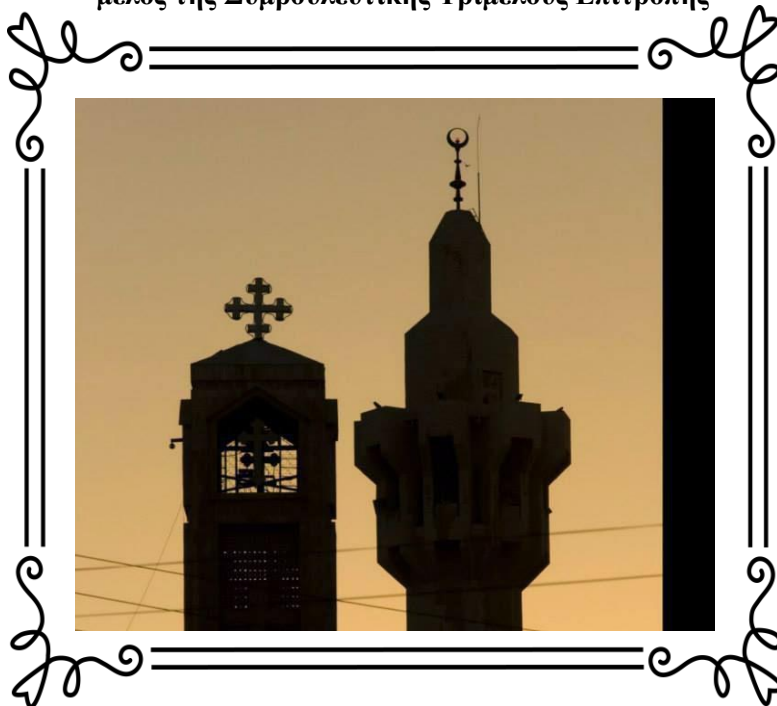
Συνεπιβλέποντες :

Καθηγητής Χρυσόστομος – Γεώργιος Σαββάτος – Μητροπολίτης Μεσσηνίας

μέλος της Συμβουλευτικής Τριμελούς Επιτροπής

Καθηγητής Αντώνιος Μαρκαντωνάτος

μέλος της Συμβουλευτικής Τριμελούς Επιτροπής

ΚΑΛΑΜΑΤΑ – ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2015

Πρόλογος

Είναι γεγονός πως ένα Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα αποτελεί ένα ταξίδι γνώσης και έρευνας για κάθε Καθηγητή, σπουδαστή, φοιτητή και ερευνητή. Όταν ξεκίνησα την παρακολούθηση του Διαπανεπιστημιακού και Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και συγκεκριμένα της Ηθικής Φιλοσοφίας του Τμήματος Φιλολογίας, δεν φανταζόμουν πόσο μπορεί να συνδέεται η Φιλοσοφία με την Θεολογία, την οποία είχα σπουδάσει. Δεν μπορούσα να φανταστώ πώς μπορεί να συνταξιδεύσει ο Πλάτων και ο Αριστοτέλης με τον Μέγα Βασίλειο και την Ιερό Χρυσόστομο. Κι όμως όχι μόνο συμπορεύονται αλλά μου επέτρεψαν να γίνω, επ' ολίγον, συνοδίτης και συμμετοχος στο ταξίδι αυτό. Και έτσι μέσα από το μάθημα της Εφαρμοσμένης Ηθικής, που διαπραγματεύεται και την Ηθική του Πολέμου, αλλά και μέσα από το μάθημα της Ηθικής της Θρησκείας, προσπάθησα να κατανοήσω πώς μπορεί να έχει ηθική υπόσταση ένας πόλεμος, ιδίως όταν γίνεται στο όνομα της θρησκείας ή του Θεού, και ταυτόχρονα ονομάζεται και «ιερός».

Στις σελίδες που ακολουθούν προσπάθησα να καταθέσω τις απόψεις και τις μελέτες επιφανών ερευνητών και μελετητών, να τις αναλύσω και να τις μεταφέρω, όσο το δυνατόν πιο τεκμηριωμένα, προκειμένου να γίνει κατανοητό πώς μπορεί ένας πόλεμος να ενδύεται το μανδύα της ιερότητας και να θεωρείται ηθική υποχρέωση και ιερό καθήκον από μια θρησκεία.

Με την πεποίθηση ότι προσέφερα, κατά το μέτρο του δυνατού, στην έρευνα και στη γνώση, αλλά και με τη βεβαιότητα ότι κέρδισα ακόμη περισσότερα, θέλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στα πρόσωπα που με ενίσχυσαν στην προσπάθεια αυτή. Πρωτίστως στον επιβλέποντα Καθηγητή κ. Παναγιώτη Πανταζάκο, ο οποίος από την πρώτη στιγμή περιέβαλλε με αγάπη και εμπιστοσύνη το τόλμημά μου και με ώθησε στην έρευνα και στη μελέτη. Επίσης τον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομο Σαββάτο, Καθηγητή και Πρόεδρο του Τμήματος Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής Αθηνών, ο οποίος με τις νουθεσίες, την ανοχή και το διδακτικό του λόγο και τρόπο μου ενέπνευσε την αγάπη και το σεβασμό στην ετερότητα και στο «διαφορετικό», καθώς και τον Πρόεδρο του Τμήματος Φιλολογίας της Σχολής

Ανθρωπιστικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου κ. Ανδρέα Μαρκαντωνάτο για τη συμβολή του.

Θερμές ευχαριστίες οφείλω στο Γενικό Γραμματέα Θρησκευμάτων του Υπουργείου Παιδείας κ. Γ. Καλαντζή για την προσφορά και την υπόδειξη έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού, αλλά και για τις μέχρι τώρα θέσεις του στην ανάδειξη του μεγάλου θέματος της συνύπαρξης Χριστιανών και Μουσουλμάνων στη χώρα μας. Τέλος ευχαριστώ τη συνάδελφο και πραγματική φίλη κ. Παν. Μπουμπούλη, η οποία ως συμπαράστατης και συνοδοιπόρος στο ταξίδι της έρευνας, μου προσέφερε τις γνώσεις της στη βοήθεια των ξενόγλωσσων μεταφράσεων.

Αρχμ. Φίλιππος (κατά κόσμον Απόστολος – Ευάγγελος) Χαμαργιάς

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη	5
Abstract	6
Εισαγωγή	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΗΘΙΚΗ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	14
1.1 Ηθική και Θρησκεία	14
1.2 Πίστη και πόλεμος	17
1.3 Η έννοια και το περιεχόμενό του «ιερού πολέμου» στο Ισλάμ: Djihad.....	19
1.4 Ορισμός του Τζιχάντ : Πόλεμος στο όνομα του Αλλάχ	25
1.5 Τζιχάντ: τρόμος και τρομοκρατία.....	26
1.6 Τζιχάντ και αποικιοκρατία.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (ΤΖΙΧΑΝΤ).....	34
2.1 Η ηθική της υποχρεωτικής συμμετοχής.....	34
2.2 Η ηθική δικαιολόγηση της προληπτικής επίθεσης.	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (ΤΖΙΧΑΝΤ) ..	40
3.1 Σχέση της Ορθοδόξου Εκκλησίας και του σύγχρονου Ισλάμ	40
3.2 Η απήχηση του Ισλάμ στην ελληνική κοινωνία.....	54
3.3 Σχέσεις της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και του σύγχρονου Ισλάμ.....	57
Συμπεράσματα	67
<u>ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:</u>	69

Περίληψη

Οι θρησκευτικοί πόλεμοι ανέκαθεν υπήρξαν το πρόσχημα εγκόσμιων διεκδικήσεων και επιδιώξεων. Η κινητήριος δύναμη της θρησκείας κινητοποιούσε τις μάζες, οι οποίες αγωνίζονταν για ένα δίκαιο και ιερό σκοπό, για ένα σκοπό που αξίζει να πεθάνεις, να χάσεις την οικογένεια σου, τα υπάρχοντα σου, οτιδήποτε σε συνδέει με αυτόν τον κόσμο, μια θυσία όμως που οπωσδήποτε θα ανταμειφθεί σε ένα άλλον, καλύτερο κόσμο. Το αίσθημα δικαίου που προσδίδει η θρησκευτική πίστη σε όλες τις αιμοβόρες ανθρώπινες διενέξεις, τις κάνει λιγότερο ευτελείς και αποτρόπαιες. Κι αυτό ήταν κάτι που αντιλήφθηκαν οι άνθρωποι από την αρχή της ανθρώπινης ιστορίας. Ο στόχος των οπαδών του Ισλάμ, ως οπαδών θρησκείας με επιθετικό χαρακτήρα είναι πολιτικός, δηλαδή να διαδώσουν τις αρχές της θρησκείας τους στα πέρατα της οικουμένης. Στην παρούσα εργασία θα διερευνηθεί η έννοια του τζιχάντ, το οποίο πέρα από τον ιερό πόλεμο περιλαμβάνει έναν προσωπικό πνευματικό αγώνα και τη συμβολή του στην κοινωνική βελτίωση και οργάνωση. Ακολουθείται κυρίως μια ιστορική αναδρομή αναφορικά με την ηθική του ιερού πολέμου έναντι των υπολοίπων θρησκειών.

Λέξεις κλειδιά: *τζιχάντ, θρησκεία, ηθική, πόλεμος.*

Abstract

Religious wars have always been the pretext of worldly demands and aspirations. The driving force of religion mobilized the masses, which were fighting for a just and holy purpose, for a purpose worthy to die, to lose your family, your possessions, anything that connects this world, a sacrifice that will anyway be rewarded in another, better world. The feeling of fairness gives religious faith to all human bloody conflicts, making them less vile and abominable. And that was something people realized from the beginning of human history. The goal of the followers of Islam, as the followers of a religion with aggressive character, is political, namely to spread the principles of their religion to the ends of the world. This dissertation concerns the concept of jihad, which, apart from the holy war, includes a personal spiritual struggle and its contribution to social improvement and organization. I made mainly a chronology, regarding the ethics of the holy war, against other religions.

Keywords: *jihad, religion, ethics, war.*

Εισαγωγή

Ποια είναι η σχέση του Θεού με τον πόλεμο; Καμία, θα απαντήσουν αναφανδόν οι εκπρόσωποι όλων των θρησκευτικών δογμάτων. Η ειρήνη και η αγάπη προβάλλονται από όλες ανεξαιρέτως τις θρησκείες, ως οι δυο σημαντικότερες πανανθρώπινες αξίες, όμως οι πιο αιματοβαμμένες σελίδες της ανθρωπότητας, είναι εκείνες στις οποίες οι θρησκείες διαδραμάτισαν τον πρωταγωνιστικό ρόλο, σε εμπόλεμες συρράξεις και αδελφοκτόνους πολέμους. Οι θρησκευτικοί πόλεμοι υπήρξαν ανέκαθεν αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης κοινωνίας και στο όνομα του Θεού σφαγιάστηκαν, βασανίστηκαν και εκτοπίστηκαν εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι.

Το οξύμωρο, της αδιαμφισβήτητης αυτής ιστορικής πραγματικότητας δεν καταδικάζει αυτομάτως τις θρησκείες στο «πυρ το εξώτερον», αρκεί να αναγνωρίσει κανείς ότι τα θρησκευτικά δόγματα δεν είναι τίποτα περισσότερο από ιδεολογικά προϊόντα των ανθρώπων και αποτέλεσμα των σύνθετων διανοητικών διαδικασιών που ανέπτυξε ο άνθρωπος στη πορεία της εξέλιξης του. Αποτελούν στην ουσία την αντανάκλαση των υπαρξιακών αναζητήσεων του ανθρωπίνου είδους που διαβαθμίζονται από ερωτήματα όπως «ποιο είναι το νόημα της ζωής;» ή «τι γίνεται μετά το τέλος της;». Περιλαμβάνουν ταυτόχρονα κώδικες ηθικών κανόνων και αξιών, που ενσωματώθηκαν σε μια μορφή πρώιμου δικαίου, το οποίο οργάνωσε και οργανώνει ακόμη και σήμερα τις ανθρώπινες κοινωνίες. Είναι αναπόφευκτο οι θρησκείες να διαπλέκονται άμεσα στον κοινωνικό ιστό και να λαμβάνουν λόγω της υπερφυσικής τους διάστασης ένα ισχυρό ρόλο, επιβάλλοντας τέτοια εξουσία στους ανθρώπους, ικανή να τους φανατίσει ή να τους προτρέψει σε ακραίες συμπεριφορές.

Το Νοέμβριο του 2010 μια δημοσκόπηση της Εταιρίας Public Issue έφερε στο φως της δημοσιότητας τις γνώσεις που έχουν οι Έλληνες αναφορικά με το Ισλάμ. Στο ερώτημα αν η ισλαμική θρησκεία οδηγεί στη βία πιο εύκολα από τις άλλες θρησκείες η απάντηση ήταν θετική σε ποσοστό 51%, ενώ μόλις το 1% είπε πως καμία θρησκεία δεν οδηγεί στη βία. Εντύπωση όμως προκαλεί το ποσοστό του 39% που απάντησε ότι η ισλαμική θρησκεία δεν προκαλεί τη βία περισσότερο από άλλες θρησκείες.

Σε όλα τα ιερά κείμενα διαπιστώνεται η αντίφαση της φιλειρηνικής θεϊκής επίκλησης και της προτροπής ή καταγραφής της βίας στο όνομα του Θεού. Ο Ινδουισμός καταδικάζει απερίφραστα όλες εκείνες τις πράξεις που μπορεί να προκαλέσουν την απώλεια της ζωής κάθε ζώντος πλάσματος, την ίδια στιγμή όμως επιφυλάσσει μια σημαντική κοινωνικο-θρησκευτική αναγνώριση στον πολεμιστή ο οποίος έχει συγκεκριμένα καθήκοντα να επιτελέσει. Οι δυο αυτές τάσεις, της βίας και της μη-βίας περιγράφονται αναλυτικά στο σημαντικότερο ιερό βιβλίο του Ινδουισμού, την Μπαγκαβάτ Γκίτα που αποτελεί μέρος του θρησκευτικού έπους Μαχαμπαράτα. Εδώ ο θεός Κρίσνα, οδηγεί τον πολεμιστή Αρτζούνα στη μάχη του Κουρουκσέτρα (Kurukshetra). Ο Κρίσνα αν και Θεός ενεργεί ως βοηθός του Αρτζούνα και οδηγεί το άρμα του. Ο Αρτζούνα βλέποντας στην πλευρά των αντιπάλων του φίλους, συγγενείς και δασκάλους διστάζει να πολεμήσει και σκέφτεται να καταθέσει τα όπλα για να μην τους βλάψει. Ο Κρίσνα του εξηγεί ότι πρέπει να είναι πιστός στο ρόλο του ως ευγενής-πολεμιστής (τσατρίγια) και τον συμβουλεύει να ενεργήσει και να κάνει το καθήκον του αποστασιοποιημένος. Ο Κρίσνα παράλληλα διδάσκει τον Αρτζούνα να μην αισθάνεται μίσος για κανένα πλάσμα, να είναι φιλικός και συμπονετικός. Σε άλλα ινδουιστικά κείμενα περιλαμβάνονται κείμενα όπου πλησιάζουν πολύ την λογική του «δίκαιου» πόλεμου των χριστιανών, ενώ στη Μαχαμπαράτα ο κώδικας του πολέμου επιβάλλει το μέτρο στην άσκηση της βίας και καταδικάζει τους θανάτους των ανήμπορων ανθρώπων, των γυναικών, των μικρών αγοριών και τον ηλικιωμένων ανδρών.

Η ασκητική παράδοση του Βουδισμού έχει ταυτιστεί με τη μη βία, την μη αντιπαράθεση και την εσωτερική διανοητική ζωή. Ωστόσο και ο Βουδισμός ήταν πάντα συνδεδεμένος με τον αληθινό κόσμο, δίνοντας ξεκάθαρη έμφαση στην ιεραρχική μορφή της κοινωνίας με τους κοινωνικούς και ηθικούς διαχωρισμούς της, έχοντας πλήρη επίγνωση της ύπαρξης της βίας. Βέβαια ο Βουδισμός απέχει πολύ από το να χαρακτηριστεί πολεμική θρησκεία, αλλά είναι εντυπωσιακό ότι ένας από τους πιο πολεμοχαρείς αυτοκράτορες της Ινδίας, ο Ασόκα, (3ο π.Χ. αιώνας) γνωστός για πολεμικές κατακτήσεις και κατορθώματα σε όλη την ινδική υποήπειρο, υπήρξε ένας από τους πιο φανατικούς βουδιστές. Τον 2ο δε αιώνα ο Βουδισμός έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στον αντι-αποικιακό αγώνα στη Σρι Λάνκα, την Μπούρμα (Μιανμάρ) και στο Βιετνάμ. Ειδικότερα ο Ζεν Βουδισμός, όπως αναπτύχθηκε στην

Ιαπωνία κατά τον 7ο μ.Χ. αιώνα, κατέλαβε κυρίαρχο ρόλο στην προστασία του κράτους και την διδασκαλία των πολεμικών τεχνών. Το Μπουσίντο, ο κώδικας τιμής των πολεμιστών Σαμουράι, αντανακλά εύστοχα τη σχέση της διανοητικής κατάστασης Zen και της πολεμικής νοοτροπίας.

Στην ιουδαϊκή παράδοση, η πολεμική πρακτική είναι ιδιαίτερα έντονη. Ο Γιαχβέ, ο Θεός των Εβραίων, αποκάλυψε το όνομά του στον Μωυσή ως «*Ο Θεός των στρατών*» (Yahveh Sabaoth). Ο Θεός του Μωυσή ήταν συνάμα πολεμοχαρής και μεροληπτικός, παίρνοντας πάντα το μέρος του περιούσιου λαού του, στην όποια διένεξη. Η Παλαιά Διαθήκη περιλαμβάνει τουλάχιστον 300 περιπτώσεις όπου ο Θεός αναμίχθηκε ενεργά σε πολεμικά επεισόδια που αφορούσαν τους Εβραίους. Χαρακτηριστική είναι διαδεδομένη ιδέα ότι οι πόλεμοι του λαού ήταν πόλεμοι του Θεού¹. Ταυτόχρονα όμως είναι και ο Θεός ολόκληρης της οικουμένης. Έτσι οι Ισραηλίτες και Εβραίοι στρατιώτες οφείλουν το προσέχουν τους κρατούμενούς τους κι όχι να τους σφαγιάζουν, αφού ο Θεός της οικουμένης είναι Θεός αγάπης και όχι μίσους και αίματος.

Έχοντας ξεκινήσει ως μια απόλυτα φιλειρηνική θρησκεία, ο Χριστιανισμός άρχισε να λαμβάνει κατά τον 4ο μ.Χ αιώνα, ένα πιο στρατιωτικό χαρακτήρα. Στα πρώιμα και μεσαιωνικά χρόνια η χριστιανική εκκλησία ανέπτυξε μεθόδους περιορισμού και διάκρισης μεταξύ των ανθρώπων και αργότερα συνέλαβε την ιδέα των Σταυροφοριών, οι οποίες αποδείχτηκαν εξαιρετικά αποτελεσματικές στην εξάπλωση της θρησκείας και της τιμωρίας των απίστων αρκετά καταστροφικές για την ίδια την ιδιοπροσωπία του Χριστιανισμού. Η πρώτη Σταυροφορία κηρύχθηκε από τον Πάπα Ουρβανό το 1095, και είχε τον «ιερό» στόχο της απελευθέρωσης της Ιερουσαλήμ. Για πολλούς μελετητές οι Σταυροφορίες θεωρούνται ως η πρώτη απόπειρα επιβολής της ευρωπαϊκής κυριαρχίας, ένα δηλαδή ξεκάθαρα μπεριαλιστικό εγχείρημα. Από την πλευρά τους όμως οι σταυροφόροι, πίστευαν ακράδαντα ότι επιτελούσαν κάποιο θείκό έργο.

Οι Σταυροφορίες έφεραν σε απευθείας αντιπαράθεση τον Χριστιανισμό με το Ισλάμ, αν και δεν ήταν η πρώτη φορά. Ο προφήτης Μωάμεθ υπήρξε ένας εξαιρετικά επιτυχημένος στρατιωτικός διοικητής, και το Ισλάμ (το οποίο σημαίνει «ειρήνη») είχε

¹ Joachim Gnllka, *Χριστιανισμός & Ισλάμ. Μια νέα προσέγγιση*, Εκδ. Ουρανός, Αθήνα 2009, σ. 203

ήδη εξαπλωθεί με το ξίφος, στη Μέση Ανατολή, την Αφρική και την Ισπανία, απειλώντας να εισέλθει στα βάθη της ευρωπαϊκής ηπείρου, από τις αρχές του 8ου αιώνα. Ο θρησκευτικός πόλεμος των μουσουλμάνων εναντίον των απίστων ονομάζεται «τζιχάντ». Αυτοί που σκοτώνονται στη «τζιχάντ» πηγαίνουν απευθείας στον Παράδεισο. Ήταν ένα απλό δόγμα, παρεμφερές με τον Χριστιανισμό της Δύσης που πρέσβευε πως οι Σταυροφορίες είχαν «αιρό» σκοπό. Όλοι ουσιαστικά πολεμούσαν για μια θέση στον Παράδεισο, αφού όποιος αγωνίζεται και πεθαίνει για το Θεό θα απολαύσει τα επέκεινα αγαθά.²

Ο Μωάμεθ έφερε το μήνυμα ειρήνης, καθώς ο μουσουλμάνος δεν έπρεπε να αντιμάχεται μουσουλμάνο αλλά μόνο του απίστους³. Έπρεπε να τηρεί το τζιχάντ, δηλαδή την προσπάθεια ή τον αγώνα να μεταστραφούν οι άπιστοι στο Ισλάμ. Μόνο που το οξύμωρο είναι πως η μεταστροφή αυτή δεν ήταν αποτέλεσμα ιεραποστολικής δράσης ή κηρύγματος και διδασκαλίας αλλά ενός πολέμου στηριγμένου στη βία και στο θάνατο. Μετά το θάνατο του Μωάμεθ, οι μουσουλμάνοι είχαν επιβάλει την κυριαρχία τους σε εκτεταμένα μέρη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και είχαν καταλύσει την Περσική. Οι μουσουλμάνοι κατάφεραν να αλώσουν την Δαμασκό το 635, ενώ τον επόμενο χρόνο νίκησαν στη μάχη του ποταμού Γιαρμούκ, απλώνοντας στα πόδια τους τη Συρία και την Παλαιστίνη. Το 638 τους παραδόθηκε η Ιερουσαλήμ και το 640 η Καισάρεια. Οι ισλαμικές κατακτήσεις το 630 και το 640 έκαναν τις αυτοκρατορίες της Ρώμης και της Περσίας να υποφέρουν από τα βάρη του πολέμου και την οικονομική εξάντληση. Το Ισλάμ αναδύθηκε την εποχή που η πνευματική ζωή της χριστιανοσύνης στο ρωμαϊκό κόσμο εστιαζόταν στη Βίβλο και στους ερμηνευτές της.⁴

Οι θρησκευτικές πολεμικές συρράξεις δεν περιορίστηκαν όμως μονάχα εναντίον των εκάστοτε «απίστων» των αλλότριων δογμάτων. Επεκτάθηκαν αρκετές φορές στους πιστούς του ίδιου δόγματος. Το σχίσμα μεταξύ ανατολής και δύσης, στην χριστιανική εκκλησία, βρέθηκε στο κέντρο των πολεμικών επιχειρήσεων. Οι χριστιανοί σταυροφόροι στο δρόμο για την εκστρατεία τους στη Μέση Ανατολή,

² Joachim Gnilka, *ό.π. σ. 210*

³ Το Ιερό Κοράνι, Μωάμεθ, 47: 4-10

⁴ Fletcher, R., (2006), *Σταυρός και Ημισέληνος*, Αθήνα: Εκδ. Ενάλιος, σσ. 32-35.

πολιόρκησαν την Κωνσταντινούπολη, πρωτεύουσα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και οικονομικό, πολιτιστικό και πνευματικό κέντρο των χριστιανών ορθοδόξων.

Για την Ευρώπη, η οποία εκπροσωπεί το δυτικό πολιτισμό, η θρησκεία υπήρξε πάντα ένα σημαντικό κίνητρο για πόλεμο, αναπόσπαστο τμήμα της πολιτικής και των εθνικών συμφερόντων. Άγριες συγκρούσεις σημειώθηκαν και μεταξύ πιστών επακριβώς του ίδιου δόγματος, όπως οι πόλεμοι μεταξύ της Αγγλίας και της Γαλλίας το 14ο και 15ο αιώνα μ.Χ. Όταν ο Λούθηρος θυροκόλλησε στις 31 Οκτωβρίου 1517, στην εξώπορτα του μητροπολιτικού ναού της Βιρτεμβέργης, τις 95 θέσεις του κατά του Πάπα, μια νέα περίοδος βαρβαρότητας ξεκίνησε για την χριστιανική εκκλησία. Οι αναθεωρητές Προτεστάντες, συγκρούστηκαν επανειλημμένως με τους Καθολικούς, με αποκορύφωμα την νύχτα του Αγίου Βαρθολομαίου, όπου σφαγιάστηκαν ανηλεώς όλοι οι προτεστάντες της Γαλλίας.

Η διαμάχη Προτεσταντισμού - Καθολικισμού είναι συνυφασμένη με την συγκρότηση των εθνών - κρατών στη κεντρική Ευρώπη, κατά τον 16ο και 17ο αιώνα. Ο εκρηκτικός συνδυασμός θρησκείας και έθνους- κράτους, εκτονώθηκε στον τριακονταετή πόλεμο, στον οποίο εκφράστηκαν οι θρησκευτικές και εθνικές επιδιώξεις των τότε ευρωπαϊκών δυνάμεων. Η ειρήνη της Βεσφαλίας (1648) προσπάθησε να αποτρέψει ανάλογες μελλοντικές θρησκευτικές συρράξεις, υιοθετώντας την αρχή «*cuius regio, eius religio*» που σημαίνει: η θρησκεία του λαού είναι αυτή του ηγέτη. Η αρχή αυτή αντανακλά το σεβασμό στις θρησκευτικές πεποιθήσεις άλλων λαών και παρότι σηματοδότησε το τέλος των εθνικών θρησκευτικών πολέμων στην Ευρώπη, δεν κατάφερε να αποτρέψει τις εμφύλιες συρράξεις. Τρανταχτό παράδειγμα αποτελεί η Ιρλανδία και το άσβεστο μέχρι και σήμερα μίσος προτεσταντών- καθολικών, το οποίο φυσικά υποκρύπτει μια ευρύτερη κοινωνική και πολιτική διαμάχη.

Το ενδο-δογματικό μίσος δεν είναι φυσικά άγνωστο ούτε στους μουσουλμάνους. Οι σίιτες και οι σουνίτες, βρέθηκαν αρκετές φορές σε αντιπαράθεση, όταν από το 1512 και μετά επικράτησε ο Σιιτισμός στην Περσία και κορυφώθηκε στην διάρκεια του 20ου αιώνα στο Ιράκ με την καταπίεση του σιιτικού πληθυσμού από τον Σαντάμ Χουσεΐν, και τον οκταετή πόλεμο Ιράν-Ιράκ.

Μια νέα περίοδο θρησκευτικών παθών, εγκαινίασε η πτώση του Ανατολικού Μπλοκ το 1989. Οι πολεμικές συγκρούσεις στην πρώην Γιουγκοσλαβία ήταν εμφύλιες συγκρούσεις και όχι εθνικές, μιας και η πλειοψηφία του πληθυσμού στην περιοχή είναι Σλάβοι. Εκτός όμως από Σλάβοι, ήταν και Βόσνιοι μουσουλμάνοι και Κροάτες καθολικοί και Σέρβοι ορθόδοξοι και για ακόμη μια φορά η θρησκεία απέδειξε πόσο σημαντικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει στην συγκρότηση της εθνικής συνείδησης, καθώς ήταν εκείνη που έθεσε την διαχωριστική γραμμή μεταξύ των λαών σε έναν παράλογο και ανηλεή πόλεμο.

Η θρησκεία έχει παίξει σημαντικό ρόλο και στην αμερικανική πολεμική ιστορία. Οι Κονκισταδόροι της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας διέγραψαν ένα διαφορετικό μέλλον για τους λαούς της ηπείρου, όταν στο όνομα του Θεού κατέσφαζαν τους αυτόχθονες πληθυσμούς των Ινδιάνων. Και αργότερα όμως στο ανεξίθρησκο αμερικανικό κράτος, η θρησκεία έβρισκε πάντα ένα σημαντικό βήμα, στα λόγια των Αμερικανών προέδρων που επικαλούνταν τη Θεία βούληση σε κάθε ιμπεριαλιστικό εγχείρημα. Η «διαβολική αυτοκρατορία» του Ρόναλντ Ρήγκαν ήταν ένας ευφυέστατος χαρακτηρισμός εναντίον της ανταγωνιστικής τότε Σοβιετικής Ένωσης, δικαιολογώντας στο θυμικό των Αμερικανών ψηφοφόρων την σπατάλη εκατοντάδων εκατομμυρίων δολαρίων για εξοπλισμούς. Μόλις πρόσφατα έληξε η οκταετής θητεία της λεγόμενης ευαγγελικής δεξιάς των ΗΠΑ, με ηγέτη τον Τζορτζ Μπους, που επινόησε τον «άξονα του κακού» για τα μη ελεγχόμενα κράτη της Μέσης Ανατολής και καταδίκασε σε θάνατο χιλιάδες Αμερικανούς στρατιώτες στο Ιράκ «με την δύναμη του Θεού».

Στην αρχή του 21ου αιώνα και ενώ η ανθρωπότητα ζει πλέον στους ρυθμούς της προηγμένης τεχνολογίας, τα θρησκευτικά μίσση αντί να καταλαγιάζουν, διευρύνονται ανησυχητικά. Ανησυχητικά ωστόσο διευρύνεται και το χάσμα μεταξύ πλουσίων χωρών της Δύσης και των φτωχών του λεγόμενου τρίτου κόσμου. Από το 1990 και μετά, ο μουσουλμανικός κόσμος έχει εισέλθει σε μια φάση έντονης θρησκευτικής ριζοσπαστικοποίησης με ακραία έκφραση τον ισλαμικό φονταμενταλισμό της Αλ Κάιντα, των Ταλιμπάν, αλλά ακόμη και κατεξοχήν πολιτικών κινημάτων που εκφράζονται με θρησκευτικούς όρους, όπως η Χεσμπολάχ στον Λίβανο, η Χαμάς στην Παλαιστίνη ή οι Αδελφοί Μουσουλμάνοι της Αιγύπτου που εκπροσωπούν το λεγόμενο πολιτικό Ισλάμ. Το θρησκευτικό μένος όμως

επεκτείνεται και σε χώρες όπως η Ινδία και το Πακιστάν, αλλά και χώρες της Αφρικής. Η επιστροφή των ανθρώπων στην θρησκεία σε περιόδους αυξανόμενης καταπίεσης, έλλειψης βασικών αγαθών και παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, επιφυλάσσει πιθανές περιπέτειες για την ανθρωπότητα. Το θρησκευτικό αίσθημα, όπως μας έχει διδάξει πάμπολλες φορές η ιστορία, στρεβλώνεται εύκολα μέσα από τον φακό της πολιτικής και κοινωνικής αδικίας και μπορεί να μετατραπεί στο δολοφονικότερο όπλο από επιτήδειους πολιτικούς και θρησκευτικούς ηγέτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΗΘΙΚΗ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

1.1 Θρησκεία και Ηθική.

Η κάθε θρησκεία παρουσιάζει το δικό της ηθικό σύστημα αξιών, με αρχές και προϋποθέσεις, οι οποίες επιχειρούν να συνδέσουν και να οριοθετήσουν τη σχέση Θεού, κόσμου, ανθρώπου, μια σχέση η οποία εκφράζεται και περιγράφεται με την πίστη, και την οποία πίστη προσπαθεί αν την καταστήσει περισσότερο συμβατή και προσιτή προς την κοσμική πραγματικότητα. Μία μορφή έκφρασης αυτής της πίστης, είναι και το ήθος, γι' αυτό και σχετίζεται άμεσα με το θρησκευτικό γεγονός.

Ο όρος ήθος, αποτελεί έναν ανεπτυγμένο όρο της λέξης έθος. Γεννιέται, αλλά και εξαρτάται από το έθος. Τι είναι όμως το έθος; Έθος σήμαινε αρχικά το συνηθισμένο τόπο κατοικίας και κατόπιν τη συνήθεια, το έθιμο, το χαρακτήρα⁵ και τον εθισμό. Έθος και έθος, συμπίπτουν σημασιολογικά με σχέση αιτίου – αποτελέσματος. Αυτό γιατί το έθος - συνήθεια ως αίτιο οδηγεί στο ήθος - χαρακτήρα, το οποίο προκύπτει ως αποτέλεσμα. Η σχέση της ηθικής με το έθος φανερώνει τη σχέση της με το χρόνο. Αυτό συμβαίνει επειδή η συνήθεια, που καλλιεργείται με το χρόνο, διαμορφώνει την ηθική συμπεριφορά του ανθρώπου⁶. Να σημειωθεί ότι ήθος «έχουν μόνο τα πρόσωπα και όχι η έννοια της ηθικής ή η ηθική επιστήμη»⁷.

Ένας επιπλέον, σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης του ήθους ενός ανθρώπου ή και ενός λαού είναι η θρησκεία, η οποία είναι ίσως η μόνη που μπορεί να δημιουργήσει μια σχέση μεταξύ του ανθρώπου και του θείου. Η διαφορετικότητα που παρουσιάζεται στις κοινωνίες των χωρών ανά τον κόσμο, έχει επιδράσεις στη διαμόρφωση του αντίστοιχου θρησκευτικού ήθους, ως κοινωνικού συνόλου. Έτσι όταν η κοινωνία επηρεάζεται, εκφράζεται κατά το ήθος της. Η κάθε κοινωνία είναι διαφορετική εξαιτίας του γεωγραφικού, του πολιτισμικού, του θρησκευτικού και του τεχνολογικού περιβάλλοντος. Σε όλα αυτά προστίθενται ο οικονομικός και ο πολιτικός παράγοντας.

Έτσι καθίσταται φανερό, ότι αντικείμενα της ηθικής είναι το ανθρώπινο ήθος και η ηθική ζωή. Όπως προανέφερα το ήθος διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο. Όμως, και ο ίδιος ο άνθρωπος είναι διαφορετικός στις διάφορες στιγμές της ζωής του⁸. Διαφορετική είναι και η στάση που τηρεί ο κάθε άνθρωπος από εποχή σε εποχή

⁵ Απόστολος Β. Νικολαΐδης, *Προβληματισμοί Χριστιανικού Ηθους*, (Αθήνα: Γρηγόρης, 2002), σ. 11

⁶ Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Χριστιανική Ηθική Ι*, σ. 19

⁷ Ο.π. σελ. 25

⁸ Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Χριστιανική Ηθική Ι*, ό.π., σ. 29-30

και από τόπο σε τόπο⁹. Επομένως, ο ηθικός προβληματισμός, ο οποίος δημιουργείται όταν προκαλείται η ύπαρξη του ανθρώπου και αυτός καλείται να τοποθετηθεί απέναντι στον εαυτό του, στον κόσμο και στον Θεό¹⁰, διαφέρει.

Η ηθική διακρίνεται σε τρεις τύπους: την παραδοσιακή ηθική, την ηθική της ευθύνης και τη μεταηθική¹¹. Ο πρώτος τύπος επικαλείται ηθικούς κανόνες, ήθη και έθιμα¹². Ο δεύτερος τύπος ηθικής αφορά στην ελευθερία του ανθρώπου και σκοπός της είναι να προετοιμάζει τον άνθρωπο, ώστε να μπορεί κάθε φορά να τοποθετείται υπεύθυνα στη ζωή και στα προβλήματά της¹³. Ο τρίτος τύπος είναι η μεταηθική, η οποία «εξετάζει την αξιοπιστία των ηθικών κανόνων, των εθίμων, των αρχών και των αντιλήψεων της παραδόσεως που διαμορφώνουν την ηθική ζωή των ανθρώπων»¹⁴. Κανένας από τους τρεις τύπους της ηθικής, δεν ανταποκρίνεται στα αιτήματα της ολοκληρωμένης ηθικής¹⁵. Οι πρώτοι δύο τύποι ηθικής, πρέπει να καλλιεργούνται συμπληρωματικά και ο τρίτος τύπος, η μεταηθική, ως κριτική εξέταση των αρχών της ηθικής ή ως αυτοκριτική με στόχο τη σωστή προσέγγιση και εφαρμογή τους, είναι απαραίτητη για τη κανονική ανάπτυξη της ηθικής και των δύο τύπων¹⁶.

Διάφορες απόψεις έχουν διατυπωθεί και για τη σχέση Ηθικής και Θρησκείας. Εξ' αυτών αναφέρουμε τις ακόλουθες : α) Θρησκεία και Ηθική ταυτίζονται μερικώς, όπως υποστήριζε ο Εμμανουέλ Κάντ. Σύμφωνα με τη θεωρία του, η θρησκεία είναι κυρίως ηθική πράξη και η θρησκευτική συμπεριφορά συμπίπτει με την ηθική συμπεριφορά. Και κατά λέξη έλεγε ότι : «Θρησκεία είναι η γνώση των καθοκόντων μας ως θείων εντολών». ¹⁷ Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκαν και οι σύγχρονοι νεοσχολαστικοί δεχόμενοι την μερική ταύτιση Ηθικής και Θρησκείας θεωρώντας ότι και οι δύο έχουν κοινή την ιδέα του Θεού, β) οι νεοκαντιανοί υποστήριξαν πως και οι δυο ταυτίζονται εξ ολοκλήρου, αφού, κατ' αυτούς, η ιδέα του Θεού δεν είναι θρησκευτική μόνο αλλά ηθική και ο Θεός νοείται ως το τέλος προς το οποίο αποβλέπει η ηθική ενέργεια του ανθρώπου ¹⁸ και γ) η άποψη του N. Hartmann, ο οποίος υποστήριξε πως μεταξύ των δυο υπάρχουν αντινομίες αφού η ηθική ενδιαφέρεται για το ενθάδε ενώ η θρησκεία αφορά στο επέκεινα, και αφορά στη σωτηρία του ανθρώπου εν αντιθέσει εν την ηθική που δεν θέτει τέτοιο ζήτημα.¹⁹ Εκ των παραπάνω, εξαιρουμένης της τρίτης απόψεως, διαπιστώνουμε ότι τελικά θρησκεία και ηθική, αλληλοσυμπληρώνονται.

⁹ Ο.π. σ.30

¹⁰ Ο.π. σ. 27

¹¹ Ο.π. σ. 61

¹² Ο.π. σ. 61

¹³ Ο.π. σ. 62

¹⁴ Ο.π. σ. 62

¹⁵ Ο.π. σ. 63-64

¹⁶ Ο.π. σ. 65

¹⁷ Χρίστου Ν. Μπουκί, *Χριστιανική Ηθική μετά στοιχείων Χριστιανικής Κοινωνιολογίας*, Εκδ. Γεν. Διευθ. Εκκλ. Παιδείας, Αθήνα 1973, σελ. 20 – 21

¹⁸ Ο.π. σελ. 21

¹⁹ Ο.π. σελ. 22

Ο Χριστιανισμός όμως έχει συνδέσει την ηθική με την πίστη, γιατί τα δόγματα περικλείουν νοήματα με μεγάλη σημασία για την αλήθεια της ζωής και την ύπαρξη του ανθρώπου, ενώ αποκαλύπτουν καίριες αλήθειες από τις οποίες εξαρτάται η ανθρώπινη ύπαρξη²⁰. Γενικότερα, η χριστιανική ηθική πηγάζει μέσα από τη Γραφή και την Ιερά Παράδοση, πηγές οι οποίες προσδίδουν την αυθεντικότητα στο χριστιανικό ήθος²¹. Επιπλέον, η ηθική αφορά και σε άλλους κλάδους της θεολογίας, όπως είναι το εκκλησιαστικό δίκαιο, η εκκλησιαστική ιστορία, η βιβλική και πατερική θεολογία.

*«Με τον όρο θεολογική ηθική, εννοείται η ηθική που συμπεριλαμβάνει όλες τις θεωρίες, οι οποίες θεμελιώνουν την ηθική ποιότητα μιας πράξης από το κατά πόσο αντιστοιχεί στο θέλημα του Θεού»²². Ως χριστιανική ηθική θεωρείται ο θεωρητικός κλάδος που ενασχολείται με θέματα όπως περί των αρετών, περί του αυτεξουσίου και περί του επικοινωνιακού πράττειν, των οποίων οι αρχετυπικές καταβολές εντοπίζονται στη θεία υπερφυσική περιοχή²³. Πολλά είναι τα επίθετα χαρακτηρίζουν αυτού του είδους ηθικής, αλλά επί το πλείστον χρησιμοποιείται η έκφραση *χριστιανική ηθική*, εννοώντας την ηθική όπως εκφράζεται με βάση τη χριστιανική πίστη.*

Τι συμβαίνει όμως με την αντίληψη περί ηθικής στις υπόλοιπες θρησκείες; Εδώ τα πράγματα είναι «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» περίπου ίδια, αφού σε όλες τις θρησκείες η ηθική αποτελεί δογματικό κανόνα. Όμως κάποιες διαφορετικές αντιλήψεις, μεμονωμένες ίσως, είναι αυτές που, φαινομενικά τουλάχιστον, δημιουργούν ακόμη και δογματικές διαφορές. Για παράδειγμα: η χριστιανική ανθρωπολογία διαμορφώνει και την αντιστοιχη χριστιανική ηθική. Αν για παράδειγμα κάποιος αποδέχεται τη χριστιανική ανθρωπολογία, αυτό σημαίνει πως δεν μπορεί να δεχτεί καταστάσεις όπως: φανατισμό, ανελευθερία, ανισότητα κ.α., γιατί όλα αυτά είναι ενάντια στη χριστιανική ηθική.

Από την άλλη, η ισλαμική ανθρωπολογία διαμορφώνει και ισλαμική ηθική. Παράδειγμα: η γυναίκα δεν απολαμβάνει ίσα κοινωνικά δικαιώματα με τον άνδρα αφού, σύμφωνα με το Κοράνι, " οι άνδρες εξουσιάζουν τις γυναίκες επειδή ο Αλλάχ τους έκανε ανώτερους. Έτσι, θα μπορούσαμε να πούμε πως και η ρατσιστική ανθρωπολογία διαμορφώνει αντίστοιχη ρατσιστική ηθική και κατ' επέκταση τη μισαλλοδοξία και τον θρησκευτικό φανατισμό.

Όλα τα παραπάνω επιβεβαιώνουν αφενός μεν την άμεση γενεσιουργό σχέση θρησκείας και ηθικής και αφετέρου ότι η διατύπωση κάθε ηθικού διλήμματος, οι

²⁰ Σταύρος Γιαγκάζογλου, *Το Ορθόδοξο Ηθος*, στο Κ. Αγόρας κ.α., *Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας, Τόμος Α Δόγμα, Πνευματικότητα και Ηθος της Ορθοδοξίας*, (Πάτρα: ΕΑΠ, 2002), σ. 254

²¹ Απόστολος Β. Νικολαΐδης, *Προβληματισμοί Χριστιανικού Ηθους*, ό.π., σ. 43

²² Ό.π. σ.27

²³ Ηλίας Τεμπέλης, Χρήστος Τερέζης, *Οι έννοιες Ουσία – Φύσις, Πρόσωπον – Υπόστασις στην Νεοπλατωνική Φιλοσοφία και στην Ορθόδοξη Θεολογία*, σ. 266

πολιτικές, οι θρησκευτικές και οι φιλοσοφικές πεποιθήσεις, καθώς και το γεωγραφικό, το τεχνολογικό και το πολιτισμικό περιβάλλον, διαμορφώνει αναλόγως και τη συμπεριφορά του ατόμου απέναντι στο όποιο ηθικό ζήτημα. Τέλος, καθοριστικό ρόλο στη στάση που θα διατηρήσει ο άνθρωπος απέναντι σε κάθε ηθικό δίλημμα που εγείρεται, διαδραματίζουν η ελευθερία και το αυτεξούσιο ως απαραίτητες προϋποθέσεις για τη τήρηση αυτής της στάσης.

Είναι χαρακτηριστικά τα όσα αναφέρει ο καθηγητής Γ. Μαντζαρίδης, «*Η πολυδιάσπαση της κοινωνίας και η ύπαρξη των πολλών εξειδικευμένων περιοχών με αυτόνομους και συχνά αλληλοσυγκρουόμενους προσανατολισμούς στη σημερινή εποχή, ευνοούν την εμφάνιση αφενός της ηθικής πολυμορφίας και αφετέρου της ηθικής συγχύσεως*»²⁴. Οι ανθρώπινες προσωπικές σχέσεις κλυδωνίζονται, παρασύροντας τον άνθρωπο στη διάσπαση και τη σύγχυση της κοινωνικής ζωής. Συνεχίζει, λέγοντας ότι η ηθική τάξη υπάρχει στον κόσμο και εκφράζει το θέλημα του Θεού, ο οποίος είναι δημιουργός και προνοητής του κόσμου²⁵. Η ηθική, λοιπόν, οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στη θρησκεία και δεν μπορεί να υπάρξει ανεξάρτητα από τη θρησκευτικότητα αφού τελικά δεν αποτελεί ένα επακόλουθό της αλλά εμπεριέχεται σε αυτήν²⁶. Ενώ δεν λείπει και ο αντίλογος που θεωρεί τη θρησκεία ως μια μετακύλιση από τη φυσική δουλεία στη δουλεία του Θεού άρα στην έλλειψη ηθικής και στα δεσμά της θρησκευτικής ηθικότητας²⁷.

1.2 Πίστη και πόλεμος

Η αντικειμενικότητα, η ιδεολογία και η πίστη αποτελούν λογικά συνακόλουθα και προϋποθέσεις επικράτησης. Η αντικειμενικότητα μετατρέπεται σε ιδεολογία και η ιδεολογία υπηρετείται από την πίστη. Ή τανάπαλιν η πίστη γίνεται στην ακραία εκδοχή της ιδεολογία και καταδεικνύει με τη σειρά της την αντικειμενικότητα ή το ορθόν των απόψεων.

Έτσι δεν επικαλύφθηκαν θεωρητικά οι πόλεμοι; Πάντοτε τα προσχήματα για την οικονομική αρπαγή δεν είχαν λογική αντικειμενικότητα, ιδεολογικά επιχρίσματα, και πολλή πίστη στο σημείο του παραλόγου του να σκοτώσουμε τον άλλο, τον διαφορετικό, τον ξένο, τον εχθρό, τον άπιστο, τον τρομοκράτη; Από τον Τρωικό πόλεμο και το δίκαιο των προγόνων ενώπιον της μέγιστης προσβολής της αρπαγής της ωραίας Ελένης μέχρι την απελευθέρωση των Αγίων Τόπων από τους

²⁴ Ο.π. σ. 30

²⁵ Ο.π. σ. 31-32

²⁶ Leon Tolstoi *Τι είναι θρησκεία*, ό.π. σ.131

²⁷ Μιχαήλ Μπακούνιν, *Φιλοσοφία – Θρησκεία – Ηθική*, Εκδ.Πανοπτικών, Θεσσαλονίκη 2006 σ. 110

σταυροφόρους και την αποκατάσταση της δημοκρατίας στο τυραννημένο Ιράκ, ακολουθείται μια ατέρμονη προσφυγή στο παράλογο που ενδύεται το σχήμα του λογικού υπό τη στέγη της ιδεολογικής του καθαρότητας και την θέρμη μιας πίστης που καταδεικνύει τη βία ως απόλυτο σύντροφο του ανθρώπινου είδους. Και το πλέον τραγικό είναι όταν η ιδεολογία δεν είναι απόρροια της ανθρώπινης νόησης, αλλά αποκάλυψη του Θεού. Τότε η άρνηση της υποταγής δεν είναι άρνηση στη γνώμη των πολλών, αλλά άρνηση της προοπτικής ενός παραδείσου, που άσχετα με το τι υπόσχεται, σίγουρα διατηρεί αναλλοίωτη την παρουσία του θανάτου του Θεού που εξαγγέλλει και εξαγγέλλεται μέσα από μια τέτοια προοπτική από τους εκλεκτούς του.

Η θρησκεία έτσι μεταβάλλεται σε κοσμική ιδεολογία και σε ζήτημα βαθιά πολιτικό.²⁸ Το παραπάνω όμως ξεχνιέται μέσα στους ήχους των χειροκροτημάτων σε χώρους λατρείας, πίσω από τις λάμπεις των εκρήξεων σε πεδία μαχών και κάτω από το πάθος που γεννά η πίστη όταν ξεχνά την χωροχρονική προϋπόθεση της όποιας ανθρώπινης συνάφειας με το ιστορικό πλαίσιο. Τότε η θρησκεία π.χ. εντοπίζεται ως γενεσιουργός αιτία της θυσίας χιλιάδων αθώων ανθρώπων στο βωμό του παραλόγου της εκδίκησης ή του εγωισμού μιας εθελούσιας τυφλότητας, που υπαγορεύει ο φανατισμός απ' όπου κι αν απορρέει.²⁹

Η θρησκεία ούσα εκκοσμικευμένη αιτιολογεί τα αδικαιολόγητα. Ο πιστός απαλείφει τις ενοχές του απέναντι στην αμαρτία, ως προς την αποκάλυψη και το επιτρεπτό για τα συμφέροντά του. Με τις προϋποθέσεις αυτές ο πόλεμος για την αποκλειστική εκμετάλλευση των πετρελαίων της ανατολής βαφτίζεται ως πόλεμος κατά του κακού ή της τρομοκρατίας. Όπως παλαιότερα (δες την ελληνική επανάσταση), τρομοκράτης ήταν όποιος πολεμούσε για το δικαίωμα της αυτοδιάθεσής του ως έθνους ή αναζητούσε μια καλύτερη ζωή για τον ίδιο και τους συνανθρώπους του. Σήμερα οι αγωνιστές της Ελληνικής επαναστάσεως είναι ήρωες και οι Γάλλοι επαναστάτες του 1789 απαρχή μιας νέας εποχής. Το παιχνίδι με τον

²⁸Το πιο ακραίο παράδειγμα είναι το σύστημα των *καστών* στην Ινδία. Αν και τυπικά καταργήθηκε μετά την ανεξαρτησία της χώρας ουσιαστικά συνεχίζει να εξουσιάζει την ζωή των κατοίκων της. Σε σημείο που χιλιάδες Ινδοί (που ανήκουν στην τελευταία κάστα της κοινωνικής ιεραρχίας), προσηλυτίζονται μαζικά στον Βουδισμό, με την ελπίδα ότι ως αλλόθρησκοι θα έχουν καλύτερη μεταχείριση από τους συμπολίτες τους, μεγαλύτερες επαγγελματικές προοπτικές και γενικότερα βελτίωση της ζωής τους. Βλ. ενδ. το σχόλιο στη στήλη *Παρασκήνια* στην εφημ. Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 22/ 10 / 06.

²⁹ Δ. Γ. Μαγριπλής, *Είναι η Θρησκεία αιτία πολέμου;*, Θρησκευολογία, τχ. 3^ο, Αθήνα 2002, σσ. 223 - 227.

χρόνο στον τόπο υπό το φως της ανθρώπινης αντικειμενικότητας και της πίστης που ελλοχεύει πίσω από την ιδεολογία του ιστορικού πλαισίου. Το να αντικρίζει κανείς την λαοθάλασσα των πιστών μπροστά στον Λευκό Πύργο της Θεσσαλονίκης με μπροστάρηδες τους ιερείς και Μητροπολίτες του, για το Σκοπιανό ζήτημα, και παράλληλα να γνωρίζει ότι στην Ορθόδοξη θεολογία δεν παρουσιάστηκε διδασκαλία περί «δικαίου πολέμου» και μόνο «κατ' οικονομίαν» αναγκάστηκε να δεχθεί τον πόλεμο, στον οποίο καταφεύγει εξ ανάγκης ο προκαλούμενος ή αδικούμενος και καταδυναστευόμενος³⁰, είναι άσκηση λογικής. Τα πλαίσια αυτής της λογικής σκιαγραφούνται άριστα στον 13^ο κανόνα του Μ. Βασιλείου, ο οποίος, αν και δεν καταλογίζει ως φόνους αυτούς που διαπράττονται κατά την διάρκεια των πολέμων, ετούτοις επιβάλλει τριετή αποχή από την Θεία Κοινωνία σε όσους τους διαπράττουν.³¹ Το ίδιο παιχνίδι λογικής υπαγορεύεται ανάλογα με τον τόπο και τον χρόνο και στον κόσμο του Κορανίου. Όσο κι αν ο «αερός πόλεμος» αποτελεί μια από τις παροτρύνσεις του Κορανίου, τόσο η ερμηνεία του (να σημειωθεί ότι στο Ισλάμ δεν υπάρχει αντίστοιχη των συνόδων του Χριστιανισμού, ανώτατη ερμηνευτική αρχή), όσο και οι επιλογές των μουσουλμανικών κυβερνήσεων διαφέρουν μεταξύ τους, με αποτέλεσμα οι τάσεις που διώκονται σε ορισμένους τόπους να βρίσκουν καταφύγιο σε μια άλλη χώρα.³² Παρόμοια και οι νέες Αμερικανικές εκκλησίες βαφτίζουν τον πόλεμο για τον έλεγχο των ενεργειακών πηγών, πόλεμο κατά του κακού και ο εκάστοτε Πλανητάρχης,³³ ως νέος Μεσσίας, οδηγεί στο αδιέξοδο τουλάχιστον την λογική μας.

1.3 Η έννοια και το περιεχόμενό του «ιερού πολέμου» στο Ισλάμ: Djihad.

Στις ανατολικές θρησκείες με τα θεοκρατικά καθεστώτα, η πολιτική και η θρησκευτική εξουσία στις ποικίλες εκφάνσεις της, συνυφαίνονται τόσο σε θεωρητικό

³⁰ Γ. Μαντζαρίδης, Χριστιανική Ηθική, Πουρνάρας, Θεσσαλονίκη, 1991, σ. 385.

³¹ «Τους εν πολέμους φόνους οι Πατέρες ημών εν τοις φόνοις ουκ ελογίσαντο, εμοί δοκεί, συγγνώμην δίδοντες τοις υπέρ σωφροσύνης και ευσεβείας αμυνομένοις. Τάχα δε καλώς έχει συμβουλευείν, ως τας χείρας μη καθαρούς, τριών ετών της κοινωνίας μόνης απέχεσθαι», Μ. Βασίλειος, Κανών 13.

³² Δ. Γ. Μαγριπλής, ό.π., 2002, σ. 226-227 / A. Doi and I. Rahman, Introduction to the Hadith, Lagos 1971, σ.94.

³³ Εδώ αξίζει να σημειώσουμε ότι στην περίπτωση Μπούς, η πλειοψηφία των Δημοκρατικών, όπως και κάποια μειοψηφία Ρεπουμπλικάνων Αμερικάνων βουλευτών και παραγόντων, αντιτίθενται στον πόλεμο του Ιράκ και γενικότερα στην πολιτική του πολέμου και σε αυτούς που αποτελούν και εκφράζουν το λεγόμενο «κόμμα του πολέμου». Βλ. ενδ.: τον δικτυακό τόπο www.antiwar.com

όσο και σε πρακτικό επίπεδο, δεδομένου ότι δεν υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ θρησκευτικής-πνευματικής και πολιτικής εξουσίας. Βέβαια το Ισλάμ δέχεται συχνά κριτική ότι πρόκειται για ανάμιξη θρησκείας και πολιτικής.³⁴ Το Ισλάμ σημαίνει υποταγή στην παράδοση και αφορά πάντα ετερόνομες κοινωνίες, στις οποίες ο νόμος δίδεται από το θεό. Αντιτίθεται στους μακραίωνες αγώνες της Δύσης για αυτονομία, για την κατάσταση εκείνη που η ίδια η κοινωνία θεσμοθετεί τους νόμους της και όχι μια εξωκοινωνική πηγή δικαίου. Αρνείται τη δημοκρατία, αρνείται ότι υπάρχει άλλος νόμος εκτός από το Κοράνι. Το Κοράνιο αποτελεί οδηγό του δημόσιου και ιδιωτικού βίου. Ο προφήτης Μωάμεθ είναι αυτός στον οποίο αποκαλύφθηκαν οι θείες αλήθειες, οι οποίες ενεγράφησαν στο ιερό αυτό βιβλίο. Δίδει πρακτικές οδηγίες που αφορούν στην καθημερινή ζωή των πιστών, στην έννοια της δικαιοσύνης και της ορθοπραξίας των πιστών του: λόγια παρηγορίας, σοφές υποδείξεις, εμπειρικό πλούτο ζωής³⁵. Η κοινωνική και προσωπική ζωή του πιστού προσδιορίζονται και καθορίζονται απ' αυτό. Στο πλαίσιο αυτής της σχέσης εκλαμβάνεται και η πολυσήμαντη έννοια του όρου Τζιχάντ.

Ως Τζιχάντ (Jihad, ή Djihad, ή Gihad) θα εννοήσουμε την επεκτατική στρατηγική του Ισλάμ, υπό μορφή ιερού και άρα προβεβλημένου πολέμου προς τους ειδωλολάτρες, τους αιρετικούς Μουσουλμάνους, αλλά και τους άλλους λαούς της Βίβλου. Αν και παρατηρείται στις σύγχρονες κοινωνίες μια τάση αποσιώπησης της ισλαμικής αυτής τακτικής και ταυτόχρονης προβολής των ειρηνοποιών κηρυγμάτων του Μωαμεθανισμού, ωστόσο ο χαρακτήρας του παραμένει στην ουσία ιεροπολεμικός³⁶. Όμως, δεν είναι η μοναδική του ερμηνεία αυτή. Με ευρύτερη μορφή και περιεχόμενο εμφανίζεται να πραγματώνεται με ειρηνικά μέσα³⁷. Πρακτικά, όμως, αποδεικνύεται πως στη συνείδηση των ισλαμιστών, το τζιχάντ κατέχει θέση μαχητική-πολεμική στην κατάκτηση και διάδοση της ισλαμικής πίστης. συνείδηση

³⁴ Το Ισλάμ ως Θρησκεία, Εισήγηση Καθηγητού Γρ. Ζιάκα στην Ημερίδα «Γνωριμία με το Ισλάμ», Διορθόδοξον Κέντρον της Εκκλησίας της Ελλάδος, 12 Μαΐου 2007. (Πρακτικά Ημερίδος σ. 31)

³⁵ *Το Ιερό Κοράνιο*, από την Εισαγωγή του Α. Καριώτογλου, σσ. 29-30.

³⁶ Α. Γιαννουλάτου, *Ισλάμ*, σελ. 208.

³⁷ Όπως ο λόγος ή η γραφή. Το πολυσήμαντο εννοιολογικό περιεχόμενο του Τζιχάντ δημιουργεί προβλήματα ερμηνευτικά, που δυσκολεύουν τη διατύπωση της ακρίβειας στην απόπειρα ανάλυσής του. Βλ. Γ. Ζιάκα, «Θρησκεία και πολιτισμός», σελ. 402 και Α. Καριώτογλου, «Ισλαμική Θεοκρατία», σελ. 9.

που διαμορφώνεται μέσα από το γράμμα και το πνεύμα του ιδίου του Κορανίου³⁸, ενώ μια αρχική στενή έννοια του «τζιχάντ» στο Κοράνι, στα πλαίσια του υποκειμένου, είναι ο αγώνας κατά του «κακού» χαρακτήρα κάθε πιστού μουσουλμάνου³⁹.

Το τζιχάντ ή αλλιώς ο ιερός πόλεμος, θεωρείται ως απόλυτη έκφραση των μουσουλμάνων και ως η απόλυτη τρομοκρατία. Ο θρησκευτικός πόλεμος έχει εξέχουσα σημασία για το μουσουλμανικό δόγμα, ενώ οι Σταυροφορίες και οι αποικιακές κατακτήσεις που έγιναν στο όνομα του Χριστού υπήρξαν αρκετά αιματηρές. Ο Δυτικός Χριστιανός θεωρεί τον εαυτό του μη βίαιο σε αντίθεση με την εικόνα του μουσουλμάνου Άλλου που οδηγείται σε δολοφονίες από φρενίτιδα φανατισμού. Ο ιερός πόλεμος θεωρείται μέσο αποδυνάμωσης ή καταστροφής μιας άλλης θρησκείας και προσηλυτισμού. Η εικόνα του μουσουλμάνου που εμπνέεται από τη τζιχάντ και πολεμάει χριστιανούς χρησιμοποιήθηκε για να δικαιολογήσει τη μαζική δομική και άμεση βία ενάντια σε μουσουλμανικά συμφέροντα στη διάρκεια της αποικιοκρατίας. Οι βόρειοι κριτικοί βρήκαν στην πρακτική της τζιχάντ αποδείξεις ότι το Ισλάμ προωθεί τη φανατική βία. Στους μοντέρνους μουσουλμάνους, η τζιχάντ παρουσιάζεται ως αμυντικό είδος πολέμου που διενεργείται όταν κινδυνεύει η ύπαρξη της πίστης. Στηρίζονται στο Κοράνιο και στις παραδόσεις (χαντίθ) του προφήτη Μωάμεθ που συμβουλεύουν τη διατήρηση της ειρήνης με τους αντιπάλους. Οι μαχητές ισλαμιστές προάγουν την τζιχάντ ως μέσο για την εγκαθίδρυση του ισλαμικού κράτους. Κρατούν επιθετική στάση απέναντι στις σύγχρονες εθνικές και διεθνείς τάξεις, τις οποίες επιδιώκουν να προκαλέσουν με τη βία. Οι αναγνώστες των ισλαμικών γραφών επιβεβαιώνουν τη νομιμότητα της άμεσης βίας εναντίον των εχθρών τους. Ο πόλεμος διεξάγεται ενάντια στον ξένο ή τον άπιστο ώστε η βία να διοχετευτεί μακριά από την εσωτερική ομάδα. Ο αρχαίος εβραϊκός (Δαβιδικός) κώδικας πολέμου, σκιαγραφώντας τους σκοπούς και τους τρόπους με τους οποίους θα πρέπει να διεξάγονται οι μάχες, αποτελεί τη βάση των χριστιανικών, μουσουλμανικών και σύγχρονων διεθνών κωδίκων πολέμου. Ο Ακινάτης ανέπτυξε

³⁸ Η Βούρς, 2:189, «Μάχεσθε μέχρις ότου αποσοβηθή αφ' ημών ο κίνδυνος του πειρασμού, και όταν δεν υπάρχει άλλη λατρεία ειμή η του μόνου Θεού. Αν οι εχθροί θέσωσι τέρμα εις τας πράξεις αυτών, τότε ασπαύσωσιν αι εχθροπραξίαι, εκτός αν πρόκειται περί ασεβών».

³⁹ Δ. Γ. Μαργιπλής, Είναι η Θρησκεία αιτία πολέμου;, Θρησκευολογία, τχ. 3^ο, Αθήνα 2002

τις αρχές του δίκαιου πολέμου, δίνοντας έτσι τη θεολογική δικαιολόγηση για τις πιο επιθετικές Σταυροφορίες.⁴⁰

Ο όρος τζιχάντ όμως κυριολεκτικά σημαίνει προσπάθεια, μόχθος ή αγώνας. Ενώ η λέξη *χαρμπ* σημαίνει πόλεμος και η λέξη *κιτάλ* μάχη και συνεπάγονται με αιματοχυσία, ενώ καθεαυτή η τζιχάντ δεν περιλαμβάνει σωματική σύγκρουση. Μια βασική μη πολεμική έννοια της τζιχάντ είναι η συνεχής πνευματική μάχη ενάντια στις ίδιες μας τις κακές επιθυμίες. Βάση αυτής της άποψης είναι μια παράδοση του προφήτη Μωάμεθ, ο οποίος κατά την επιστροφή στην πατρίδα του Μεδίνα από μια μάχη είπε: «*Επιστρέψαμε από τη μικρότερη τζιχάντ στη μεγαλύτερη τζιχάντ*». Η τζιχάντ θεωρείται κοινή ευθύνη που οργανώνεται και εκτελείται υπό την κυριαρχία του μουσουλμανικού κράτους. Οι κυρίαρχες μουσουλμανικές αναφορές χώρισαν τον κόσμο σε δυο μέρη στην περιοχή του Ισλάμ, το νταρ αλ-Ισλάμ και την περιοχή του πολέμου, νταρ αλ-χαρμπ. Η τζιχάντ παρουσιάστηκε σαν υποχρέωση κάθε πιστού άντρα, ενώ ο παράδεισος θα έμενε κλειστός για εκείνους που αποτυγχάνουν να φέρουν σε πέρας αυτό η οποιοδήποτε άλλο σημαντικό θρησκευτικό καθήκον που επιβάλλει ο σαριάχ.⁴¹

Το τζιχάντ θεωρείται ένας από τους πέντε νόμους του Ισλάμ που σχετίζονται με λατρεία και τις θρησκευτικές υποχρεώσεις. Το φυσικό τζιχάντ αναφέρεται στη στρατιωτική δράση για την εξάπλωση του Ισλάμ και στη διαφύλαξη του από εξωτερικούς εχθρούς. Είναι ένα μοναδικό είδος πολέμου που επιτρέπεται στους μουσουλμάνους, με δεδομένο ότι οι μουσουλμάνοι πρέπει να αποτελούν μια κοινότητα κάτω από μια ηγεσία. Οι στρατιωτικές συγκρούσεις, η μάχη εναντίον των απίστων με σκοπό τον προσηλυτισμό τους, την υποταγή ή τον αφανισμό, είναι ιερό καθήκον της μουσουλμανικής κοινότητας. Το τζιχάντ δεν αποτελεί ατομικό καθήκον για κάθε μουσουλμάνο ξεχωριστά αλλά καθήκον ολόκληρης της κοινωνίας. Το καθήκον του τζιχάντ στηρίζεται σε συγκεκριμένα χωρία στο Κοράνι και στη sunna του Προφήτη. Η έννοια του τζιχάντ έχει σήμερα υιοθετηθεί από ισλαμιστικές

⁴⁰ Karim, K. , 2001, *Η ισλαμική απειλή, Τα μέσα ενημέρωσης και η παγκόσμια βία*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Παρατηρητής, σ.σ. 91-97

⁴¹ Karim, K., 2001, *Η ισλαμική απειλή, Τα μέσα ενημέρωσης και η παγκόσμια βία*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Παρατηρητής, σσ. 98-104

οργανώσεις, οι οποίες διακηρύσσουν ότι ο αγώνας τους ενάντια σε ξένους και εντόπιους στόχους έχει τη μορφή του τζιχάντ.⁴²

Στόχος των οπαδών του Ισλάμ, ως οπαδών θρησκείας με επιθετικό χαρακτήρα, είναι να διαδώσουν τις αρχές της θρησκείας τους στα πέρατα της οικουμένης. Για την πραγμάτωση του σκοπού αυτού οι θεοκρατικές του αντιλήψεις διακρίνουν τον κόσμο σε δύο περιοχές: την - Dar al-Islam – «Οίκος του Ισλάμ» και την - Dar al-harb – «Οίκος του πολέμου». Στην πρώτη περιοχή ανήκουν οι περιοχές που υπάγονται σε μουσουλμανικά καθεστώτα, αποτελούνται από μουσουλμάνους κατοίκους, ισχύουν τα μουσουλμανικά ήθη, οι παραδόσεις και ο μουσουλμανικός νόμος⁴³. Στην άλλη περιοχή βρίσκονται τα κράτη εκείνα τα οποία δεν ασπάζονται τη μουσουλμανική πίστη – κράτη απίστων – και ως εκ τούτου βρίσκονται σε μια εν δυνάμει θέση προσηλυτισμού για τους απανταχού μουσουλμάνους⁴⁴. Στόχος του «Οίκου του Ισλάμ» είναι να κατακτήσει όλες τις περιοχές του πολέμου μέχρις τελικής πτώσεως, αν και δεν είχαν τεθεί ποτέ από τον ίδιο τον ιδρυτή του συγκεκριμένα εδαφικά όρια πραγμάτωσης του στόχου αυτού. Εν τούτοις, η τάση αυτή έλαβε, πιθανόν από τους μεταγενέστερους θρησκευτικούς ηγέτες, παγκόσμιο χαρακτήρα και εφαρμογή⁴⁵.

Το όργανο με το οποίο επιτελούνται οι θρησκευτικές αυτές μεταβολές είναι το «Djihad». Άλλωστε, ο ίδιος ο προφήτης έλαβε μέρος σε ιερούς πολέμους, όταν βρισκόταν στη Μεδίνα και μάλιστα μερικοί απ' αυτούς συγκέντρωναν μεγάλο αριθμό πιστών. Στόχος δε τις περισσότερες φορές ήταν η αποκόμιση λείας από διερχόμενα εμπορικά καραβάνια⁴⁶. Όπως σωστά επισημάνθηκε⁴⁷ το Τζιχάντ δεν αποτελεί

⁴² Μακρής, Γ., (2012), *Ισλάμ*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, σσ. 316-318.

⁴³ Α. Γιαννουλάτου, *Ισλάμ*, σ. 209

⁴⁴ Ο.π.

⁴⁵ Ν. Οικονομίδης, *Ισλάμ*, σσ. 48-53, και *Τα λάφυρα*, 8:40, όπου ο προφήτης λέγει τα εξής: «πολεμείτε αυτούς μέχρις ου δεν θα υπάρξει πλέον πειρασμός, μέχρις ου δεν θα υπάρξει άλλη θρησκεία ή του μόνου θεού. Εάν θέσωσι τέρμα εις την ασέβειαν αυτών, ο θεός βεβαίως αφορά τας πράξεις αυτών». *Η Βούς*, 2:189.

⁴⁶ Η. Νικολακάκη, *Τζιχάντ*, σσ. 42-43. Να σημειώσουμε πως τους ιερούς μήνες απαγορεύονταν να παίρνουν μέρος σε πολέμους, παρόλο που πάντα υπήρχαν εξαιρέσεις, όταν επρόκειτο να προαχθεί έτερος ιερός κανόνας. «Όταν παρέλθωσιν οι ιεροί μήνες τότε φονεύετε τους πολυθεϊστές, όπου αν συναντήσητε, ζωγρεύετε δε πολιορκούντες και ενεδρεύοντες αυτούς. Εάν όμως μετανοήσωσιν εάν τηρήσωσι την προσευχήν, εάν ελεήσωσιν άφετε αυτούς ελευθέρους, καθότι ο θεός είναι μακρόθυμος και ελεήμων», *Μετάνοια*, 9:5, 60.

⁴⁷ Α. Κόλια-Δερμιτζάκη, *Ο «ιερός πόλεμος»*, σσ. 77-78.

αυτοσκοπό, αλλά το μέσο για την επίτευξη του σκοπού. Εάν δεν επιτυγχάνονταν οι στόχοι δια της ειρηνικής οδού, τότε ενεργοποιούνταν το Τζιχάντ, ως θεϊκή συνέργεια καταλυτικού χαρακτήρα.

Μια προσεκτικότερη μελέτη του σημείου αυτού θα μας οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για μια ανεφάρμοστη θέση του Κορανίου, καθώς είναι πρακτικά αδύνατο, οιοσδήποτε λαός να απαρνηθεί τη θρησκεία του από το γεγονός και μόνο ότι του πρότειναν τη λατρεία άλλου τινός θεού. Θεωρούμε ως δεδομένο πως ήδη από την εποχή που γράφτηκε η γραφή αυτή είχε ήδη διαμορφωθεί ένα θρησκευτικό κατεστημένο και γύρω από τις περιοχές όπου έδρασε ο προφήτης. Εξάλλου δεν μπορεί να δημιουργηθεί κανένα «θεϊκό κράτος», αν δεν καταργηθεί ο ανθρώπινος νόμος, αν δεν παραδοθεί η νομοθεσία στα χέρια των «θρησκευτικών ταγών».

Το κεφάλαιο ΞΑ' (*Η Πολεμική παράταξις*) του Κορανίου, στα 14 συνολικά εδάφια του, είναι αφιερωμένο στον ίδιο τον πόλεμο και αφορά το πώς θα πρέπει αυτός να διεξάγεται και ποια τα οφέλη που θα αποκομίσουν όσοι θα θυσιαστούν γι' αυτόν. Ο βασικός ιδεολογικός άξονας γύρω από τον οποίο κινείται το σχετικό κεφάλαιο είναι η αποκλειστικότητα της αλήθειας που εκφράζεται στον ισλαμισμό, τη μοναδική θρησκεία που ανταμείβει όσους την ακολουθούν. *«Ούτος έδωκεν εις τον απόστολον αυτού την αληθή θρησκεία, ίνα εξάρη αυτόν υπεράνω πάντων, προς πείσμα των πολυθειστών»*⁴⁸. Στο ίδιο κεφάλαιο παρακάτω λέγει το Κοράνιο: *«Πιστεύετε εις τον θεόν και εις τον απόστολον αυτού. Μάχεσθε υπέρ πίστεως θυσιάζοντες τον υμέτερον πλούτον και υμάς αυτούς. Ταύτα θέλουσιν ωφελήσει υμάς εάν γινώσκητε τούτο»*⁴⁹ και συνεχίζει, προσδιορίζοντας τις τιμές που θα απολάβουν όσοι θα ακολουθήσουν τις επιταγές του: *«Ο Θεός θα συγχωρήσει τας προσβολάς υμών. Θα εισάξη υμάς εις κήπους επιρρύτους, εις τας ηδυπαθείς κατοικίας των κήπων της Εδέμ. Θα παραχωρήση υμίν και έτερα αγαθά, άτινα επιθυμείτε, την αρωγήν του θεού και την άμεσον νίκην. Ευαγγέλισον τοις πιστοίς Μουσουλμάνοις χαράς ευαγγέλια»*⁵⁰⁶⁵.

⁴⁸ Πολεμική παράταξις, 61:9.

⁴⁹ Ο.π., 61:11.

⁵⁰ Ο.π., 61:12,13.

Στη διδασκαλία του Κορανίου ξεχωριστή θέση κατέχει, σε σχέση με τον ιερό αυτό πόλεμο, η θεωρία των λαφύρων της μάχης. Μια θεωρία που ενέπνευσε τους «παραδοσιακούς μαχητές» και μάλιστα εφαρμόστηκε μέχρι και σήμερα, όπως θα δούμε παρακάτω, από τους σύγχρονους πολεμιστές του Ισλάμ. Το 1/5 των λαφύρων ανήκει στον Θεό, στους αποστόλους, στους φτωχούς και στα ορφανά, ενώ τα 4/5 ανήκουν σ' αυτούς που έλαβαν μέρος στη μάχη⁵¹. Την ώρα της μάχης αρωγός στους πολεμιστές θα είναι χιλιάδες γενναίων αγγέλων, κατά τη ρήση του προφήτη⁵². Δεν πολεμούν μόνοι τους οι μαχητές αλλά ο ίδιος ο Θεός «ο ακοντίζων (εναντίον των απίστων) ινα δοκιμάση τους πιστούς δια λαμπράς δοκιμασίας»⁵³. Φαίνεται λοιπόν πως οι πολεμιστές ετύγχανον ιδιαίτερης φροντίδας από τις μουσουλμανικές γραφές, δημιουργώντας μια, τρόπον τινά, ξεχωριστή τάξη. Γενικότερα θα λέγαμε πως η εξάπλωση του Ισλάμ είχε ένα ιεροπολεμικό χαρακτήρα που εξυπηρετούσε τους απώτερους στόχους του. Ο Αρχιεπίσκοπος Τιράνων Αναστάσιος σημειώνει χαρακτηριστικά: «...όπου η πειθώ δεν έφερεν αποτέλεσμα, το ζήφος απεδεικνύετο πειστικώτερον. Η μέσω του “ιερού πολέμου” διάδοσις της πίστεως ενεύρωσε το Ισλάμ εις τας περιόδους της επεκτάσεώς του»⁵⁴.

1.4 Ορισμός του Τζιχάντ : Πόλεμος στο όνομα του Αλλάχ

Τζιχάντ σημαίνει «τον έντονο ιερό αγώνα»⁵⁵ (στην Αραβική, «αγώνας, πάλη», «μάχη»), επίσης σημαίνει «προσπάθεια», «μόχθος»⁵⁶ και ουσιαστικά είναι θρησκευτικό καθήκον το οποίο επιβάλλει στους μουσουλμάνους τον πόλεμο για τη διάδοση του Ισλάμ, ιδιαιτέρως όταν νομίζει ότι απειλείται⁵⁷. Ωστόσο, για τους υποστηρικτές του, θεωρείται ένας από τους πιο παρεξηγημένους όρους στο Ισλάμ. Δυστυχώς η λέξη Τζιχάντ έχει χρησιμοποιηθεί λάθος και αυτό είχε ως αποτέλεσμα πολλοί άνθρωποι να τη συνδέουν με τον πόλεμο και την τρομοκρατία. Κυριολεκτικά

⁵¹ Τα λάφυρα, 8:42. «Γνώτε ότι, οπότεν λαφυραγωγήσητε, το πέμπτον ανήκει τω Θεώ και τω αποστόλω, τοις συγγενέσι, τοις ορφανοίς, τοις πένησι, τοις οδοιπόροις, εάν πιστεύητε εις τον Θεόν και εις ό,τι απεκαλύψαμεν τω δούλω ημών κατά την ημέραν της Διακρίσεως, ημέραν της συναντήσεως των δύο στρατιών, ο Θεός είναι παντοδύναμος». Σχετικά με την σημασία των λαφύρων στις μάχες αλλά και στην διάδοση του Ισλάμ βλ. Η. Νικολακάκη, *Τζιχάντ*, σσ. 45 κ.εξ. Πρβλ. Η νίκη, 48:20.

⁵² Τα λάφυρα, 8:9.

⁵³ Ο.π., 8:17.

⁵⁴ Αν. Γιαννουλάτου, *Ισλάμ*, σ. 209.

⁵⁵ Το Ισλάμ ως Θρησκεία, Εισήγηση Καθηγητού Γρ. Ζιάκα στην Ημερίδα «Γνωριμία με το Ισλάμ», Διορθόδοξον Κέντρον της Εκκλησίας της Ελλάδος, 12 Μαΐου 2007. (Πρακτικά Ημερίδος σ. 136)

⁵⁶ Karim H. Karim, Η ισλαμική απειλή, Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2001, σ. 98

⁵⁷ Το Ισλάμ ως Θρησκεία, ό.π. σελ. 136

Τζιχάντ σημαίνει «αγώνας», είτε για το καλό είτε για το κακό. Η ευρύτερη έννοια του όρου είναι εκείνη της «αντίστασης» και της «εναντίωσης» κατά του εαυτού, της καταπίεσης, των διωγμών ή κατά ενός τυράννου.⁵⁸

Η λέξη με την πάροδο του χρόνου κατέληξε να σημαίνει οποιαδήποτε σύγκρουση η οποία προκαλείται για λόγους αρχής ή πίστης, και συχνά μεταφράζεται ως «ιερός πόλεμος». Το Ισλάμ διακρίνει τέσσερις τρόπους με τους οποίους ο πιστός μπορεί να επιτελέσει το καθήκον του τζιχάντ: με την καρδιά, με τη γλώσσα, με το χέρι ή με το σπαθί. Ο πρώτος τρόπος σημαίνει ότι ο πιστός πρέπει να εξαγνίσει την καρδιά του, αντιπαλεύοντας τον διάβολο και υπερνικώντας τις προτροπές του να πράξει το κακό. Η διάδοση του Ισλάμ με τη γλώσσα ή με το χέρι επιτελείται κυρίως υποστηρίζοντας το ορθό και δίκαιο και διορθώνοντας το σφάλμα και το άδικο. Ο τέταρτος τρόπος για να εκπληρώσει κανείς αυτό το καθήκον είναι να εξαπολύσει πραγματικό πόλεμο εναντίον των απίστων και των εχθρών της ισλαμικής πίστης. Ειδική μεταχείριση επιφυλάσσεται για όσους ομολογούν πίστη σε μια θεία αποκάλυψη -ιδιαίτερα για τους χριστιανούς και τους Εβραίους- οι οποίοι έχουν την επιλογή είτε να ασπασθούν το Ισλάμ ή να υποταχθούν στην ισλαμική κυριαρχία και να καταβάλλουν κεφαλικό και έγγειο φόρο. Αν απορριφθούν και οι δύο αυτές επιλογές, τότε κηρύσσεται τζιχάντ. Το σύγχρονο Ισλάμ προσδίδει ιδιαίτερη σημασία στον αγώνα του πιστού με τον ίδιο τον εαυτό του και δικαιώνει τον πόλεμο εναντίον άλλων εθνών μόνον ως μέσο άμυνας, όταν η πίστη διατρέχει κίνδυνο. Σε ολόκληρη την ιστορία του Ισλάμ, οι πόλεμοι εναντίον μη μουσουλμάνων, ακόμη και αν είχαν πολιτική χροιά, ονομάζονταν τζιχάντ, ώστε να εκφράζεται ο θρησκευτικός τους τόνος, ενώ θεωρείται αδιανόητη η κήρυξη του τζιχάντ εντός της ισλαμικής επικράτειας⁵⁹ Αυτό ίσχυε ιδιαίτερα κατά τον 18ο και 19ο αιώνα στην Ισλαμική Αφρική νότια της Σαχάρας, όπου θεωρούσαν τις θρησκευτικοπολιτικές κατακτήσεις ως τζιχάντ.

1.5 Τζιχάντ και Τρομοκρατία

Το Τζιχάντ είναι λέξη που μας προκαλεί τρόμο. Ενθουσιάζει τους μουσουλμάνους, ανησυχεί τους μη μουσουλμάνους. Στις ημέρες μας προκαλεί

⁵⁸Abdul-Rahman Abdul Kareem Al-Shehab The key to understanding Islam,

⁵⁹ Το Ισλάμ ως Θρησκεία, ό.π., σελ. 137

ποικίλες αντιδράσεις. Η συνήθης μετάφρασή της, «ερός πόλεμος», απορρίπτεται από τους μουσουλμάνους οι οποίοι αρνούνται την ταύτισή της με την έννοια της σταυροφορίας - δηλαδή της απελευθέρωσης - σύμφωνα με τους Χριστιανούς, μιας περιοχής που έχει κατακτηθεί ή της άδικης επίθεσης εναντίον μιας μουσουλμανικής γης, σύμφωνα με την άποψη των μουσουλμάνων.

Παρ' όλα αυτά, ποιος απελευθερωτικός πόλεμος επικαλέστηκε περισσότερο τον σοσιαλισμό (μη μαρξιστικό) και την επανάσταση από εκείνον της Αλγερίας; (1958-1962). Ενώ ο Αραβικός Σύνδεσμος ήλθε αντιμέτωπος με τα Ηνωμένα Έθνη, οι μαχητές του FLN (Μέτωπο Εθνικής Απελευθέρωσης), οι εκπρόσωποι της GPRA (Προσωρινής Κυβέρνησης της Αλγερινής Δημοκρατίας), υπερασπίζονταν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, το δικαίωμα των λαών να αποφασίζουν οι ίδιοι για την τύχη τους, τον αγώνα κατά του ιμπεριαλισμού και, για να μην στρέψουν εναντίον τους τη γαλλική και την παγκόσμια κοινή γνώμη, απέφευγαν να απευθύνουν εκκλήσεις σε αγώνα, σε τζιχάντ, στη μουσουλμανική κοινότητα που υφίστατο επιθέσεις. Όμως, η εφημερίδα του FLN ονομαζόταν «Ελ Μουτζαχίντ», οι μαχητές στην πρώτη γραμμή των «κατίμπα» (ταγμάτων) ήταν «μουτζαχιντίν» (μαχητές του τζιχάντ) και οι νεκροί «σουχάντα» μάρτυρες ταγμένοι να γίνουν δεκτοί κατευθείαν στον παράδεισο, χωρίς να υποστούν τη δοκιμασία της Ημέρας της Κρίσεως. Παράδοξο; Όχι. Και θα μπορούσαμε να επικαλεστούμε πολλά παρόμοια παραδείγματα. Το κόμμα που αντιπολιτεύεται το ιρανικό καθεστώς ονομάζεται «Μουτζαχεντίν του λαού». Η αντίπαλη παράταξη των Αφγανών Ταλιμπάν (σπουδαστών της σαρία) ονομάζεται επίσης «Μουτζαχεντίν». Το ίδιο και οι υπέρμαχοι της απόσχισης του Κασμίρ από την Ινδία ή του Νταγκεστάν, μικρής καυκασιανής δημοκρατίας που συνορεύει με την Τσετσενία, από τη Ρωσική Ομοσπονδία. Η αιγυπτιακή ομάδα που δολοφόνησε τον πρόεδρο Σαντάτ ονομαζόταν «αλ-Τζιχάντ». Η έννοια και η πράξη που δηλώνει ο όρος αυτός παραμένουν βαθιά ριζωμένες στον νου και στην καρδιά των μουσουλμάνων.

Κανένας από τους μεγάλους απελευθερωτικούς πολέμους που σημειώθηκαν την επαύριο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου δεν στηρίχθηκε επίσημα στο τζιχάντ. Ούτε της Ινδονησίας, ούτε της Αιγύπτου, ούτε της Αλγερίας, ούτε, στην εποχή του, ο αγώνας για τη διαίρεση της Ινδίας και τη δημιουργία του Πακιστάν. Όμως, όλοι αυτοί

οι λαοί διακήρυσσαν την ισλαμικότητά τους αλλά ως ιδρυτικό και θεμελιώδες στοιχείο της πλειοψηφούσας πίστης, του πολιτισμού και της ταυτότητάς τους. Για μεγάλη χρονική περίοδο οι έννοιες της επανάστασης (thawra) και του τζιχάντ έμοιαζαν αντίθετες, η πρώτη εθεωρείτο προοδευτική και η δεύτερη οπισθοδρομική. Το 1979, όμως, με την «ισλαμική» ιρανική επανάσταση, η έννοια της επανάστασης έγινε κτήμα μιας παραδοσιοκρατικής ιδεολογίας, η οποία την ανήγαγε στην εποχή του Προφήτη (παραπέμποντας στη «μωαμεθανική» επανάσταση της Εγίρας) και τη συνδύασε με τα σοσιαλίζοντα στοιχεία της μουσουλμανικής αλληλεγγύης. Παράλληλα, μια από τις συνέπειές της, η σοβιετική επέμβαση στο Αφγανιστάν, νομιμοποιούσε την επίκληση του αμυντικού τζιχάντ από τις πολυάριθμες αντιστασιακές παρατάξεις, και την άνθηση, στο Πακιστάν, κορανικών σχολείων και στρατοπέδων εκπαίδευσης που κήρυτταν κατά λέξη ερμηνείες της «σαρία».

Σε άλλη συνάφεια η σκέψη του προφήτη προχωρά περισσότερο και γεννά φόβο. *«Όποιος πάλι υπαναχωρήσει, μετανιώσει ή χάσει το θάρρος του την ώρα της μάχης και τραπεί σε φυγή θα προσβληθεί από την οργή του Θεού»⁶⁰*, κάνοντας έτσι αδύνατη την οπισθοχώρηση την ώρα της μάχης⁶¹.

Εκείνο ωστόσο που ρίχνει στη μάχη τον πολεμιστή, χωρίς να σκεφθεί τον θάνατο και τα συνακόλουθά του, είναι το ρηθέν υπό του προφήτου: *«Ω πιστοί! Εάν φοβήσθε τον Θεόν ούτος θα διαχωρίση υμάς των απίστων, θα αποπλύνη τα σφάλματα υμών, και θα συγχωρήση τας ανομίας σας, καθ' όσον γενναίως απονέμει τας χάριτας αυτού»⁶²*

⁶⁰ Τα λάφυρα, 8:16.

⁶¹ Για τον λόγο αυτό επισημάνθηκαν από ξένους παρατηρητές περιπτώσεις κυριολεκτικής αυτοκτονίας ισλαμιστών στη Βοσνία κατά τη διάρκεια του πολέμου. Συνδεδεμένη με τους στόχους του ιερού πολέμου ήταν και η πολύνεκρη επίθεση στους διδύμους πύργους της Νέας Υόρκης τον Σεπτέμβριο του 2001, από στρατευμένους, εκ μέρους του Σαουδάραβα τρομοκράτη Osama Bin Laden, μουσουλμάνους τρομοκράτες-καμικάζι.

⁶² Τα λάφυρα, 8:29. Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, αιχμάλωτος σε στρατόπεδο Μουσουλμάνων, στον διάλογό του με τον Ισμαήλ, εγγονό του αμιρά Ορχάν, γράφει τα εξής για την ηθική του ιερού πολέμου του Μωάμεθ, χαρακτηρίζοντάς την ξένη προς το θέλημα του Θεού: «Εξ ανατολής δέ κινήσας μέχρι δύσεως διήλθε νικῶν, ἀλλὰ πολέμῳ καὶ μαχαίρῳ καὶ φόνοις καὶ λεηλασίαις καὶ ἀνδραποδισμοῖς ἀνθρώπων καὶ ἀνδροκτασίαις, ὧν οὐδὲν ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ προηγουμένως ἐστὶ». Επιστολήν προς την εαυτοῦ Εκκλησίαν, στο I. Μ. Οσίου Γρηγορίου, Ορθοδοξία και Ισλάμ, σσ. 25-26.

Πολέμους με πνεύμα Τζιχάντ έχουμε σχεδόν από την ίδρυση της νέας θρησκείας. Οι πόλεμοι ιερού χαρακτήρα ξεκινούν από τις αραβικές κατακτήσεις του 7ου αιώνα⁶³.

Εκείνο όμως που εντυπωσιάζει, και θα αναφέρουμε επιγραμματικά, είναι ότι στην ιστορία των χωρών αυτών παρατηρήθηκαν και πόλεμοι μεταξύ ομοθρήσκων, όπως αυτός της Περσίας και των Οσμανληδών κατά τον 16ο αιώνα. Πόλεμοι που απαγορεύονταν από το ίδιο το Κοράνιο, και είχαν στόχο να αναδείξουν τον λαό με την εγκυρότερη και αυθεντικότερη πίστη⁶⁴.

Σημαντική θέση επίσης κατέχει και ο πολυετής πόλεμος μεταξύ του Ιράν και του Ιράκ που αποτελεί το «όνειδος του ισλαμικού κόσμου»⁶⁵.

Παρόλα αυτά έχουν διατυπωθεί και απόψεις που μετριάζουν τις ιεροπολεμικές αυτές τάσεις του Κορανίου: «ο σκοπός του Τζιχάντ δεν είναι θρησκευτικός, αλλά πολιτικός, ότι επιδιώκει την επιβολή του Ισλάμ πέρα από τα σύνορα του *Dar Al-Islam*, όχι ως θρησκεύματος, αλλά ως πολιτικού και κοινωνικού συστήματος»⁶⁶. Εδράζουν την άποψή τους αυτή στο εδάφιο του κορανίου που λέγει: «στην πίστη δεν υπάρχει εκβιασμός»⁶⁷.

⁶³ Το 636-642 μ.Χ. κατέλαβαν τη Συρία, Παλαιστίνη και Αλεξάνδρεια και φθάνουν μέχρι την κατάληψη του Βυζαντίου και των βαλκανικών χριστιανικών χωρών, που ουσιαστικά έφερε τους Μουσουλμάνους στην Ευρώπη ως τα μέσα του 15ου αιώνα. Κατά σειρά κατακτήθηκαν η περιοχή των Σκοπίων το 1395, της Σερβίας 1459, της Βοσνίας το 1463, της Ερζεγοβίνης το 1482 του Μαυροβουνίου το 1499 χωρίς να λησμονούμε και την πτώση της Βασιλεύουσας το 1453, βλ. M. Jevtić, *Savremeni dihad* σσ. 31-41.

⁶⁴ Οι Οσμανλήδες δεν θεωρούνταν άμεσοι διάδοχοι του προφήτη, όπως για παράδειγμα οι Άραβες στον οποίο τα μέρη έδρασε, πράγμα που είχε συνέπειες στην ίδια την εξέλιξη των ενδοθρησκευτικών σχέσεων των ομοθρήσκων ως προς την έκφραση της αυθεντικότητας του ευαγγελικού μηνύματος του προφήτη. Βλ. M. Jevtić, *Savremeni džihad*, σσ. 41-43.

⁶⁵ Ο πόλεμος αυτός ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 1980 με επίθεση των Ιρακινών δυνάμεων στο έδαφος του Ιράν. Εκείνο που είναι βέβαιο είναι πως το θεοκρατικό καθεστώς της «ισλαμικής επανάστασης», με την εγκαθίδρυση του Χομεϊνί στην εξουσία το 1979, προήγαγε ένα ακραίο και φανατικό τρόπο διακυβέρνησης, που είχε στόχο την ένωση των ισλαμικών κρατών υπό τη δική του εξουσία, ως γνήσιου εκφραστή του κορανίου. Βλ. H. Algar, *The Islamic Revolution in Iran*, Teheran 1980 και J. Posadas, *Der Prozess der permanenten Revolution in Iran*, Frankfurt 1980. Στο πλαίσιο του ίδιου προβληματισμού θα εντάξουμε και τους αραβοισραηλινούς πολέμους, εδαφικούς και εθνοθρησκευτικούς, με κορυφαία στιγμή την ένοπλη σύγκρουση του 1948 αλλά και τις συγκρούσεις του 1967 και 1973. Βλ. D Ben Gurion. *Rebirth and Destiny of Israel*, New York 1954. Ακόμα βλ. G. Leneczowski, *The Middle east in World Affairs*, New York, 1962, M. Jevtić, *Savremeni džihad*, σσ. 94-138 όπου και αναλύσεις του θέματος που μας ενδιαφέρει με τεκμηρίωση των απόψεων του συγγραφέα.

⁶⁶ Η. Νικολακάκη, *Τζιχάντ*, σσ. 81 κ.εξ.

⁶⁷ Η βούρς, 2:56.

Με την πάροδο του χρόνου, και ενώ ηπιάζεται η εκρηκτική και συχνά ανεξέλεγκτη επιθετικότητα του Τζιχάντ, στους μουσουλμανικούς λαούς προβάλλονται και άλλες σημασίες του. Πρόκειται ουσιαστικά για μετατόπιση του αγωνιστικού του βάρους σε άλλους πνευματικούς χώρους, όπως ο προσωπικός πνευματικός αγώνας, η συμβολή του στην κοινωνική βελτίωση και οργάνωση ή στη δημιουργία ενός υγιούς εκπαιδευτικού συστήματος⁶⁸. Πάντως, στα κείμενα αυτά του Κορανίου υπάρχει ένας διάχυτος συμβολισμός. Κείμενα τα οποία με μεγάλη ευκολία ερμηνεύονται «κατά το δοκούν», ή συχνότερα, σύμφωνα με τα εκάστοτε εξυπηρετούμενα συμφέροντα του καθενός ερμηνευτή. Οι παρερμηνείες αυτές οδηγούν την ανθρωπότητα, όπως έδειξαν οι πρόσφατες εξελίξεις, σε ακρότητες με δυσοίωνες για την ειρηνική συμβίωση των ανθρώπων προοπτικές. Παρόλα αυτά, ένα είναι βέβαιο, πως το σύγχρονο τζιχάντ, υπό την ευρεία έννοια, περιορίζεται σε δύο κυρίως μορφές: α) πολιτικοποιεί τη θρησκεία, απολυτοποιώντας το περιεχόμενό της σε κυρίαρχη θρησκευτική ιδεολογία (πολιτικοποιημένη θρησκεία) και, β) συντηρεί, από τη μια πλευρά, τις ρίζες της μι-σαλλοδοξίας των λαών και της απόρριψης της θρησκευτικής ετερότητας και, από την άλλη, τροφοδοτεί σύγχρονες μορφές βίας και τρομοκρατίας που εδράζονται στο χώρο του ιερού.

Θα καταλήγαμε στην εύστοχη, κατά τη γνώμη μας, παρατήρηση του Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Α. Γιαννουλάτου πως: *«ιδιαιτέρως αμφισβητούνται και σκανδαλίζουν τον σύγχρονον άνθρωπον αι κοινωνικαί δομαί του ισλαμισμού ... και η θεολογική δικαίωσις του πολέμου, παρά τας ηπίας ερμηνείας και διασαφήσεις, και η ανύψωσις ωρισμένων μορφών του ως “ιερών”»*⁶⁹.

1.6 Τζιχάντ και αποικιοκρατία.

Η από-αποικιοποίηση φαίνεται επίσης να πραγματοποιήθηκε εκτός τζιχάντ, για πολιτικούς και ιδεολογικούς λόγους: για να μην δοθεί στα «χριστιανικά» έθνη η

⁶⁸ R. Peters, *Islam and Colonialism*, σσ. 105-130. Πρβλ. τη μελέτη του Γάλλου πολιτικού επιστήμονα Ζιλ Κεπέλ, *Τζιχάντ ο ιερός πόλεμος*, Αθήνα 2001, σσ. 336-359.

⁶⁹ Α. Γιαννουλάτου, *Ισλάμ*, σ. 212. Βλ. Ζιλ Κεπέλ, *Τζιχάντ ο ιερός πόλεμος*, γενικά για τις ποικίλες θρησκευτικο-πολιτικές διαστάσεις του.

εντύπωση ότι η διεκδίκηση της ανεξαρτησίας στρεφόταν εναντίον του χριστιανισμού και, αντιστρόφως, για να προσελκυσθεί η συμπάθεια της προοδευτικής διανόησης και της Εκκλησίας. Στην πραγματικότητα όμως, ψυχολογικά, οι λαοί είχαν διατηρήσει τη μνήμη των πολέμων τζιχάντ που είχαν εξαπολυθεί εναντίον των αποικιοκρατικών κατακτήσεων. Ασφαλώς τα περιφημότερα και με βαθύτερη θεολογική θεμελίωση τζιχάντ -όπως του Αμπντ ελ Καντέρ στην Αλγερία- είχαν αποτύχει απέναντι στη στρατιωτική δύναμη, τη βιομηχανική ισχύ και τη δημογραφική ανάπτυξη των εθνών της Δύσης. Σε τοπικό επίπεδο, ορισμένα τζιχάντ είχαν κατορθώσει να αναχαιτίσουν, για κάποια χρόνια, την αποικιοκρατική κατάκτηση καθ' όλη τη διάρκεια του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα: η επανάσταση του Μάχντι στο Σουδάν (1883-1898), η εξέγερση της αδελφότητας των Σανουσίγια (Λιβύη, 1912) και του Ριφ (Μαρόκο, 1925). Αλλά τα τέλη του 19ου και οι αρχές του 20ού αιώνα απέδειξαν την πολιτική και πνευματική φθορά του θεσμού στις κοινωνίες που ήταν πλέον ενταγμένες στο παιχνίδι των μεγάλων δυνάμεων. Σε αυτό οφείλονται οι αποτυχίες των εκκλήσεων για τζιχάντ τόσο κατά την αντιβρετανική εξέγερση του Αραμπή Πασά στην Αίγυπτο (1882) όσο και, κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, στην Τουρκία εναντίον των Συμμάχων, ή του μεγάλου μουφτή της Ιερουσαλήμ υπέρ του Άξονα το 1942.

Ωστόσο, η δόξα και η αποτελεσματικότητα που είχε γνωρίσει το τζιχάντ κατά τους αιώνες των ισλαμικών κατακτήσεων δεν είχαν λησμονηθεί και το 1928 ο Χασάν ελ Μπανά, ιδρυτής της Μουσουλμανικής Αδελφότητας στην Αίγυπτο, όρισε το τζιχάντ ως ενιαία αρχή της υποχρέωσης για ασκητική διαβίωση και για δράση. Το τζιχάντ είχε επίσης νομιμοποιήσει την εξάπλωση των μεγάλων αυτοκρατορικών δυναστειών του 14ου-17ου αιώνα, των Τιμουριδών Μογγόλων, των Σελτζουκιδών και κατόπιν των Οθωμανών Τούρκων, των Σαβαφιδών του Ιράν, των Μεγάλων Μογγόλων στην Ινδία. Παλαιότερα, την περίοδο των Σταυροφοριών, τον 11ο-12ο αιώνα, το τζιχάντ είχε συνεγείρει την ηθική ενέργεια των αντι-σταυροφοριών. Ακόμη παλαιότερα, είχε οδηγήσει στη γεωπολιτική και πολιτιστική εδραίωση, από την Ιβηρική Χερσόνησο μέχρι την Υπερωξιανή (Κεντρική Ασία), δύο μεγάλων χαλιφάτων: των Αβασιδών (8ος-9ος αι.) και των Ομεϋαδών (7ος-8ος αι. και 11ος αι. στην Ισπανία). Ασφαλώς, όπως και άλλες κοινωνίες, έτσι και οι μουσουλμανικές εξαντλήθηκαν από εσωτερικούς πολέμους, διασπάστηκαν σε τοπικές και κάποτε εφήμερες δυναστείες, σε θεολογικές τάσεις που αλληλοκατηγορούνταν ως

σχισματικές ή ακόμη και αιρετικές, συγχέοντας συχνά τα θεολογικά επιχειρήματα με οικονομικούς ανταγωνισμούς και φυλετικές αντιζηλίες. Ωστόσο παρέμενε πάντοτε ζωντανό στη μνήμη το παράδειγμα των συντρόφων του Προφήτη, της σύντομης περιόδου (632-661) των πρώτων τεσσάρων χαλιφών, των μόνων που θεωρούνται νόμιμοι από το σύνολο των μουσουλμάνων, οι οποίοι είχαν αναλάβει ένοπλο αγώνα για να φέρουν στον κόσμο το μήνυμα της Αποκάλυψης. Όσο ζούσε ακόμη ο Μωάμεθ είχε υπογραμμιστεί ότι ο χαρακτήρας της πολεμικής δράσης ήταν υποδεέστερος απέναντι στην αξία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στη σχέση της με τη θεότητα.

Αυτό εμφανίζεται σε έναν μυστηριώδη λόγο που αποδίδεται στον Προφήτη. Κάποτε, όταν επέστρεψε από μια νικηφόρα εκστρατεία, άρχισε να κλαίει. Σε κάποιον που ρώτησε να μάθει τον λόγο, απάντησε: *«Μόλις κάναμε έναν πόλεμο, αλλά αυτό είναι το "μικρό τζιχάντ", το πιο εύκολο. Τώρα όμως πρέπει να κάνουμε το "μεγάλο τζιχάντ" εναντίον του ίδιου του εαυτού μας. Πρόκειται για τον αγώνα για τη βελτίωσή μας, την προσωπική μας ανάταση, και αυτό είναι πολύ πιο δύσκολο και αξιέπαινο».*

Ετυμολογικά, η ρίζα J.h.d. δηλώνει την έννοια της προσπάθειας και, ευρύτερα, την έννοια της συνεχούς αντίδρασης, της μη εγκατάλειψης στην απελπισία. Το τζιχάντ δεν αποτελεί απλώς και μόνο μια αρχή πρωτοβουλίας (στρατηγικής) αλλά και συνείδησης (ηθικής) των δυνατοτήτων που δίνει η ανθρώπινη κατάσταση. Στο Κοράνι εμφανίζεται με τρεις κύριες παραδοχές. Τη δυναμική υπέρβαση του είναι, την πολεμική επιχείρηση με τη στενή έννοια: την πνευματική ανάταση. Συνδέει τους δύο μεγάλους πόλους της ανθρώπινης δράσης: τον μυστικό και τον πολιτικό. Ένα «χαντίθ» (λόγος) που αποδίδεται στον δεύτερο χαλίφη, τον Ομάρ, διακηρύσσει: *«Το τζιχάντ έχει αναχθεί σε καθήκον για να χύνεται το αίμα των πολυθεϊστών, και το "ριμπάτ" [από τη ρίζα r.b.t.: που σημαίνει τον δεσμό με την έννοια της ζεύξης της σκευής των αλόγων πριν από την εκστρατεία, από όπου η ιδέα της σταθερότητας, της εμμονής στη φρούρηση των συνόρων του θρησκευτικού χώρου] για να μην χύνεται το αίμα των μουσουλμάνων, η δεύτερη αυτή πράξη εκτιμάται περισσότερο από τον Θεό παρά η πρώτη που επιτάσσει ότι πρέπει να χύνεται το αίμα των απίστων».*

Στην αρχή επικρατούν οι ανάγκες της επιβίωσης της κοινότητας και αν αυτή η κοινότητα έχει περίσσειμα δυνάμεων, πρέπει να επεκταθεί πέραν των γεωγραφικών ορίων της και να εξασφαλίσει την βασιλεία του θείκου νόμου επάνω στη γη. Ο

«λόγος» του τζιχάντ είναι λοιπόν απόλυτος: πρόκειται για την υπεράσπιση των δικαίων του Θεού έναντι των «φίλων του Σατανά». Η υπεράσπιση αυτή αποτελεί καθήκον δικαιοσύνης και διασφαλίζει την ανανέωση της αρχικής συνθήκης με την οποία ο Θεός όρισε τον Αδάμ ως αντιπρόσωπό του επί γης. Στο σύμφωνο αυτό, με προφανή και αμοιβαία τελεολογία, το δίκαιο του Θεού εμπεριέχει το καθήκον του «μουτζαχίντ», υποχρέωση που αφορά τόσο στα μέσα (σεβασμός των επιταγών του νόμου κατά τη διάρκεια της πράξης) όσο και στο αποτέλεσμα (η πράξη γίνεται με σκοπό να εδραιωθεί η θεϊκή τάξη). Με την έννοια αυτή, οι εκστρατείες του τζιχάντ έχουν συγκριθεί με μια ενεργοποιημένη προσευχή, με έναν έκτακτο και δρώντα μοναχισμό, με μιαν «αναχώρηση», όχι στην πνευματική ενατένιση αλλά στην πραγμάτωση. Έτσι οι πόλεμοι διακρίνονται ανάλογα με τη διαβάθμιση του ιερού τους χαρακτήρα: πρώτος είναι ο κατ' εξοχήν ιερός πόλεμος, το «τζιχάντ στον δρόμο του Θεού» που στρέφεται ουσιαστικά εναντίον των εδαφών των απίστων. Ακολουθούν οι διάφοροι εσωτερικοί πόλεμοι τους οποίους επιβάλλει το κοινό συμφέρον -οι πόλεμοι εναντίον των αποστατών και κατόπιν εναντίον των σχισματικών που έχουν συγκροτήσει στρατιωτικές ομάδες- και είναι γνωστό το πνευματικό και συναισθηματικό ρήγμα που προκάλεσε στο Ισλάμ η διαίρεση ανάμεσα σε σουνίτες και σίιτες. Τέλος, οι εκστρατείες και τα μέτρα αστυνομικού χαρακτήρα εναντίον των απείθαρχων ταραξιών που εξηγούνται εναντίον του Θεού και του Προφήτη του παραβιάζοντας την ισλαμική πολιτειακή τάξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (ΤΖΙΧΑΝΤ)

2.1 Η ηθική της υποχρεωτικής συμμετοχής.

Με την έννοια αυτή, το τζιχάντ είναι μια ιδιαίτερη εφαρμογή της «αντάλα» (δικαιοσύνης) και ένας τρόπος ρύθμισης του «διεθνούς δικαίου». Πραγματοποιεί συνεπώς έναν διαχωρισμό. Η επιδίωξη της μουσουλμανικής έννομης τάξης επί γης αποτελεί το καλύτερο εγχείρημα ώστε να επιτύχει ο άνθρωπος την τελική επουράνια ανταμοιβή του: τον παράδεισο, δηλαδή την προσέγγιση με τον Θεό. Η επίτευξη αυτού του σκοπού υποχρεώνει το άτομο να υπερβεί την επίγεια μοίρα του. Με την έννοια αυτή, τελικός σκοπός του τζιχάντ δεν είναι ο περισσότερο ή λιγότερο άμεσος προσηλυτισμός ατόμων, γιατί ο βιασμός των συνειδήσεων αντιβαίνει τη θεία βούληση. Συνεπώς, η ενδεχόμενη θανάτωση του εχθρού που συλλαμβάνεται ένοπλος πηγάζει από την ανάγκη να εκκαθαριστούν όσοι δεν συμμορφώνονται με το καθεστώς της ειρήνης και όχι να φονευθούν οι άπιστοι. Έτσι, κάθε μουσουλμάνος βρίσκεται ενώπιον μιας θεμελιώδους, υπαρξιακής και εσχατολογικής επιλογής: *«Όσοι πιστεύουν, μάχονται στον δρόμο του Θεού και όσοι απιστούν μάχονται στον δρόμο του Στασιαστή. Έτσι λοιπόν να πολεμάτε τους φίλους του Σατανά!»*. Η συμμετοχή στον ιερό πόλεμο είναι υποχρεωτική για όλους και παρέχει ένα θεμελιώδες πλεονέκτημα εν όψει της αιώνιας σωτηρίας: Σύμφωνα με τα «χαντίθ»: «Όποιος παρουσιάζεται στον Θεό χωρίς να μπορεί να επικαλεστεί κανένα έργο τζιχάντ, παρουσιάζεται στον Θεό φέροντας μέσα του ένα σφάλμα... θα πεθάνει ως αποδεδειγμένος υποκριτής»⁷⁰. Στην ιστορική πραγματικότητα, πάντως, οι πολιτικοί δεν ακολουθούσαν ούτε τους «εν Θεώ σαλούς» ούτε τους ιεροκήρυκες που καλούσαν σε ολοκληρωτικό πόλεμο. Για τους σουννίτες το τζιχάντ αποτελεί ένα κοινοτικό καθήκον που αναλαμβάνεται από ένα μόνο τμήμα του πληθυσμού ώστε να εξασφαλίζεται η φυσιολογική εξάπλωση και η επιβίωση της «ούμμα». Το ίδιο ισχύει επίσης για την εις βάθος μελέτη των θρησκευτικών και νομικών επιστημών ή την άσκηση των τεχνικών και των επιτηδευμάτων. Για τους χαριζίτες, οι οποίοι, αποβλέποντας σε μια πουριτανική και άμεση δημοκρατία, αρνούνται τη θέσμιση της εξουσίας, το καθήκον του τζιχάντ είναι μόνιμο, γενικό και ολοκληρωτικό. Για τους σίτες, αντίθετα, το τζιχάντ, έπειτα

⁷⁰ Το Ισλάμ ως Θρησκεία, Εισήγηση Καθηγητού Γρ. Ζιάκα στην Ημερίδα «Γνωριμία με το Ισλάμ», Διορθόδοξον Κέντρον της Εκκλησίας της Ελλάδος, 12 Μαΐου 2007. (Πρακτικά Ημερίδος σ. 138)

από την απόκρυψη του τελευταίου ιμάμη τους το 941, δεν είναι δυνατόν να διεξαχθεί σύμφωνα με όσα επιτάσσουν οι ιεροί κανόνες και μπορούν μόνο να διεξαχθούν, μέσω εντεταλμένων, δίκαιοι αγώνες υπέρ της μουσουλμανικής κοινότητας. Έτσι, η υπέρτατη, σύμφωνα με τη μουσουλμανική ηθική, μορφή του μουτζαχίντ δεν είναι τόσο εκείνη ενός νικηφόρου πολεμιστή όσο εκείνη ενός πολεμιστή που με λογική και στωικότητα εξακολουθεί να μάχεται για την κοινή σωτηρία και τη δόξα των δικαίων του Θεού.

Και τι απογίνεται εκείνος που θυσιάζεται στη σκιά, ο «τρομοκράτης» (φενταγίν) που επιδίδεται σε ένα ατομικό εγχείρημα εναντίον αθώων; Είναι καταδικαστέος εάν επιτίθεται εναντίον μουσουλμάνων. Σε αυτό οφείλεται, ήδη από τις απαρχές του Ισλάμ, η πολιτική και αστυνομική καταπίεση, των χαριζιτών, δολοφόνων του τελευταίου νόμιμου χαλίφη, του Αλή (661) ή της αίρεσης των «ασασίνων» (Hachiiichiyin) την περίοδο από τον 11ο ως τον 13ο αιώνα. Ο όρος φενταγίν επαναξιολογήθηκε κατά τη διάρκεια των αντιποικιοκρατικών απελευθερωτικών πολέμων: ο μοναχικός άνθρωπος, ο μεμονωμένος στρατιώτης, είχε τη θέση του στους αγώνες αυτούς. Κατά την πρόσφατη περίοδο, Αιγύπτιοι, Αλγερινοί και Παλαιστίνιοι, επανήλθαν στον παλαιό όρο αποκαθάροντάς τον ως έννοια ώστε να τον εντάξουν στην επαναστατική τακτική. Στο εξής ο νέος φενταγίν, αρνούμενος τον ρομαντισμό και τον μηδενισμό της πράξης, δεν θυσιάζόταν πλέον με τον θάνατό του αλλά εντασσόταν στη διαδικασία του συλλογικού αγώνα. Υπολογίζοντας τους κινδύνους, εκπληρώνει την αποστολή του μέσα στη μοναξιά, τη στέρηση, τον διανοητικό ασκητισμό. Δεν δρα από φανατισμό, αλλά από την έννοια της πλήρους στράτευσης, της προσπάθειας που μετουσιώνεται μέσα στον ίδιο τον εαυτό του. Η ψυχολογική αυτή ηρεμία κατά τη διάρκεια της μάχης επαυξάνεται από την υπόσχεση της ανταμοιβής που επιφυλάσσεται σε όσους αποδέχθηκαν να θυσιάσουν τα αγαθά και τις συναισθηματικές δεσμεύσεις αυτού του κόσμου υπέρ της πίστης. Γιατί, μολονότι φαίνεται παράδοξο, αυτός ο υπέρτατος τύπος του μουσουλμάνου πραγματώνεται μέσα από τον θάνατο. «Ας μάχονται λοιπόν στον δρόμο του Θεού όσοι πωλούν την παρούσα ζωή έναντι της έσχατης. Και για όποιον μάχεται στον δρόμο του Θεού, είτε σκοτωθεί είτε νικήσει, επιφυλάσσουμε τεράστιο μισθό».

Το τζιχάντ είναι λοιπόν μια λέξη πλούσια σε έννοιες.⁷¹ Κατά τις τελευταίες δεκαετίες όμως, ορισμένες προβλήθηκαν ιδιαίτερα. Εδώ και αιώνες, η μουσουλμανική κοινότητα αγωνίζεται εναντίον εσωτερικών και εξωτερικών εχθρών. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η νόμιμη άμυνά της απαιτεί την άσκηση αναγκαίας δύναμης ώστε να εξασφαλίζεται η ασφάλεια και να εδραιώνεται η πολιτική, οικονομική και κοινωνική τάξη που επιτάσσει το Κοράνι για τη σωτηρία της ανθρωπότητας. «Δεν είναι δυνατόν να συμβιβαστούμε με τους εχθρούς του Θεού» και κάθε πιστός έχει καθήκον «να διατάσσει το καλό και να απαγορεύει το κακό» (Κοράνι). Η αυστηρή αυτή αντίληψη αποδίδεται συνήθως στους «ισλαμιστές», τους «φονταμενταλιστές»: τους «σκληρούς» της ιρανικής επανάστασης, τους «εν Θεώ σαλούς», τους «πολεμιστές του Αλλάχ», τους χεζμπολάχ, τους Αλγερινούς GIA, τους Αφγανούς Ταλιμπάν κ.ά. Στην πραγματικότητα, καταλήγουμε στη διαπίστωση ότι όλα αυτά τα κινήματα αγωνίζονται εναντίον των μη ισλαμικών ομολογιών ή των μη ισλαμιστικών καθεστώτων ή εναντίον χωρών όπως η Αλγερία, η Αίγυπτος και η Ινδονησία, οι κυβερνήσεις των οποίων κατηγορούνται ότι έχουν συμβιβαστεί με τους ξένους υλιστές. Από την οπτική γωνία αυτών των κινήματων, είναι λογικό να υπάγεται ένας κατά πλειοψηφία μουσουλμανικός πληθυσμός σε μια εξουσία μουσουλμανική, λίγο ως πολύ ισλαμιστική.

Επειδή όμως η μουσουλμανική κοινότητα, η «ούμμα» (από τη λέξη *immum*, μητέρα), ήταν μια έννοια δημογραφική (το σύνολο των πιστών) με σκοπό την ένωση των μουσουλμάνων και όχι γεωπολιτική (που ορίζεται με σύνορα) και όχι να τους διαχωρίσει, οι υποστηρικτές αυτής της θεωρίας εκτιμούν ότι οι περιπτώσεις αυτές πληρούν τις νόμιμες προϋποθέσεις του τζιχάντ. Ασφαλώς όμως υπάρχουν μεγάλες διαφορές ανάμεσα στη διεκδίκηση εθνικής ταυτότητας από τους Αλβανούς του Κοσσυφοπεδίου που καθοδηγούνται από τον UCK (Απελευθερωτικό Στρατό του Κοσσυφοπεδίου που διαπνέεται ακόμη από μαρξιστικές ιδέες), τον εθνικιστικό πόλεμο της Βοσνίας, τον αγώνα του Κασμίρ στους κόλπους της πολυεθνικής Ινδίας ή τον αγώνα του Μουαμάρ Καντάφι που καλεί σε μια μουσουλμανική συνομοσπονδία του Σαχέλ, και που μόνο σκοπό είχαν να μετατρέψουν ολόκληρες χώρες σε εστίες ισλαμιστών πολεμιστών, χωρίς επιδιώκουν όλα αυτά τα κινήματα την κατά λέξη

⁷¹ Το Ισλάμ ως Θρησκεία, Εισήγηση Καθηγητού Γρ. Ζιάκα στην Ημερίδα «Γνωριμία με το Ισλάμ», Διορθόδοξον Κέντρον της Εκκλησίας της Ελλάδος, 12 Μαΐου 2007. (Πρακτικά Ημερίδος σ. 137)

εφαρμογή της σαρία, αλλά μόνο την εδραίωση του Ισλάμ στις χώρες αυτές και την αποκήρυξη κάθε άλλης θρησκείας.

2.2 Η ηθική δικαιολόγηση της προληπτικής επίθεσης.

Η αυστηρή αυτή αντίληψη προκαλεί διάφορα προβλήματα. Έτσι, μπορεί να δικαιολογήσει, εν ονόματι της υπεράσπισης της «ούμμα», κάθε προληπτική επίθεση, δηλαδή την καταστροφή ενός εχθρού που θα μπορούσε να στραφεί εναντίον της. Η θεωρία αυτή είναι δυνατόν να εφαρμοστεί προκειμένου για μουσουλμάνους; Κατ' αρχήν, ο πόλεμος μεταξύ μουσουλμάνων απαγορεύεται. Η νόμιμη εξουσία μπορεί μόνο να τηρεί την τάξη εναντίον των ταραξιών. Η δολοφονία του Σαντάτ «αιτιολογήθηκε» ως τυραννοκτονία ενός «άπιστου εμίρη». Τέλος, τίθεται το ερώτημα: είναι δυνατόν η θεωρία αυτή να ακολουθήσει τις τακτικές της τρομοκρατίας, τις επιθέσεις σε τρίτους, άτομα ή ομάδες, σε αθώους, προκειμένου να ασκηθεί πίεση στις κυβερνήσεις τους; Ένα είναι βέβαιο: η θεωρία είναι ασαφής. Η εντολή «να διατάσσει το καλό και να απαγορεύει το κακό» πρέπει να εκτελείται με την πειθώ και μόνον, ή επιτρέπεται η χρήση νόμιμης βίας; Σε όλα αυτά τα σημεία διατυπώνονται αντιφατικές απόψεις στα συγγράμματα των ειδικών ή από τους ασκούντες πολεμική. Μια τρέχουσα πολιτική αντίληψη ορίζει το τζιχάντ ως νόμιμη απάντηση σε κάθε επίθεση, απάντηση που πρέπει να δοθεί σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαιότητας. Τα αντίπονα πρέπει να είναι ανάλογα με τις αδικίες που διέπραξαν οι επιθέμενοι. Ο πόλεμος πρέπει να σέβεται τους ανθρωπιστικούς κανόνες που επιτάσσει το Κοράνι: επιβάλλεται ο σεβασμός των γυναικών, των μοναχών αν δεν πολεμούν. Αλλά με ποιους όρους; Οι λόγοι που προβλήθηκαν για να αιτιολογήσουν τις δολοφονίες θρησκευτικών ηγετών στην Αλγερία ήταν ο πνευματικός εκφυλισμός που αυτοί είχαν επιφέρει στην αλγερινή ισλαμικότητα. Τα κατά τόπους καθεστώτα προσυπογράφουν κατά βάση στους κανόνες του ΟΗΕ και του ανθρωπιστικού δικαίου κατά τις συγκρούσεις. Ως προς την εφαρμογή όμως αυτών των κανόνων, υπάρχουν μεγάλες διαφορές... Δύο αντιφάσεις παραμένουν έντονες. Η πρώτη σχετίζεται με την τρομοκρατία η οποία καταδικάζεται από τις κυβερνήσεις που αντιμετωπίζουν αποσταθεροποιητικά κινήματα τα οποία ισχυρίζονται ότι δεν έχουν πλέον άλλα μέσα για να διακηρύξουν τις νόμιμες διεκδικήσεις τους.

Η άλλη αντίφαση συνδέεται με την «ισλαμική βόμβα», σύμφωνα με την έκφραση του Πακιστανού πρωθυπουργού Αλή Μπούτο (που δολοφονήθηκε από τον διάδοχό του στρατηγό Ζία). Στη μεγάλη πλειοψηφία της, η κοινή γνώμη στις μουσουλμανικές χώρες την απαιτεί. Οι Αμερικανοί και οι Ισραηλινοί τη φοβούνται στο έπακρο. Σε γενικές γραμμές, το μουσουλμανικό δόγμα την αποδέχεται ως προς το αποτρεπτικό της σκέλος. Για να αντισταθμίσουν την απώλεια του κύρους των αραβικών επαναστατικών κινημάτων στα μάτια της παγκόσμιας κοινής γνώμης, ορισμένοι διανοούμενοι υπογραμμίζουν μια άλλη αντίληψη για το τζιχάντ: την ιεραποστολική του πλευρά η οποία αποβλέπει, αν όχι στον προσηλυτισμό, τουλάχιστον στην αλληλοκατανόηση.

Σε ισλαμο-χριστιανικούς διαλόγους, σε συναντήσεις, σε πολλές εκδόσεις, σε ορισμένες πανεπιστημιακές εργασίες, υπερτονίζεται η διαστρεβλωμένη εικόνα των Δυτικών ως προς το ανεξίτηρο του Ισλάμ. Το Κοράνι επικαλείται ένθερμα την προσπάθεια πειθούς, την ιεραποστολή. Το τζιχάντ αυτό συχνά προσπαθεί να ενσωματώσει στο ισλάμ διατυπώσεις δυτικών αξιών -όπως την αρχή του χριστιανικού ανθρωπισμού, της φιλοσοφίας του Διαφωτισμού καθώς και τα δικαιώματα του ανθρώπου, την ελευθερία, την ισότητα, την αδελφοσύνη- με βάση τη θέση ότι οι αξίες αυτές προϋπήρχαν στο ισλάμ. Με άλλα λόγια, ο βιασμός των συνειδήσεων αντιτίθεται στη θεία βούληση: «Λοιπόν, αν το ήθελε ο Κύριός σου, όλοι όσοι βρίσκονται στη γη θα ήταν όλοι πιστοί. Νομίζεις πως είναι δικό σου καθήκον να υποχρεώσεις τους ανθρώπους να πιστέψουν;» Αν λάβουμε υπόψη μας την έκταση των μουσουλμανικών κατακτήσεων, δύσκολα θα λέγαμε ότι το τζιχάντ ήταν πάντοτε μόνον αμυντικό. Πρέπει να παραδεχτούμε ότι πολλοί πόλεμοι και πολλές εξεγέρσεις δεν πληρούσαν πάντα τις πνευματικές και νόμιμες προϋποθέσεις του τζιχάντ. Από εδώ πηγάζει η ιστορική και σημασιολογική πολλαπλότητα της έννοιας η οποία ποικίλλει και εγκοιλώνεται την ένθερμη επιθυμία για πνευματική ανύψωση, για ομολογία της πίστης μέσω της υποταγής στις εντολές του Θεού, στο κάλεσμά του για υποταγή και έρωτα: αυτό είναι το «μεγάλο τζιχάντ». Η κραυγή «Allah Akbar!» (Ο Θεός είναι ο μέγιστος! Θεός μοναδικός, ο μόνος μέγας!) που ακούγεται από τη φωνή του μουεζίνη, όταν καλεί σε προσευχή από τον μιναρέ, είναι η κραυγή των επιτιθέμενων μουσουλμανικών στρατευμάτων.

Έτσι πραγματοποιείται η συμβίωση ανάμεσα στη λατρεία που απευθύνεται κατακόρυφα προς τον Θεό, την προσευχή που πραγματώνει το «μεγάλο τζιχάντ», το τζιχάντ της αυτοκάθαρσης, και στο «μικρό τζιχάντ», τον αγώνα με τους αρνητές του Ισλάμ που διεξάγεται οριζόντια, στην έκταση της γης. Σε προσωπικό επίπεδο όμως, το μικρό τζιχάντ αποτελεί έργο ευλάβειας, συντελεί στη βελτίωση του ίδιου του πιστού και έτσι αποτελεί γι' αυτόν, μέρος του «μεγάλου τζιχάντ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΙΣΛΑΜ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (ΤΖΙΧΑΝΤ).

3.1 Σχέση της Ορθοδόξου Εκκλησίας και του σύγχρονου Ισλάμ.

Δυο απο τις σημαντικότερες μονοθεϊστικές θρησκείες του κόσμου είναι ο Χριστιανισμός και το Ισλάμ. Ο διαχωρισμός τους σε Δυτική και Ανατολική Θρησκεία έγκειται μόνο στη γεωγραφική τους διάσταση. Κατά τον Άγ. Ιωάννη το Δαμασκηνό το Ισλάμ αποτελεί χριστιανική αίρεση⁷² και αυτές οι δύο θρησκείες μέσα στο διάβα της Ιστορίας, παρά την εχθρότητα που τις χώριζε, έχουν κοινές ρίζες και μοιράζονται ένα μεγάλο μέρος της ιστορίας τους⁷³. Ωστόσο δεν πρέπει να αποσιωπηθεί το γεγονός ότι οι σχέσεις αυτών των δύο θρησκειών καθοριζόταν από τους πρώτους χιόλας αιώνες με τα όπλα⁷⁴ και αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να επικεντρώσουμε την έρευνα αυτή στη σχέση αυτών των δυο θρησκειών, χωρίς να υποτιμούμε τον Ιουδαϊσμό ή το Βουδισμό, αφού οι αναφορές για Ιερό Πόλεμο, από μέρους των Ισλαμιστών, εναντίον αυτών των θρησκειών είναι μηδαμινές.

Οι θρησκείες⁷⁵ αυτές αριθμούν εκατομμύρια πιστούς ανά τον κόσμο. Ο Χριστιανισμός θεωρείται παλαιότερος απο την Ισλαμική θρησκεία. Ο Χριστός γεννήθηκε περίπου λίγο πριν το 4 π.Χ., μεταξύ 8 και 6 π.Χ.⁷⁶, ενώ ο Μωάμεθ γεννήθηκε στα

⁷² Γεωργίου Κόντρ, Μητροπολίτου Όρους Λιβάνου, Η φύση του Ισλάμ, Εκδ. Μαΐστρος, Αθήνα 2009, σ.19

⁷³ Richard W. Bulliet, Ισλαμοχριστιανικός πολιτισμός. Μία πρόταση, Εκδ. Εικοστός Πρώτος, Αθήνα 2006, σ. 9

⁷⁴ Γεωργίου Κόντρ, σ.17

⁷⁵ Ο Χριστιανισμός δεν θεωρείται θρησκεία με την κυριολεκτική έννοια του όρου αλλά αποκάλυψη. Ιδρυτής της δεν θεωρείται κάποιος άνθρωπος, όπως συμβαίνει με τις άλλες υπάρχουσες θρησκείες. Ιδρυτής της είναι το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας που ενανθρώπησε κάποια συγκεκριμένη χρονική στιγμή μέσα στην ιστορία. Έγινε τέλειος άνθρωπος παραμένοντας συγχρόνως και τέλειος Θεός.

⁷⁶ Με βάση τις αρχαιολογικές ανακαλύψεις είναι γνωστό, ότι ο Ιησούς Χριστός γεννήθηκε λίγο πριν από το 4 π.Χ., δεδομένου ότι ο Ηρώδης βασιλέυε από το 37 ως το 4 π.Χ.. Συνεπάγεται, λοιπόν, ότι από υπολογιστικό λάθος κατά τον 6ο αιώνα μ.Χ., ως έτος γεννήσεώς του ορίστηκε το 753 από κτίσεως Ρώμης, δηλαδή 3-4 χρόνια αργότερα από την πραγματική χρονολογία. Αυτό όμως δεν έχει να κάνει με τις αφηγήσεις των Ευαγγελίων, αλλά με μετέπειτα υπολογισμούς που αγνοούσαν όλα τα δεδομένα. Δεν αλλάζει λοιπόν τίποτα από τα όσα γράφονται στα Ευαγγέλια, παρά μόνο μετατίθενται κατά 3- 4 χρόνια νωρίτερα τα γεγονότα σε σχέση με το δικό μας ημερολόγιο. Η χρονολόγηση από τη γέννηση του Χριστού προτάθηκε από τον Σκύθη μοναχό και εκκλησιαστικό συγγραφέα Διονύσιο τον Μικρό

τέλη του 6 αι. μ.Χ. Ορόσημο για το Χριστιανισμό θεωρείται το έτος 1 μ.Χ. κατά το οποίο γεννήθηκε ο Ιησούς Χριστός. Αντίστοιχα για το Ισλάμ θεωρείται καθοριστική χρονολογία το 622 μ.Χ., αφετηρία της ισλαμικής χρονολογήσεως. Το έτος αυτό έλαβε χώρα η φυγή του Μωάμεθ από τη Μέκκα και η άφιξή του στη Μεδίνα⁷⁷.

Το Ισλάμ είναι ένας όρος που υπάρχει στο Κοράνιο και σημαίνει την κατάκτηση της εσωτερικής γαλήνης μέσω της υποταγής στον Θεό. Η θρησκευτική του έννοια εκφράζει την πίστη που προβλέπει το Κοράνιο, ενώ η ιστορική και πνευματική του έννοια εκφράζει την εμφάνιση των αρχών αυτών σε διαστάσεις χώρου και χρόνου. Το Ισλάμ προβλέπει την ενσωμάτωση των αρχών αυτών σε έναν τρόπο ζωής. Ο ισλαμικός πολιτισμός αντιπροσωπεύει την πραγμάτωση της ισλαμικής κοσμοθεωρίας διαχρονικά. Η Δύση ως μητρόπολη του χριστιανισμού έχει παγανιστικό παρελθόν. Ο χριστιανισμός στην Ανατολή, δηλαδή στην περιοχή των Ιερουσολύμων, αναδείχθηκε σε θρησκεία της Δύσης, μετά την εξάπλωσή του στην Ευρώπη. Από τη στιγμή που ο χριστιανισμός απορροφήθηκε από τη Δύση παραμελήθηκε ο χριστιανισμός της Ανατολής. Η Ορθόδοξη Εκκλησία και οι Καθολικοί της Ανατολής διαφύλαξαν σε μεγάλο βαθμό τις παλαιές χριστιανικές παραδόσεις. Ο ανατολικός χριστιανισμός έχει ξεχωριστή σημασία για τη σχέση Ισλάμ και Δύσης, καθώς οι μουσουλμάνοι έζησαν με τους χριστιανισμούς της Ανατολής και τους Εβραίους πάνω από χίλια χρόνια. οι μουσουλμανικές κοινωνίες γνώρισαν έτσι τον χριστιανισμό μέσω των χριστιανικών κοινοτήτων της Ανατολής και οι Ανατολικοί χριστιανοί απέκτησαν διαφορετική βιωματική σχέση με το Ισλάμ και τους μουσουλμάνους από ό,τι οι Δυτικοί και οι Ευρωπαίοι ομόθρησκοί τους.⁷⁸

(532 μ.Χ.), ηγούμενο μοναστηριού στη Ρώμη, κατά τον 6ο μ.Χ. αιώνα. Μέχρι τότε, η χρονολόγηση γινόταν, είτε με αφετηρία την Κτίση της Ρώμης είτε «από Διοκλητιανού», δηλαδή με αφετηρία την 29η Αυγούστου του 284 μ.Χ., ημερομηνία κατά την οποία ο Διοκλητιανός (καθ' υπόθεση) ανακηρύχτηκε αυτοκράτορας. Αφού, λοιπόν, δημιουργήθηκε η χρονολόγηση με αφετηρία τη γέννηση του Χριστού, οι μετέπειτα προσπάθειες των σοφών επικεντρώθηκαν στον ακριβή προσδιορισμό της χρονολογίας της. Προφανώς ο Διονύσιος είχε ξεκινήσει από λάθος αφετηρία! Εν προκειμένω αυτό δεν επηρεάζει την αξιοπιστία της Αγίας Γραφής. Το ενδιαφέρον των Χριστιανών βρίσκεται στο αδιαμφισβήτητο γεγονός της ιστορικής υπάρξεως του προσώπου του Χριστού και όχι στο πότε ακριβώς Εκείνος γεννήθηκε.

⁷⁷ «Οι πηγές δεν συμφωνούν απολύτως ως προς τον καθορισμό της ημερομηνίας μεταναστεύσεως του Μωάμεθ από τη Μέκκα στη Μεδίνα, της περιφημης Hijrah (Εγίρα ή Έγιρα ή Εγείρα). Συνήθως την τοποθετούν στην 8η ή τη 12η του μηνός Rabi' al-Awwal (20ή ή 24η Σεπτεμβρίου 622). Πιθανότερο φαίνεται ότι οι ανωτέρω προσδιορισμοί σχετίζονται με την άφιξη του Μωάμεθ στη Μεδίνα. ... Ως πρώτη, όμως, ημέρα του έτους ορίστηκε όχι η πραγματική ημέρα της «μεταναστεύσεως», αλλά η 1η του μηνός Muharram (Παρασκευή) που συμπίπτει με τη 16η Ιουλίου του 622», Α. Γιαννουλάτου, Αρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Αλβανίας, Ισλάμ. Θρησκευσιολογική Επισκόπηση, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2006, σ.σ. 117, 118.

⁷⁸ Kalin, I., 2012, *Ισλάμ και Δύση*, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σ.σ. 44-46

Ο Άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός συνέγραψε κείμενα απολογητικού και πολεμικού χαρακτήρα που αφορούσαν το Ισλάμ, εγκαινιάζοντας έναν πρώτο διάλογο της Ορθοδοξίας με το Ισλάμ. Στη *Διάλεξις Σαρρακηνού και Χριστιανού* κάνει μια συζήτηση ανάμεσα σε έναν Χριστιανό και έναν μουσουλμάνο γύρω από τις διδασκαλίες της πίστης τους. Εγκαινίασε το διάλογο ανάμεσα στις δυο θρησκείες και έβαλε βάσεις για τον τρόπο με τον οποίο άρχισε να ασκείται η επιρροή της χριστιανικής σκέψης στην ανάπτυξη της ισλαμικής θεολογίας. Ο Γρηγόριος ο Παλαμάς αποτελεί μια ξεχωριστή περίπτωση για τις σχέσεις Ορθοδοξίας και ισλαμικού κράτους. Έζησε το 1296-1359 σε μια εποχή που η Ορθοδοξία συρρικνώνονταν συνεχώς στο χώρο της Μ. Ασίας και το Βυζάντιο αντιμετώπιζε κοινωνικά, θρησκευτικά και πολιτικά προβλήματα. Όταν αιχμαλωτίστηκε από τους Τούρκους στα στενά της Καλλίπολης, μελέτησε τον τρόπο ζωής τους και στήριξε τους χριστιανούς των περιοχών αυτών.⁷⁹ Ενώ αδιαμφισβήτητη είναι και η θετική αντιμετώπιση από μέρος του Μωάμεθ της χριστιανικής διδασκαλίας αφού η σύνδεση του με τους Ομηρίτες χριστιανούς της Αραβικής Χερσονήσου και η απονομή προνομίων σε αυτούς, στην οποία οφείλεται και η χρήση όρων τόσο του Χριστιανισμού όσο και του Ιουδαϊσμού στην ίδρυση της νέας θρησκείας που ετοιμάζε⁸⁰, έστω κι αν οι περισσότερες πηγές του ήταν από αιρετικές χριστιανικές διδασκαλίες μονοφυσιτών⁸¹. Ήδη όμως η χριστιανική παρουσία στην Αραβική Χερσόνησο ήταν ισχυρή και κατά την προϊσλαμική περίοδο πιθανόν από την μετάβαση εκεί Σύρων ιεραποστόλων που βρήκαν καταφύγιο εκεί μετά από διωγμούς που υπέστησαν σχεδόν από τον 3^ο αιώνα μ.Χ.⁸²

Αδιαμφισβήτητα υπάρχουν βασικές διαφορές μεταξύ των δύο Θρησκειών, που εμποδίζουν τη μεταξύ τους κατανόηση, όπως η αντίληψη περί Θεού, το δόγμα της Αγίας Τριάδος, **η θεότητα του Ιησού Χριστού και όλα όσα αυτή συνεπάγεται**, η πίστη ότι «**ὁ Θεός ἀγάπη ἐστι**»⁸³. Στις κοινωνικές αντιλήψεις οι διαφορές κορυφώνονται κυρίως στην αντίληψη σχετικά με την αξία και τη θέση της γυναίκας, καθώς και τη μορφή της θρησκευτικής ελευθερίας.

⁷⁹ Καριώτογλου, Α., 2012, *Το Ισλάμ στην Οικουμένη*, Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη, σ.σ. 253-258

⁸⁰ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Αρχιεπισκόπου Αθηνών, *Ιστορία της Εκκλησίας Αντιοχείας*, Αλεξάνδρεια 1951, σ. 723

⁸¹ Μιχ. Μαριόρα, *Οι Προϊσλαμικές Θρησκείες της Αραβικής Χερσονήσου*, Εκδ. Πεδίο, Αθήνα 2015, σ.264

⁸² Μιχ. Μαριόρα, *ό.π.* σ.249

⁸³ Α' Ιω. 4,8

Σύμφωνα με τη Χριστιανική Θεολογία, ο Θεός είναι ο ΩΝ, ο υπάρχων, ο Κύριος και δημιουργός όλων των νοερών και υλικών δημιουργημάτων που φανερώθηκε (αποκαλύφθηκε) στον κόσμο σε τρεις υποστάσεις (Πατήρ, Υιός και Άγιον Πνεύμα). Και τα τρία πρόσωπα μαζί φανερώνονται για πρώτη φορά κατά τη βάπτιση του Ιησού στον Ιορδάνη ποταμό.

Ο Θεός Λόγος (μετά την ενανθρώπιση Ιησούς Χριστός), το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, είναι επίσης ο Υιός ο αγαπητός, ο μονογενής, που έχει διπλή γέννηση: από τον Πατέρα, χωρίς μητέρα, αχρόνως και εν χρόνω από την Υπεραγία Θεοτόκο με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, στη Βηθλεέμ της Ιουδαίας. Είναι τέλειος Θεός και τέλειος άνθρωπος, δηλαδή Θεάνθρωπος. Με το μυστήριο της Σαρκώσεως, Σταυρώσεως και Αναστάσεώς Του, ελευθερώνει τον άνθρωπο από τα δεσμά του θανάτου και τον λυτρώνει από τον διάβολο και την αμαρτία. Με την Ανάληψή Του, ανεβάζει την ανθρώπινη φύση στον Πατέρα και την τοποθετεί εκεί πού ήταν το πρότερον⁸⁴, στην κατάσταση πριν από την πτώση των πρωτοπλάστων.

Το Άγιο Πνεύμα είναι το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, που τώρα εργάζεται στην Εκκλησία και τελειώνει, καθαγιάζει τα μυστήρια. Ο Χριστιανός το δέχεται αρχικά, ως άκτιστες θείες ενέργειες, στο μυστήριο του Χρίσματος. Εκεί λαμβάνει όλες τις δωρεές Του, τις οποίες, εάν θελήσει να αξιοποιήσει, μπορεί να καταξιωθεί της μεγάλης χάριτος που είναι η κοινωνία με τον Άγιο Θεό και τελικά η προσωπική του θέωση κατά χάρη και ο αγιασμός.

Ο Θεός και για το Ισλάμ είναι ένας⁸⁵, αλλά μονο-πρόσωπος. Δέν απεικονίζεται, δέν γίνεται μεθεκτός κατά τη λειτουργική ζωή. Μόνο το Κοράνιο⁸⁶

⁸⁴ Ιω. 6,62

⁸⁵ «Η Μετοικεσία» 59, 24. «Η Βούς» 2, 158.

⁸⁶ Στο κεφάλαιο «Οι Ποιηταί» 26, 192, αναφέρεται: «Το Κοράνιο αυτό είναι αποκάλυψη του Κυρίου του σύμπαντος κόσμου ... είναι αιώνιο και αδημιούργητο, που υπήρχε ανέκαθεν με τον Θεό ως αιώνια φανέρωση της θείας θελήσεως». Το συγκεκριμένο βιβλίο, που βρίσκεται στα χέρια των ανθρώπων, είναι απλώς αντίγραφο του ουρανίου πρωτοτύπου, το οποίο στην Ισλαμική ορολογία αποκαλείται: «Μητέρα της Βίβλου». Το ουράνιο αυτό πρωτότυπο, από το οποίο ανακοινώθηκε το θέλημα του Θεού προς τον Μωάμεθ, βρίσκεται πάντοτε μπροστά στο Θεό και θεωρείται άναρχο, αδημιούργητο, αλάνθαστο. Τη θέση την οποία έχει στη Χριστιανική Θεολογία ο Υιός, ως προαιώνιος Λόγος του Θεού, έλαβε στο Ισλάμ το Κοράνιο. Ο Η. Kraemer στο έργο του, *The Christian Message in a Non-Christian World*, London 1938, σελ. 217-218, υπογραμμίζει: «The foundation of Islam is not, The Word became flesh. It is, The Word became book. It is quite logical and intelligible that Islam should have developed its own species of Logos speculation in the well-known dogma of the uncreated, pre-existent and celestial Quran»: «θεμέλιο του Ισλάμ δεν είναι «ο Λόγος σάρξ εγένετο», αλλά «ο Λόγος

αποτελεί το μοναδικό αισθητό σημείο της παρουσίας του Θεού μεταξύ των ανθρώπων. Υπάρχει αγεφύρωτη απόσταση μεταξύ Θεού και ανθρώπου. Αντίθετα, για το Χριστιανισμό, ο Θεός είναι κοντά στον άνθρωπο. Είναι ο Πατήρ του και όλοι οι πιστοί και βαπτισμένοι στο όνομα της Αγίας Τριάδος ανήκουν ως μέλη στο σώμα της Εκκλησίας, κεφαλή της οποίας είναι ο ίδιος ο Θεάνθρωπος Χριστός.

Σύμφωνα με το Κοράνιο ο Ιησούς ούτε σταυρώθηκε, ούτε θανατώθηκε από τους εχθρούς του, αλλά ούτε και αναστήθηκε: *«Καί εἶπον· ἡμεῖς ἐφρονέσαμεν τὸν Μεσσίαν Ἰησοῦ, υἱὸν τῆς Μαρίας, τὸν ἀπόστολον τοῦ Θεοῦ. Οὐχί, δὲν ἐφρόνευσαν, δὲν ἐσταύρωσαν αὐτόν, ἀλλ’ ἕτερον τινὰ ὅμοιον αὐτῷ. ... Οἱ δὲ συζητήσαντες ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου (τῆς ἀνάστασης), ἔμειναν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ· δὲν ἦσαν βέβαιοι περὶ τούτου, ἀλλὰ κατ’ εἰκασίαν. Ἀληθῶς οὗτοι δὲν ἐφρόνευσαν αὐτόν, ἀλλ’ ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἰσχύι καὶ σοφίᾳ αὐτοῦ, μετεκαλέσατο αὐτόν»⁸⁷. Αποδεκτό, ὅμως, εἶναι τὸ γεγονός τῆς ἀναλήψεως τοῦ Ἰησοῦ, «Οὗτοι (οἱ Ἰουδαῖοι) δὲν ἐφρόνευσαν αὐτόν (τὸν Ἰησοῦ), ἀλλ’ ὁ Θεὸς ἀνύψωσε αὐτόν πρὸς ἑαυτόν»⁸⁸. Αντίθετα, για την Ορθοδοξία ο Χριστός ενανθρώπησε, έπαθε, πέθανε πάνω στο Σταυρό, Αναστήθηκε και Αναλήφθηκε στους ουρανούς. Όλα αυτά έγιναν με σκοπό να ανακαινισθεί ο άνθρωπος, να επανασυνδεθεί με το Θεό και να επιτευχθεί η σωτηρία του ανθρώπου.*

Μια επίσης σημαντική διαφορά μεταξύ της Ορθοδοξίας και του Κορανίου είναι η θέση της γυναίκας. Με βάση τη Βίβλο, ο Θεός έπλασε τη γυναίκα από το πλευρό του Αδάμ για να είναι ισότιμη με εκείνον, βοηθός και συνοδοιπόρος του στον αγώνα για την απόκτηση της Βασιλείας των Ουρανών. Ο Χριστός εξύψωσε τη θέση της γυναίκας. Δίδασκε ότι τα δύο φύλα είναι ισότιμα, *«οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θήλυ»⁸⁹*. Ο γάμος είναι ένας ιερός θεσμός ανάμεσα σε μία γυναίκα και έναν άνδρα για τη Χριστιανική ορθόδοξη διδασκαλία. Η μοιχεία σε έναν ορθόδοξο γάμο είναι καταδικαστέα τόσο για τον άνδρα όσο και για τη γυναίκα και αποτελεί κολάσιμο αμάρτημα για όποιον από τους δύο τη διαπράξει. Και τα δύο φύλα έχουν τις ίδιες δυνατότητες σωτηρίας και αγιασμού, εφ’ όσον μάλιστα το ιερότερο ανθρώπινο

έγινε βιβλίο». Πρβλ. Α. Γιαννουλάτου, Αρχιεπισκόπου Τυράνων και πάσης Αλβανίας, Ισλάμ. Ορησκευολογική Επισκόπηση, εκδ. Ακρίτας, Αθήνα 2006, σσ. 143, 231.

⁸⁷ Γυναίκες 4: 156.

⁸⁸ Ο.π.

⁸⁹ Γαλ. 3, 28.

πρόσωπο για την Εκκλησία είναι γυναίκα, η «τιμιωτέρα τῶν Χερουβίμ καὶ ἔνδοξοτέρα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφίμ».

Αντίθετα οι γυναίκες στην ισλαμική κοινωνία θεωρούνται κατώτερα όντα. Στο Κοράνιο υπογραμμίζεται η υπεροχή του άνδρα σε σχέση με τη γυναίκα: «Οἱ ἄνδρες εἶναι ἀνώτεροι τῶν γυναικῶν ἔνεκα τῆς ἰδιότητος δι' ἧς ὁ Θεός ὕψωσε τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν δέ, καὶ διότι οἱ ἄνδρες προικίζουσι τὰς γυναῖκας ἐκ τοῦ πλούτου αὐτῶν. Αἱ ἐνάρετοι γυναῖκες εἶναι εὐπειθεῖς καὶ ὑπήκοοι, τηροῦσι μετὰ προσοχῆς, κατὰ τὴν ἀπουσίαν τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, ὅ,τι ὁ Θεός διέταξε νὰ τηρεῖται ἀνέπαφον. Ὀνειδίζετε ἐκεῖνας, ὧν τὴν ἀπειθειαν πτοεῖσθε· θέλετε ὀρίσει εἰς αὐτάς χωριστὴν κοίτην, ἔστε πρὸς αὐτάς εὐμενεῖς».⁹⁰

Ο Μωάμεθ διατεινόταν πως η νοημοσύνη των γυναικών είναι ανεπαρκής, και πως τους έλειπε και η κοινή λογική: «Ὡ, γυναῖκες, θά πρέπει νά κάνετε ἐλεημοσύνες καὶ νά ζητᾶτε πολλές φορές τὴν συγχώρηση, ἐπειδὴ σᾶς εἶδα μαζικὰ ἀνάμεσα στοὺς κατοίκους τῆς Κόλασης. / Μία σοφὴ κυρία ἀπὸ αὐτές εἶπε: «Πῶς εἶναι, ἀγγελιοφόρε τοῦ Ἀλλάχ, καὶ τό εἶδος μας εἶναι μαζικὰ στὴν Κόλαση;» Πάνω σ' αὐτό παρατήρησε ὁ Ἅγιος Προφήτης: «Καταριέστε πολὺ, καὶ εἶστε ἀγνώμονες στοὺς συζύγους σας. Κανέναν ἄλλο δὲν ἔχω δεῖ, πού νά τοῦ λείπει ἡ κοινὴ λογικὴ καὶ νά χωλαίνει στὴν πίστη, ἐνῶ (ταυτόχρονα) νά κλέβει τὴν γνώση τῶν σοφῶν, παρά μόνο ἐσᾶς». ... «Ἡ ἔλλειψη κοινῆς λογικῆς (κρίνεται ἐπαρκῶς ἀπὸ τό γεγονός) ὅτι ἡ μαρτυρία δύο γυναικῶν ἰσοῦται μέ τὴ μαρτυρία ἑνὸς ἀνδρός. Αὐτό εἶναι μία ἀπόδειξη τῆς ἔλλειψης στίς γυναῖκες κοινῆς λογικῆς»⁹¹.

Με βάση το Κοράνιο δεν θεσπίζεται η μονογαμία ανάμεσα σε έναν άνδρα και μία γυναίκα. Καθοσιώνεται η πολυγαμία του άνδρα: «Ἐάν φοβῆσθε μήπως ἀδικήσητε τὰ ὀρφανά, μὴ λαμβάνετε συζύγους, ἢ δύο, τρεῖς ἢ καὶ τεσσάρους ἐκ τῶν γυναικῶν τῆς ἀρεσκείας ὑμῶν. Ἐάν εἰσέτι φοβῆσθε μὴ ἀδικήσητε αὐτά, μὴ νυμφευθῆτε ἢ μίαν μόνην, ἢ ὅ,τι προμηθευθεῖ ἡ δεξιὰ ὑμῶν»⁹². Ο μόνος ὅρος που υπάρχει γιὰ τὴν πολυγαμία εἶναι ἡ τήρηση ἰσότητος μεταξύ των συζύγων ἀπὸ τὴν πλευρὰ του ἀνδρα και να νυμφεύεται μόνον ὅσες μπορεῖ να θρέψει. Παράλληλα με τις νόμιμες συζύγους ο

⁹⁰ Γυναίκες, 4:34

⁹¹ Ο.π. σελ. 142.

⁹² Ο.π. σελ. 142

Μουσουλμάνος μπορεί να έχει απεριόριστο αριθμό παλλακίδων: «Δέν ἐπιτρέπεται ὑμῖν νά λαμβάνητε σύζυγον ἐκ τῶν ἐλευθέρων ὑπάνδρων γυναικῶν, ἐκτός ἂν κατακτήσητε αὐτάς διά τῆς δεξιᾶς ὑμῶν (δηλ. δούλη ἀπό πόλεμο ἢ ἀγορά). Αὐτός εἶναι ὁ ἐφ' ὑμῶν νόμος τοῦ Θεοῦ. Ἐν τούτοις ἐπιτρέπεται ὑμῖν νά λαμβάνητε συζύγους διά τοῦ ἀργυρίου ὑμῶν ἄς θά μεταχειρίζησθε εὐπρεπῶς»⁹³

Ἡ δούλη γυναίκα γίνεται παλλακίδα και βρίσκεται στην απόλυτη διάθεση του κυρίου της, χωρίς να υπάρχει κανένας σεβασμός για την προσωπικότητά της. Αντίθετα στο Χριστιανισμό η γυναίκα, ακόμα και ως αιχμάλωτη είναι ένα ὄν με προσωπικότητα που με βάση τη διδασκαλία της Χριστιανικής θρησκείας είναι απόλυτα σεβαστή.

Στό θέμα του γάμου μια Μουσουλμάννα απαγορεύεται να νυμφευθεί έναν αλλόπιστο, αντίθετα αυτό δεν ισχύει για το Μουσουλμάνο. Ὅσον αφορά στην Ορθοδοξία, απαγορεύεται ο Χριστιανός είτε ἄνδρας εἶναι είτε γυναίκα να παντρευτεί κάποιον αλλόθρησκο, ἢ ακόμα καί ετερόδοξο, παρά μόνον κατόπιν ειδικῆς ιερολογίας. Σε αναφορά με το διαζύγιο στο μουσουλμανικό κόσμο, αυτό ισχύει μόνο εἰάν ζητηθεῖ ἀπό τον ἄνδρα: «Ὅσοι ἔταξαν νά ἀπέχωσι τῶν γυναικῶν αὐτῶν, δίδεται αὐτοῖς τετράμηνος προθεσμία. Ἴσως ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἐπανέλθωσιν εἰς αὐτάς· ὁ Κύριος εἶναι ἐπιεικῆς καί ἐλεήμων. / ... Δέν εἶναι ἀμάρτημα νά ἀποβάλητε γυναίκα μετά τῆς ὁποίας δέν συνεζεύχθητε, ἢ εἰς τήν ὁποίαν δέν ὠρίσατε προῖκα. Δότε εἰς αὐτήν τά χρειώδη εὐπρεπῶς, ὡς ἀρμόζει»⁹⁴. Ἡ ἴδια ἡ διαδικασία του διαζυγίου εἶναι υπερβολικά απλή. Ἀρκεῖ ὁ Μουσουλμάνος σύζυγος να ανακοινώσει ἐπίσημα ὅτι «ἀπό τώρα σε ἀπολύω»⁹⁵. Το διαζύγιο στην Ορθοδοξία ἐπιτρέπεται μόνο για σοβαροῦς λόγους στους ὁποίους προσβάλλεται ἡ τιμή και ἡ αξιοπρέπεια του ενός εκ των δύο συζύγων ἢ κάποιου ἐξ αὐτῶν κινδυνεύει ἡ σωματική ακεραιότητα. Τέλος ἡ διαδικασία του διαζυγίου εἶναι σύνθετη και χρειάζεται κάποιο χρόνο.

Στο Ἰσλάμ ἡ γυναίκα που μοιχεύει τιμωρεῖται με θάνατο μέσω λιθοβολισμού ἢ με κάποια ἄλλη σκληρή τιμωρία, ἐνώ ὁ ἄντρας μένει ατιμώρητος εἰάν εἶναι

⁹³ «Αἱ Γυναίκες» 4, 28.

⁹⁴ «Ἡ Βούς» 2, 226.237.

⁹⁵ R. Roberts, The Social Laws of the Quran, London 1971, σ. 25.

Μουσουλμάνος. Στην Ορθοδοξία η μοιχεία αποτελεί ηθικό όνειδος τόσο για τον άνδρα όσο και για τη γυναίκα.

Εκ των παραπάνω διαπιστώνουμε πως οι διαφορές μεταξύ των δυο θρησκειών είναι αυτές που πολλές φορές, μέσα από την παράβαση των κανόνων του Ισλάμ μπορούν να δημιουργήσουν στη συνείδηση του Μουσουλμάνου την ανάγκη για χρήση του τζιχάντ, αφού το τζιχάντ είναι μια λέξη πλούσια σε έννοιες όπως η ερμηνεία που δίνουν οι μυστικοί του Ισλάμ στο τζιχάντ και σημαίνει τον ακατάπαυστο εσωτερικό πνευματικό αγώνα εναντίον των παθών⁹⁶ και κατ' επέκταση σημαίνει και την εσωτερικό συνειδησιακό έλεγχο του πιστού που παραβαίνει τους κανόνες. Έτσι και οι παραβάτες των κανόνων αυτών, και ιδιαίτερος οι γυναίκες, κάλλιστα δύνανται να πέσουν θύματα του Ιερού Πολέμου. Σύμφωνα με αναφορές στα διεθνή ΜΜΕ και το Συριακό Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας (ISIS) εκτέλεσε δυο γυναίκες δια λιθοβολισμού για «μοιχεία». Οι αναφορές αυτές υποστηρίζουν ότι σε μία τουλάχιστον περίπτωση, η γυναίκα καταδικάστηκε σε θάνατο καθώς ο νέος της σύζυγος υποστήριξε ότι δεν ήταν παρθένα. Και τα δύο αυτά περιστατικά θανάτου διά λιθοβολισμού έχουν αναφερθεί στην επαρχία Ράκα. Τα συγκεκριμένα περιστατικά λιθοβολισμού δημοσιεύτηκαν για πρώτη φορά από το Συριακό Παρατηρητήριο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (SOHR) και επιβεβαιώθηκαν από το πρακτορείο ειδήσεων Al Jazeera.⁹⁷ Ενώ χιλιάδες γυναίκες έχουν πέσει θύματα των τζιχαντιστών, για διάφορους λόγους που, κατά αυτούς, προσβάλουν τη διδασκαλία του κορανίου, και οι οποίες περιήλθαν σε καθεστώς σεξουαλικής δουλείας από το Ισλαμικό Κράτος και επέλεξαν να αυτοκτονήσουν για να μην υφίστανται τη βία. Το Δεκέμβριο του 2014 ήρθε στο φως της δημοσιότητας Έκθεση της Ανώτατης Αρμοστείας Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (UNHCR), που δημοσιεύθηκε μέσα Νοεμβρίου δείχνει ότι περίπου 13.6 εκατομμύρια άνθρωποι, , έχουν εκτοπιστεί από τις συγκρούσεις με την ISIS σε Συρία και Ιράκ (1,9 εκ. από Ιράκ). Η Διεθνής Οργάνωση για τη Μετανάστευση ανακοίνωσε ότι από τη Νινευή εκτοπίστηκαν 940.000 κάτοικοι και από την Anbar 540.000 αντίστοιχα. Οι ίδιες εκθέσεις μιλούν για την ιδιαίτερη σκληρότητα

⁹⁶ Γρ. Ζιάκα, Το Ισλάμ ως θρησκεία, Πρακτικά Ημερίδας «Γνωριμία με το Ισλάμ», Διορθόδοξον Κέντρον της Εκκλησίας της Ελλάδος, 12 Μαΐου 2007, σελ. 136-137

⁹⁷ <http://www.onalert.gr/stories/dhmosia-ektelesi-gynaikas-apo-tzixantistes/40023>

απένταντι στο γυναικείο είδος, με δολοφονίες μορφωμένων γυναικών όπως γιατροί, δικηγόροι και άλλες επαγγελματίες. Στη Μοσούλη γνωρίζουμε δύο γυναίκες γιατροί εκτελέστηκαν και οι πολιτικές ακτιβίστριες Hanaa Edwar και Saleh al-Nuaimi, ενώ τον Αύγουστο του 2014 η ISIS απήγαγε 450-500 γυναίκες και κορίτσια από την παλαιά πόλη της Tal Afar στη Νινευή εκ των οποίων οι 150 που ήταν οι νεαρότερες και άγαμες και προέρχονταν από τις κοινότητες των χριστιανών και των Γιεζίντι μεταφέρθηκαν στη Συρία για να τις πουλήσουν στα σκλαβοπάζαρα των τρομοκρατών του Ισλαμικού Κράτους στη Συρία ή να της δωρίσουν ως βραβείο για τις πολεμικές τους επιχειρήσεις.⁹⁸

Άλλο ένα μη κοινό σημείο ανάμεσα στις δύο θρησκείες είναι η αγάπη προς τον πλησίον που διδάσκει ο Χριστιανισμός (βλ. την παραβολή του Καλού Σαμαρείτη, Λουκ.10,30-37), είτε αυτός είναι ομόθρησκος είτε ετερόθρησκος. Ο Χριστιανισμός διακηρύττει την ισότητα όλων των ανθρώπων και ταυτόχρονα διδάσκει ότι η ζωή, η τιμή και η περιουσία του κάθε ανθρώπου είναι σεβαστή. Πατέρες της Εκκλησίας μας, όπως ο Μ. Βασίλειος κ.ά., δημιούργησαν ιδρύματα στα οποία έβρισκαν φροντίδα, αγάπη και τροφή άνθρωποι ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας και θρησκείας, κάτι που συμβαίνει μέχρι και σήμερα στα εκατοντάδες φιλανθρωπικά ιδρύματα της Ορθόδοξου Εκκλησίας. Αντίθετα το Κοράνιο πρεσβεύει το σεβασμό της ζωής, της τιμής και της περιουσίας μόνο των ομοπίστων⁹⁹.

Τέλος, μία ακόμη διαφορά ανάμεσα στις δύο θρησκείες είναι ότι κυρίαρχο στοιχείο στη ζωή των πιστών του Ισλάμ είναι η διά παντός μέσου επιβολή της θρησκευτικής των παραδοχής, και εν προκειμένω ακόμη και με το τζιχάντ. Αντίθετα ο Χριστός δίδασκε την ελεύθερη επιλογή του να ασπασθεί κάποιος το χριστιανικό δόγμα. Ο Χριστός τόνιζε: *«ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.»*¹⁰⁰.

Σήμερα επικρατεί μια στάση δυσπιστίας και εχθρότητας ανάμεσα σε Ορθόδοξους Χριστιανούς και Μουσουλμάνους. Οι λαοί καλούνται σε ένα θεολογικό αναστοχασμό στον πλουραλισμό των θρησκειών και το σχέδιο του Θεού. Πρέπει να

⁹⁸ <http://dimpenews.com/>

⁹⁹ «Η Νυκτερινή Οδοιπορία» 17, 24-25, 28-31, 33-41.

¹⁰⁰ Μάρκ. 8, 34

θυμόμαστε ότι δεν είμαστε κριτές αλλά μάρτυρες ενώπιον των άλλων. Ο τρόπος με τον οποίο οι Χριστιανοί και οι Μουσουλμάνοι αντιλαμβάνονται ο ένας τον άλλο στην κατανόηση των σχέσεων μεταξύ θρησκείας, κοινωνίας και κράτους επανεμφανίζεται σημαντικά. Οι Χριστιανοί απεικονίζουν το Ισλάμ ως μια κλήση για Θεοκρατία. Πολλοί Μουσουλμάνοι θεωρούν τον Χριστιανισμό ως μια πνευματική θρησκεία που ασχολείται με τα μετά θάνατον. Οι Χριστιανοί κατηγορούν το Ισλάμ ως αμάλγαμα πολιτικής ισχύος και θρησκευτικής εξουσίας ενώ οι Μουσουλμάνοι βλέπουν το Χριστιανισμό ως μια θρησκεία που διαχωρίζει τους δύο κόσμους. Θεωρούν πως ο Χριστιανισμός στη Δύση υποχώρησε μπρος στην εκκομίκευση. Σε ακραίες περιπτώσεις οι άνθρωποι μάχονται στο όνομα θρησκειών στις οποίες έπαψαν να πιστεύουν.

Ο σύγχρονος δυτικός κόσμος έχει αυτοοριστεί ως κοσμικός και έτσι τον λαμβάνουν και οι Μουσουλμάνοι. Στον μουσουλμανικό κόσμο, ιδεολογικά μοτίβα σκέψης αναπαριστούν τη Δύση ως εγωιστική και δεσποτική. Στη Δύση, αντίστοιχα μοτίβα σκέψης αντιλαμβάνονται το Ισλάμ ως ανορθολογικό. Η παγκοσμιοποίηση του Ισλάμ ευνόησε την επανάδυση των απόψεων κατά τις οποίες το Ισλάμ και η Δύση υπάρχουν ως υποκειμενικές κατασκευές που επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο βλέπουμε τον άλλον. Η συμπολιτεία, η ισότητα και η σύννομη διακυβέρνηση και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων βρίσκονται στο διάλογο ανάμεσα σε Χριστιανούς και μουσουλμάνους. η συμπολιτεία αποτελεί τη βάση για διάλογο και συνεργασία ανάμεσα σε Χριστιανούς και Μουσουλμάνους. Η πρόσκληση για αμοιβαιότητα στη μεταχείριση των μειονοτήτων είναι προβληματική. Η αμοιβαιότητα ευνοεί έναν κόσμο στον οποίο αντιτίθεται η Ισλαμική Ούμμα με τον Χριστιανισμό, κάθε ένας από τους οποίους έχει μια διακλάδωση στη διαμονή του άλλου. Η ανατομία της τρομοκρατίας ευνοείται έναντι της γενεαλογίας της. επικρατεί μια κουλτούρα του μίσους όπου επικρατεί η απώλεια των παραδοσιακών θρησκευτικών αξιών. Με την εξέταση των ριζικών αιτιών της βίας οι Χριστιανοί και οι Μουσουλμάνοι μοιράζονται διαλόγους περί της τζιχάντ και του πολέμου.¹⁰¹

¹⁰¹Mitri Tarek, Σκέψεις για τις Σχέσεις Ορθόδοξων Χριστιανών και Μουσουλμάνων, μετάφρ. Ντόντος Ν., στο: *Ισλάμ και Φονταμενταλισμός, ορθοδοξία και Παγκοσμιοποίηση*, Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, Αθήνα: Ινδικτος, 2006, σσ. 68-79.

Ο βίαιος προσηλυτισμός στο Ισλάμ τονίζεται με τη σούρα του Κορανίου, «Η Μετάνοια»¹⁰²: «Όταν παρέλθωσι οί ιεροί μῆνες τότε φονεύετε τούς πολυθειστάς, ὅπου ἂν συναντήσετε, ζωγρεῖτε πολιορκοῦντες καί ἐνεδρεῦοντες αὐτούς», καθώς και με τη σούρα, «Ο Μωάμεθ», «Όπότεν συναντᾶτε τούς ἀπίστους φονεύετε καί κατασφάζετε, συγκρατοῦντες στερρῶς τά δεσμά τοῦ αἰχμαλώτου. Μετά δέ τήν κατάπαυση τῆς μάχης ἄφετε αὐτόν ἐλεύθερον ἢ ἀνταλλάξατε ἀντί λύτρων. Πράττετε οὕτως· ἐάν ἐβούλετο ὁ Θεός θά ἐθριάμβευε ὁ ἴδιος ἐπ' αὐτῶν ἀλλά ὑποβάλλει ὑμᾶς εἰς τόν πόλεμον διά νά δοκιμάσει τούς μέν διά τῶν δέ. Ὁ Θεός δέν θά ἀπωλέσει τά ἔργα τῶν πεσόντων ἐν τῇ μάχῃ ὑπέρ πίστεως. Θά εἰσαγάγει αὐτούς εἰς τόν Παράδεισον ὃν ἤδη ὑπέδειξεν αὐτοῖς. Ὅσοι πιστοί ἐάν συνδράμετε τόν Θεόν εἰς τήν μάχην Αὐτοῦ κατά τῶν ἀπίστων, καί ὁ Θεός θά συνδράμει ὑμᾶς κατευθύνων τά ὑμέτερα διαβήματα»¹⁰³.

Ο πόλεμος στην Ορθοδοξία δικαιολογείται μόνο όταν γίνεται για την απελευθέρωση μίας χώρας από έναν κατακτητή, για την προστασία της ατομικής ελευθερίας, της οικογένειας, των οσίων και των ιερών. Αντίθετα ποτέ στην Ορθοδοξία δεν υπάρχει ή υπήρξε η έννοια του ιερού πολέμου. Τον όρο τον συναντάμε μόνο στη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία κατά τη διάρκεια των τεσσάρων Σταυροφοριών για την επανάκτηση από τους Άραβες των Αγίων Τόπων. Στην πραγματικότητα, όμως, ήθελαν να κατακτήσουν εδάφη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας ακόμη και την ίδια την Κωνσταντινούπολη, όπως έγινε στη Δ΄ Σταυροφορία το 1204.

Αντίθετα στο Ισλάμ κυριαρχεί η φράση ιερός πόλεμος - Τζιχάντ. Η σημασία όμως που δίνεται πλέον στη φράση αυτή, δεν έχει σχέση με τη βίαιη εξάπλωση της θρησκείας του Αλλάχ, στην οποία έγινε αναφορά παραπάνω. Σήμερα πίσω από την ιδεολογία του ιερού πολέμου κρύβονται επί το πλείστον τρομοκρατικές οργανώσεις, όπως η Αλ Κάιντα. Τα μέλη της, φανατισμένοι ισλαμιστές, είναι υπαίτια για πολλά τυφλά χτυπήματα, τόσο στο δυτικό κόσμο όσο και στα αραβικά κράτη, που στοίχισαν τις ζωές σε πολλούς αθώους ανθρώπους, με αποκορύφωμα το χτύπημα της Αλ Κάιντα στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, όταν 19 τρομοκράτες, που συνδέονταν με την

¹⁰² «Η Μετάνοια» 9, 5.

¹⁰³ Πρβλ. «Τα Λάφυρα» 8, 73,76. «Ο Σίδηρος» 57, 10. «Η Βούς» 2, 189: «Μάχεσθε μέχρις ότου αποσοβηθεί αφ' υμών ο κίνδυνος του πειρασμού, και όταν δεν υπάρχει άλλη λατρεία ειμή η του μόνου Θεού. Αν οι εχθροί θέσωσι τέρμα εις τās πράξεις αυτών, τότε ας παύσωσιν αι εχθροπραξίαι, εκτός αν πρόκειται περί ασεβών».

οργάνωση, κατέλαβαν τέσσερα αεροπλάνα, με σκοπό να πραγματοποιήσουν επιθέσεις αυτοκτονίας εναντίον στόχων στις ΗΠΑ. Δύο από τα αεροπλάνα στα οποία εκδηλώθηκε αεροπειρατεία προσέκρουσαν στους Δίδυμους Πύργους του Παγκόσμιου Κέντρου Εμπορίου στη Νέα Υόρκη, το τρίτο στο Πεντάγωνο, ενώ το τέταρτο συνετρίβη τελικά σε ανοικτό χώρο στην Πενσυλβάνια. Η 11η Σεπτεμβρίου κλήθηκε ως «η ημέρα που άλλαξε τον κόσμο»¹⁰⁴, καθώς πέρα από τους χιλιάδες θανάτους και καταστροφές που προκάλεσαν οι επιθέσεις αυτές στην καρδιά των ΗΠΑ, αποτέλεσαν τη «νομμοποιητική βάση» για τις αμερικανικές εισβολές σε Αφγανιστάν και Ιράκ με πρόσχημα την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, και τη μετάλλαξη του ιερού πολέμου σε βεντέτα μεταξύ των Η.Π.Α. και του ισλαμικού κόσμου.

Με τον όρο Τζιχάντ οι αρχηγοί των διαφόρων τρομοκρατικών οργανώσεων δείχνουν δήθεν την αντίδρασή τους στην καταπίεση που ασκούν κάποιες δυτικές χώρες σε αραβικά κράτη ή Μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Στην πραγματικότητα οι Μουσουλμάνοι που διαπράττουν τέτοιες ενέργειες δεν είναι ήρωες, όπως θέλουν να πιστεύουν οι ίδιοι, αλλά ψυχροί δολοφόνοι. Σίγουρα όλοι θα θυμούνται πριν μερικά χρόνια την ανατίναξη αεροπλάνου γνωστής αμερικανικής εταιρίας πάνω από τον Ατλαντικό¹⁰⁵, παρασέρνοντας στο θάνατο όλους τους επιβάτες του. Επίσης ένα φρικιαστικό γεγονός που καλύφθηκε με τη μάσκα του ιερού πολέμου υπήρξε το τραγικό γεγονός της καταλήψεως ενός σχολείου στη Ρωσία από Τσετσένους Μουσουλμάνους¹⁰⁶ άνδρες και γυναίκες (τις γνωστές «μαύρες χήρες») κατά το οποίο σκοτώθηκαν πολλά παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικοί.

Η μεγάλη αντίθεση μεταξύ Ορθοδοξίας και Ισλάμ είναι ότι για την εξάπλωση της Ορθοδοξίας χρειάστηκε το αίμα του ίδιου του Θεανθρώπου και των εκατομμυρίων μαρτύρων ως προϊόν αυτοδιάθεσης και θυσιαστικής αγάπης. Αντίθετα η εξάπλωση του Ισλάμ στηρίχθηκε σχεδόν αποκλειστικά στο ξίφος και τη φωτιά, δηλαδή στη χρήση βίας, ως προϊόν καθήκοντος.

¹⁰⁴ <http://tvxs.gr>

¹⁰⁵ Πρόκειται για την πτήση PanAm103, αεροπλάνου Boeing 747, από Λονδίνο προς Ν. Υόρκη, το οποίο εξετράγη με βόμβα στις 21 Δεκεμβρίου 1988, σκοτώνοντας 259 επιβαίνοντες στα αεροπλάνα και 11 κατοίκους της πόλεως Lockerbie της Νοτίου Σκωτίας

¹⁰⁶ Στις αρχές Σεπτεμβρίου του 2004 ομάδα τρομοκρατών Τσετσένων και Ινγκουσιών πήρε 1.100 ομήρους από το Σχολείο του Beslan στη Βόρειο Οσσετία – μεταξύ αυτών και 777 παιδιά. Το περιστατικό κατέληξε στο θάνατο 334 ομήρων (πλήν των απωλειών των τρομοκρατών και των δυνάμεων ασφαλείας), από τους οποίους 186 παιδιά.

Τέλος στο Ισλάμ είναι αποδεκτός ο θεσμός της δουλείας, κάτι που δεν δέχεται ο Χριστιανισμός, αφού όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι ως δημιουργήματα του Θεού, «Είστε ὅλοι υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, μέσω τῆς πίστεώς σας στὸν Ἰησοῦ Χριστό, καθ’ ὅτι ὅσοι ἐν Χριστῷ ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. Δὲν ὑπάρχει Ἰουδαῖος ἢ Ἕλληνας, δούλος ἢ ἐλεύθερος, ἄνδρας ἢ γυναῖκα, ἐπειδὴ εἶστε ὅλοι ἓνα, ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ. Ἄν ἀνήκετε στὸν Χριστό, τότε εἶστε γόνιοι τοῦ Ἀβραάμ, καὶ κληρονόμοι σύμφωνα μέ τὴν ἐπαγγελία»¹⁰⁷. Στό Ἰσλάμ δούλος μπορεῖ νά εἶναι κάποιος πού εἶναι Μουσουλμάνος. Στό Κοράνιο ὁ θεσμός τῆς δουλείας θεωρεῖται ὅτι θεμελιώνεται μέσα στό Λόγο τοῦ Ἀλλάχ.

Από τα παραπάνω είναι προφανές ότι υπάρχουν διαφορές, τόσο δογματικές όσο και ηθικές, μεταξύ Ισλάμ και Ορθοδοξίας. Βασική διαφορά τους είναι η αντίληψη για το Θεό. Η διδασκαλία της κάθε θρησκείας για τη θεότητα του Ιησού, τη Σταύρωση, την Ανάσταση αλλά και την Ανάληψή Του. Η σαφής υποτίμηση της θέσεως της γυναίκας από το Κοράνιο τόσο στην κοινωνία, όσο και στο γάμο αλλά και στο διαζύγιο. Η μεγαλύτερη όμως διαφορά τους είναι ο ιερός πόλεμος στον οποίο προτρέπει τους πιστούς της η ισλαμική θρησκεία νά συμμετάσχουν και που τελικά σχεδόν πάντοτε, έχει ως θύματα τους Χριστιανούς. Τα μή κοινά στοιχεία μεταξύ του Ισλάμ και της Ορθοδοξίας θα φανούν καλύτερα μέσα από την εξέταση της ιστορικής πορείας των δύο θρησκειών από τον 7ο έως και το 18ο αιώνα. Μέσα στους αιώνες αυτούς οι συγκυρίες έφεραν πολύ κοντά τους πιστούς των δύο θρησκειών και συνέβαλαν στη δημιουργία ενός σκληρού και ανελέητου ανταγωνισμού επικράτησης μεταξύ Ισλαμιστῶν και Χριστιανῶν, του οποίου θύματα υπήρξαν κυρίως οι δεύτεροι.

Αλλά και τα τελευταία χρόνια, ιδίως μετά την έξαρση του κινήματος των Τζιχαντιστῶν στη Συρία, ο Χριστιανικός κόσμος δέχεται για μια ακόμη φορά τα πυρά και τις απειλές των Τζιχαντιστῶν. Καθημερινή είδηση στα Μ.Μ.Ε. οι βανδαλισμοί και οι εκτελέσεις αμάχων από Τζιχαντιστές. Το θέμα έφτασε μέχρι τα έδρανα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με παρέμβαση για την προστασία των Χριστιανῶν από τη μήνιν των τζιχαντιστῶν που έκανε στις 29/4/2015, ο Ανεξάρτητος Ευρωβουλευτής, Αντιπρόεδρος των Ευρωπαίων Αντιφεντεραλιστῶν και Επικεφαλής του Πολιτικού

¹⁰⁷ Γαλ. 3, 26-29

Κινήματος Αντιμνημονιακοί Πολίτες Καθηγητής Νότης Μαριάς, μιλώντας στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο.

Όπως επισήμανε ο Έλληνας Ανεξάρτητος Ευρωβουλευτής, «οι διώξεις και οι σφαγές των Χριστιανών σε διάφορα μέρη του κόσμου δεν μπορούν να γίνουν ανεκτές. Τελευταίο κρούσμα η αποτρόπαια σφαγή 147 Χριστιανών φοιτητών στην Πανεπιστημιούπολη της Γκαρίσα στην Κένυα από την αλ Σαμπάαμπ, που έχει τη βάση της στη Σομαλία. Οι τζιχαντιστές του ISIS, της Μπόκο Χαράμ και της αλ Σαμπάαμπ εντείνουν τις επιθέσεις τους κατά των Χριστιανών στη Συρία, τη Λιβύη, την Κένυα, τη Νιγηρία και σε άλλα μέρη του κόσμου».

Και ο Νότης Μαριάς συνέχισε: «Βεβαίως οι τζιχαντιστές δρουν και κατά των Μουσουλμάνων στις διάφορες αραβικές χώρες. Οι τζιχαντιστές προσπαθούν να προκαλέσουν θρησκευτικούς πολέμους, που όπως γνωρίζουμε, ιστορικά ήταν ιδιαίτερα αιματηροί. Όμως τα αίτια των συγκρούσεων στην Κένυα και στο Κέρας της Αφρικής δεν έχουν θρησκευτική βάση. Οφείλονται στη φτώχεια, την αρπαγή των γαιών, στην υπερεκμετάλλευση Χριστιανών και Μουσουλμάνων από τα διάφορα ισχυρά οικονομικά συμφέροντα». Και κατέληξε: «Διερωτώμαι άραγε αν η θεωρία της σύγκρουσης των πολιτισμών που αναπτύχθηκε πριν μερικές δεκαετίες ήταν μια πρόβλεψη ή μια αυτοεκπληρούμενη προφητεία».¹⁰⁸

Αίσθηση ωστόσο προκαλεί και η δήλωση του Συρο-Ιακωβίτη Πατριάρχη Εφραίμ του Β' Ο επικεφαλής των Συρο-Ιακωβιτών σε δηλώσεις του εξήρε τον ηρωισμό των νέων, οι οποίοι πήραν τα όπλα για να υπερασπιστούν τις οικογένειες και τα σπίτια τους από τους αντάρτες του "ισλαμικούς κράτους". Ο Πατριάρχης στις δηλώσεις του, από την πόλη Καμισλί, της βορειοανατολικής Συρίας, μεταξύ άλλων ανέφερε: "Αισθανόμαστε βαθιά ευγνωμοσύνη προς τους νέους εθελοντές που θέλουν να ενταχθούν στην πολιτοφυλακή, η οποία καθημερινά δίνει μάχη για την υπεράσπιση του τόπου της. Εμείς δεν ανήκουμε σε εκείνους που θέλουν τα όπλα" - δήλωσε ο Πατριάρχης των Συρο-Ιακωβιτών - "αλλά επειδή το κράτος δεν είναι σε θέση να μας προστατεύσει, είμαστε αναγκασμένοι να το κάνουμε μόνοι μας".

Σε άλλο σημείο ο Πατριάρχης τόνισε: "Ως εκ τούτου, όταν βλέπουμε νέους άνδρες να θέλουν να προστατεύσουν τις οικογένειες και τη γη τους, εγώ τους ευλογώ και δεν

¹⁰⁸ <http://poimin.gr/notis-marias-dioxis-ton-christianon-apo-tous-tzichantistes>

θέτω υπό καμία αμφισβήτηση τις ενέργειές τους. Επίσης προσεύχομαι στον Θεό να τους σώσει και να τους δίνει δύναμη σ' αυτόν τον αγώνα, και ας είναι με τα όπλα στο χέρι".

3.2 Η απήχηση του Ισλάμ στην ελληνική κοινωνία.

Ένα γεγονός που πρέπει να προβληματίζει τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία είναι μια έρευνα¹⁰⁹ της εταιρίας δημοσκοπήσεων Public Issue, το Νοέμβριο του 2010 για τις στάσεις των Ελλήνων απέναντι στο Ισλάμ διερεύνησε, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, τις κοινωνικές αντιλήψεις για τις έννοιες και τα σύμβολα που συσχετίζονται με την Ισλαμική θρησκεία, το βαθμό γνώσης και εξοικείωσης των πολιτών με την Ισλαμική παράδοση καθώς, επίσης και τις υφιστάμενες κοινωνικές πεποιθήσεις, σχετικά με τις σχέσεις Ισλάμ-Δύσης και Ισλάμ-Ελλάδας.

Τα θέματα της έρευνας ήταν επιγραμματικά τα κάτωθι:

- Εντύπωση απέναντι σε σύμβολα του Ισλάμ
- Γνώσεις για το Ισλάμ
- Σχέσεις Ισλάμ – Δύσης
- Σχέσεις της Ελλάδας με το Ισλάμ
- Γνώμη για την Ανέγερση τζαμιού στην Αθήνα – Η εξέλιξη των στάσεων της ελληνικής κοινής γνώμης στην περίοδο 2006-2010

Τα αποτελέσματα της έρευνας όπως αναφέρονται από την εταιρία ήταν τα εξής:

Σχεδόν 1 στους 2 Έλληνες (54%) αντιλαμβάνεται το Ισλάμ μόνον ως θρησκεία και όχι ως πολιτική.

- Οι 8 στους 10 δηλώνουν ότι δεν γνωρίζουν τη διδασκαλία και τα έθιμα του Ισλάμ (77%), ενώ σχεδόν αντίστοιχο ποσοστό (83%) δηλώνει ότι δεν έχει έρθει ποτέ σε επαφή με το Κοράνιο.

¹⁰⁹ <http://www.publicissue.gr/1395/islam>

- Αντίθετα, σχεδόν 4 στους 10 πολίτες (42%) αναγνωρίζουν ότι υπάρχουν αρκετά κοινά σημεία μεταξύ του Ισλάμ και του Χριστιανισμού.

- Αρνητική εντύπωση στην ελληνική κοινή γνώμη προκαλούν οι λέξεις: «μπούρκα» (67%), «ισλαμική μαντίλα» (62%) και «τζιχάντ» (53%).

- Ο 1 στους 2 πολίτες (51%) πιστεύει ότι το Ισλάμ οδηγεί στη βία πιο εύκολα από άλλες θρησκείες.

- Σε σχέση με τον Χριστιανισμό, η Ισλαμική θρησκεία θεωρείται περισσότερο δογματική (82%) και ότι έχει ισχυρότερη σχέση με την πολιτική (42%).

- Σε γενικές γραμμές, οι διμερείς σχέσεις Ισλάμ-Ευρώπης χαρακτηρίζονται (53%) «κακές», όπως -σε μεγαλύτερο όμως βαθμό- και του Ισλάμ με τις ΗΠΑ (61%).

- Οι 2 στους 3 πολίτες (67%) πιστεύουν ότι υπάρχει σήμερα «σύγκρουση πολιτισμών» μεταξύ Ισλάμ και Δύσης. Επιπροσθέτως, το 55% των ερωτώμενων δεν θα απέκλειε μια διαμάχη μεταξύ Ισλαμικού και Δυτικού κόσμου στο μέλλον.

- Σχεδόν 2 στους 3 Έλληνες (63%) θεωρούν ότι η Ελλάδα βρίσκεται «μακριά» από το Ισλαμικό κόσμο.

- Η μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων πολιτών, συγκεκριμένα 7 στους 10 (70%) δεν θεωρεί ότι «απειλείται» σήμερα από το Ισλάμ.

Σύμφωνα λοιπόν με τα αποτελέσματα της έρευνας, περισσότεροι από 5 στους 10 Έλληνες κρατούν μια ουδέτερη στάση απέναντι σε παραδοσιακές έννοιες και σύμβολα του αραβικού κόσμου, τονίζοντας ότι δεν τους δημιουργείται ούτε θετική αλλά ούτε αρνητική εντύπωση από λέξεις που συσχετίζονται με το Ισλάμ, όπως είναι: οι «Άραβες» (50%), το «Κοράνι» (52%), οι «Μουσουλμάνοι» (53%), ο «Προφήτης Μωάμεθ» (53%), το «Τζαμί» (54%) και το «Ισλάμ» (61%) αυτό καθ' εαυτό.

Ωστόσο, οι λέξεις με μια περισσότερο φονταμενταλιστική απόχρωση όπως «Μπούρκα», «Ισλαμική μαντίλα» και «Τζιχάντ» προκαλούν μάλλον αρνητική εντύπωση σε ποσοστά 67%, 62% και 53% αντίστοιχα. Σε αυτό ίσως να οφείλεται το γεγονός ότι, παραδοσιακά, οι συγκεκριμένες έννοιες υπήρξαν αρνητικά φορτισμένες από τον Δυτικό πολιτισμό. Εν προκειμένω, η «ισλαμική μαντίλα» θεωρείται κατάλοιπο πατριαρχικής, μη κοσμικής κοινωνίας, η «μπούρκα» έχει κατηγορηθεί

επανελημμένως ότι καταπιέζει τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών, ενώ το «τζιχάντ» συνδέεται, με τον «ιερό πόλεμο».

Ανάμεσα στην θρησκευτική και την πολιτική υπόσταση του Ισλάμ, οι Έλληνες αναγνωρίζουν περισσότερο την θρησκευτική (54%), παρά την πολιτική (18%). Παρόλο που το Ισλάμ είναι μια από τις τέσσερις δημοφιλέστερες θρησκείες του κόσμου, αριθμώντας περίπου 1.5 δισεκατομμύριο πιστούς, οι 8 στους 10 (77%) Έλληνες πολίτες δηλώνουν άγνοια για τη διδασκαλία και τα έθιμα του, ενώ αντιστοίχως 8 στους 10 (83%) πολίτες αναφέρουν ότι δεν έχουν έρθει ποτέ σε επαφή με το Κοράνιο, ήτοι το ιερό βιβλίο της Ισλαμικής θρησκείας. Από την άλλη πλευρά, το γεγονός ότι η Ελληνική κοινή γνώμη αναγνωρίζει σε ποσοστό 42% αρκετά κοινά σημεία μεταξύ Ισλάμ και Χριστιανισμού δεν θα πρέπει να εκπλήσσει, δεδομένης της ιστορικής σχέσης Ισλάμ-Χριστιανισμού. Ωστόσο, παρά την παραδοχή των κοινών ριζών στη διδασκαλία των δύο θρησκειών, 1 στους 2 (51%) Έλληνες πολίτες πιστεύει ότι το Ισλάμ οδηγεί στη βία πιο εύκολα από τις άλλες θρησκείες, συμπεριλαμβανομένου και του Χριστιανισμού.

Όσον αφορά τις σχέσεις του Ισλάμ με τις χώρες της Δύσης, η πλειοψηφία της κοινής γνώμης τις χαρακτηρίζει σε γενικές γραμμές «κακές». Έτσι, αναφορικά με τις σχέσεις Ισλάμ και Ευρωπαϊκών χωρών, σχεδόν 1 στους 2 Έλληνες (53%) πιστεύει ότι είναι κακές, ενώ μόλις οι 3 στους 10 (29%) Έλληνες θα τις χαρακτήριζε καλές. Αντίστοιχα, η εικόνα των Ελλήνων πολιτών για τις σχέσεις Ισλάμ και Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής αξιολογείται ως περισσότερο αρνητική, καθότι οι 6 στους 10 (61%) Έλληνες χαρακτηρίζουν τις σχέσεις αυτές ως «κακές».

Αντίστοιχη με την αντίληψη που διακατέχει τους Έλληνες, σχετικά με τις σχέσεις Ισλάμ – Δύσης, είναι και η πεποίθηση που έχουν 2 στους 3 (67%) Έλληνες πολίτες, ότι μεταξύ Χριστιανισμού και Ισλαμισμού υφίσταται σήμερα μια «σύγκρουση πολιτισμών». Μάλιστα, σχεδόν 1 στους 2 ερωτηθέντες (55%) δεν θα απέκλειε και το ενδεχόμενο μιας περαιτέρω σύγκρουσης μεταξύ Ισλάμ και Δύσης στο μέλλον.

Για την πλειοψηφία των Ελλήνων πολιτών και συγκεκριμένα για τους 2 στους 3 (63%) ερωτηθέντες, η απόσταση που υπάρχει μεταξύ της Ελλάδας και του Ισλαμικού κόσμου χαρακτηρίζεται ως «μεγάλη», ενώ σχεδόν 1 στους 4 ερωτώμενους (27%)

θεωρεί ότι αυτή είναι «μικρή». Ωστόσο, πέρα από τις διαφορές μεταξύ Ελλάδας και Ισλαμικού κόσμου, αλλά και την έντονα διαπιστωμένη διαφορετικότητα αυτών των δύο κόσμων, από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι οι 7 στους 10 (70%) πολίτες θεωρούν ότι η Ελλάδα δεν κινδυνεύει σήμερα από το Ισλάμ.

Τέλος, από τους συμμετέχοντες στην έρευνα ζητήθηκε να συγκρίνουν τον Χριστιανισμό και το Ισλάμ, με βάση πέντε πιθανά χαρακτηριστικά τους. Από την εν λόγω σύγκριση διαπιστώνονται τα εξής: ο Χριστιανισμός θεωρείται ότι «σέβεται περισσότερο τις γυναίκες» (83%, έναντι 7% του Ισλάμ), είναι «πιο ειρηνική θρησκεία» (73%, έναντι 3%), και ότι μάλλον «δημιούργησε μεγαλύτερο πολιτισμό» (64%, έναντι 9%). Αντίθετα, το Ισλάμ φαίνεται να έχει μεγαλύτερη σχέση με την «πολιτική» (42%, έναντι 27% για τον Χριστιανισμό), ενώ παράλληλα θεωρείται και πιο «δογματικό/αυστηρό» θρήσκευμα (82%, έναντι 5%).

Βλέπουμε λοιπόν ότι στην ελληνική συνείδηση η λέξη «Τζιχάντ» σε συνδυασμό με τη λέξη «πόλεμος», έστω κι αν θεωρείται «ιερός», δημιουργεί αναμφίβολα ένα αρνητικό συναίσθημα σε ποσοστό 53%, γεγονός που δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο.

Ωστόσο δεν πρέπει να παραλείψουμε ότι τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει ένας διάλογος μεταξύ της ελληνικής κοινωνίας και του Ισλάμ, τόσο λόγω της ανάγκης για ανέγερση Τεμένους στην Αθήνα, όσο και ένεκα της δημιουργίας Τμήματος Ισλαμικών Σπουδών στη Θεολογική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου, αφού θεωρείται δεδομένο ότι η νέα αυτή κατεύθυνση θα δώσει τη δυνατότητα εμβάθυνσης στην επιστημονική μελέτη του Ισλάμ, δυνατότητα που τώρα παρέχεται μόνο από τα πανεπιστήμια του εξωτερικού. Αλλωστε, οι «παρεξηγήσεις» λύνονται μόνο με τον διάλογο, όχι με τη σιωπή.¹¹⁰

3.3 Σχέσεις της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και του σύγχρονου Ισλάμ.

Η έννοια του ιερού πολέμου παρουσιάζεται από αρχαιοτάτων χρόνων στην ανθρώπινη ιστορία με ένα αρκετά πλούσιο όσο και πολυσήμαντο περιεχόμενο. Έγραφε ο προσωκρατικός Ηράκλειτος, πως «ὁ πόλεμος πάντων μὲν πατήρ ἐστι,

¹¹⁰ <http://www.kathimerini.gr/824768/article/>

πάντων δὲ βασιλεύς»¹¹¹. Στην Πολιτεία του Πλάτωνα ο πόλεμος συνδέεται με οικονομικά κίνητρα: «ο πόλεμος έχει ως αίτιον οικονομικά ελατήρια, προκύπτοντα εκ του δημογραφικού προβλήματος»¹¹². Ο Ηρόδοτος, αντίθετα, δίδει θρησκευτική διάσταση στην έννοια της κήρυξης του πολέμου και αναφέρει: «... ὅταν ὁ Κροῖσος βασιλεὺς τῆς Λυδίας ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ Κύρου τοῦ Μεγάλου καὶ συνελήφθη αἰχμάλωτος, ἠρωτήθη ὑπ' αὐτοῦ διατί ἐξεστράτευσε καὶ εἰσέβαλε εἰς τὴν Περσίαν, ὁ δὲ Κροῖσος, μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ ὅποια εἶπε εἰς τὸν Κῦρον, ἐπεκαλέσθη ὡς δικαιολογητικόν, τρόπον τινά, τὴν θέλησιν τῶν θεῶν, διότι, λέγει, οὐδεὶς οὕτω ἀνόητός ἐστι ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρέεται»¹¹³.

Στους αρχαίους Ἕλληνες ἕνας τέτοιου εἴδους πόλεμος γινόταν «*υπερ βωμῶν και εστιῶν*», ἐνῶ για τη ρωμαϊκὴ αυτοκρατορία ἡ προσβολὴ ἢ καταστροφὴ τῶν εἰδώλων σήμαινε αἰτία πολέμου.

Στην πρώτη χριστιανικὴ κοινότητα, με ἔντονο το πνεῦμα τῆς εἰρήνης, φαίνεται ἡ ἐναντίωση στη βία και στον πόλεμο ἀλλὰ και ὁ βαθύτατος σεβασμὸς στο δικαίωμα τῆς ζωῆς¹¹⁴. Με τὴν πάροδο του χρόνου τὸ περιεχόμενο του ἱεροῦ πολέμου στη δυτικὴ χριστιανοσύνη συγκεκριμενοποιεῖται περισσότερο, παίρνοντας χαρακτηριστικὰ μιας ἐχθρικής ἐκστρατείας σε βάρους τῶν ἀλλοπίστων¹¹⁵.

Ὁ ὅρος «*ἱερός πόλεμος*» ἀρχισε να σημαίνει ὄχι μόνον τὸν πόλεμο που γινόταν στο ὄνομα μιας θρησκείας, ἀλλὰ τὸν πόλεμο ἐκεῖνο που υπερασπιζόταν τα ἱερά ἢ τους ὁμοπίστους ἐναντι ἐκείνων που ἔθιγαν τα θρησκευτικὰ τους κεκτημένα δικαιώματα, ἐνίοτε δε, τὴ θρησκευτικὴ υπεροχὴ. Ἐκεῖνο ὅμως που χαρακτηρίζει αὐτοὺς τοὺς πολέμους εἶναι ἡ σχέση ἀνταπόκρισης του Θεοῦ στην πολεμικὴ προθυμία ἀπὸ τὴ μια και ἡ ἀνταπόδοση σε πνευματικὰ και υλικὰ οφέλη ἀπὸ τὴν ἄλλη. Δεν ἔλειψαν και περιπτώσεις που ἔκαναν λόγο για «*ευλογημένη ἐξοδο στους*

¹¹¹ Μιχαὴλ Ἰατροῦ, «Πόθεν και διατί», (Ἡρακλείτου, ἀπόσ. 53), σσ. 364-365, ὅπου και σχόλια του συγγραφέα για τὸν παραπάνω στίχο.

¹¹² Πλάτωνος Πολιτεία, 373 D-E.

¹¹³ Ηρόδοτου Ἱστορία Α, 87.

¹¹⁴ Ἰωάννη Χρυσσαυγὴ (Διακόνου), «Πόλεμος. Ἀποψη ἐνός Ὀρθοδόξου Θεολόγου», στο Γρηγόριος Παλαμάς, τ. 68 (1985), σ. 396.

¹¹⁵ Αναφερόμαστε βεβαίως στις Σταυροφορίες που ὁργανώθηκαν ἀπὸ τὴ Δυτικὴ Ἐκκλησία.

χώρους του Παραδείσου δια της οδού του ιερού πολέμου»¹¹⁶. Ο παράγων της σωτηρίας των πολεμιστών αυτών είναι σχεδόν πάντα καθοριστικός στην έκβαση των μαχών.

Ως απαρχές των περί πολέμου απόψεων στη Δύση θεωρούνται οι απόψεις που αναπτύχθηκαν από τους λατινόφωνους πατέρες, Αμβρόσιο και Αυγουστίνo, οι οποίοι με χαρακτηριστικό τρόπο εξέφρασαν τις εν γένει ισχύουσες απόψεις στον ευρύτερο δυτικό χώρο.

Ο πρώτος, σε σχετικά σχόλιά του¹¹⁷, αναφέρεται στους πολεμιστές που αγωνίζονται για την αυτοκρατορία ή για τα ιδανικά της χριστιανικής πίστης, με ιδιαίτερος θετικό τρόπο, ταυτίζοντας τον αγώνα της πίστης με τον αγώνα για την πατρίδα. Στον Αυγουστίνo εκφράζονται παρόμοιες απόψεις με ένα βαθύτερο θεολογικό περιεχόμενο: ο εχθρός εξιλεώνεται με την αποδοχή του πολέμου, υπό την έννοια ότι δεν θα επαναλάβει το αμάρτημα, αφού θα αποδεχτεί την ήττα. Με τον τρόπο αυτό επικρατεί η αγάπη και υποχωρεί η αμαρτία. Βεβαίως, βασική προϋπόθεση στη σκέψη του ιερού Αυγουστίνου είναι ότι σταθερός μεσολαβητής είναι η Θεία Πρόνοια, η οποία καθοδηγεί την ιστορία¹¹⁸. Το ειρηνοποιό πνεύμα του Αυγουστίνου φαίνεται από το ότι η ειρήνη είναι το υπέρτατο αγαθό, αποτελεί τον κατεξοχήν επιδιωκόμενο σκοπό¹¹⁹. Εκείνο πάντως που θα επισημαίναμε στους δύο αυτούς εκπροσώπους της δυτικής χριστιανοσύνης είναι η ίδια η αναγκαιότητα του πολέμου, που παίρνει «χριστιανικό» περιεχόμενο μέσα από την έννοια της εξουσίας. Ο ιερός Αυγουστίνος αποσαφηνίζει περαιτέρω τι πρέπει να κρατά και τι πρέπει να απορρίπτει ο χριστιανός από τον πόλεμο. *«Τί καταδικάζομεν ἐν τῷ πολέμῳ; Ὅχι τὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου, ἀφοῦ ὅλοι πρόκειται νὰ ἀποθάνωμεν, ἀλλὰ τὴν δίψαν τῆς ἀδικίας, τὴν ὀμότητα τῆς ἐκδικήσεως, τὸ ἀδιάλλακτον μῖσος, τὴν ἀπανθρωπίαν τῆς μάχης, τὴν φιλοδεσποτείαν, τοῦτο εἶναι ὅπερ ἡμεῖς καταδικάζομεν, καθ' ὃ καταδικάζομεν καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου τῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ»*¹²⁰.

Στη Δύση, ἤδη ἀπὸ τὸν 8ο αἰῶνα, ἔθεταν οἱ Πάπες τὶς βάσεις τοῦ ιεροῦ πολέμου, στὶς ὁποῖες θὰ ἐβρίσκει ἐρεισµα γιὰ νὰ εκφραστεῖ στὴ συνέχεια µε τὶς

¹¹⁶ Athanasios G. Athanasiadis Aristotle University of Thessaloniki, Islam as a Way of Defining the National Identity of Bosnian Muslims, November 2014.

¹¹⁷ St. John of Damascus *De fide*, II, 16, σ. 141-143.

¹¹⁸ The City of God (St. Augustine). <http://www.newadvent.org/fathers/1201.htm>

¹¹⁹ Ο.π.

¹²⁰ Κων. Καλλινίκου, *Χριστιανισµός και Πόλεμος*, σελ. 32.

Σταυροφορίες¹²¹. Και ενώ ο θρησκευτικός πόλεμος δεν έχει την ίδια εξέχουσα σημασία για το χριστιανισμό, όση για το Ισλάμ, εν τούτοις οι Σταυροφορίες και οι αποικιακές κατακτήσεις που έγιναν εν ονόματι του Χριστού, απεδήχθησαν πολλές φορές αρκετά αιματηρές.¹²² Άλλωστε, η Δυτική Εκκλησία φρόντισε να εντάξει εγκαίρως το θεσμό του «ιερού» πολεμιστή στους χώρους της δικής της επιρροής, ευλογώντας τα ξίφη¹²³ των πολεμιστών, εξέλιξη που οδηγούσε ουσιαστικά τον πόλεμο στην υπηρεσία της και στην πραγμάτωση των ιδικών της σχεδίων¹²⁴. Οι προεργασίες αυτές είχαν ως στόχο την καλλιέργεια κατάλληλου κλίματος και προϋποθέσεων για την υπεράσπιση των αγίων τόπων, προσκυνηματικό και συμβολικό τόπο για όλους τους χριστιανούς.

Οι θρησκευτικοί ηγέτες ήταν αυτοί που έδιδαν και δίδουν την έμπνευση και το βάρος ενός τέτοιου πολέμου, το στίγμα που θα καθοδηγήσει τις μάζες στην υλοποίηση του στόχου. Έτσι και στην προκειμένη περίπτωση ο πάπας Ουρβανός Β΄, ενεργώντας ως προστάτης της χριστιανοσύνης και με πολιτική εξουσία – κυρίως μ' αυτήν, αντικαθιστώντας τον αυτοκράτορα – παρουσιάζεται ως ο έχων και την ευθύνη των στρατιωτικών επιχειρήσεων.

Η ιερότητα του πολέμου προβαλλόταν με ένδυμα πνευματικής και ηθικής εντιμότητας, γινόταν «προς Δόξαν Θεού»¹²⁵, «προς επίρρωση των θείων αληθειών» αλλά και προς απόκτηση νέων εδαφών που θα ενδυνάμωναν τη θέση της Εκκλησίας. επίσης, οι πόλεμοι αυτοί στόχευαν στην «αποκατάσταση της δικαιοσύνης» και κατά συνέπεια, στην απρόσκοπτη άσκηση των πνευματικών και κοσμικών καθηκόντων της.

¹²¹ Ο πάπας Στέφανος Β΄ (752-757) έδωσε την υπόσχεση για αιώνια ζωή, όταν καλούσε σε βοήθεια τους Φράγκους. Παρόμοια έπραξαν και οι πάπες Λέων Δ΄ (847-855) και Ιωάννης Η΄ (872-882), οι οποίοι διαβεβαίωναν πως «όσοι φονεύονταν στους πολέμους για την υπεράσπιση της Εκκλησίας από την επιβουλή των εχθρών της, θα κέρδιζαν την αιώνια ζωή». Βλ. την υποδειγματική μονογραφία της Αθηνάς Κόλια-Δερμιτζάκη, Ο «ιερός πόλεμος», σελ. 38.

¹²² Karim H. Karim, Η ισλαμική απειλή, Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2001, σελ. 91

¹²³ Με την παρουσία επισκόπου που καταξίωνε το επάγγελμα του πολεμιστή, ιδανικού σταυροφόρου που πρωταγωνιστούσε στις Σταυροφορίες. Άλλωστε, αργότερα, η σχέση της υποσύνης με την Εκκλησία είχε δημιουργήσει μοναχικά τάγματα κατά τον 12ο αιώνα τα οποία εξυπηρετούσαν και τους σκοπούς του ιερού πολέμου.

¹²⁴ Α. Κόλια-Δερμιτζάκη, Ο «ιερός πόλεμος», σσ. 42-43.

¹²⁵ Έλεγε ο πάπας Ουρβανός ο Β΄ καλώντας σε συναγερμό τη χριστιανοσύνη: «το θέλει ο Θεός και οι μελλοντικοί στρατιώτες του Χριστού πείθονταν». Βλ. Ρενέ Γκρουσέ, Ιστορία των Σταυροφοριών, Αθήνα 1986.

Στις Σταυροφορίες προβαλλόταν το σύμβολο του σταυρού, ως σύμβολο μίμησης της ζωής του Χριστού, αλλά και ως το κατ' εξοχήν εξωτερικό χαρακτηριστικό της θεάρεστης πράξης που επιτελούσαν οι πολεμιστές, εκφραζόταν η διάθεση του επιθετικού πολέμου, καθώς δεν απειλούνταν άμεσα οι επιτιθέμενοι λαοί από λαούς στα εδάφη των οποίων γίνονταν οι επιδρομές¹²⁶.

Εξάλλου, η έντονη παρουσία προβεβλημένων στρατιωτικών αγίων στα πεδία των μαχών¹²⁷, ως προτύπων αγιότητας και μαχητικότητας, μαρτυρούσε τη θρησκευτικότητα των πολέμων αυτών¹²⁸.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως στην πραγματικότητα, ανεξάρτητα από τα προσχήματα που επινοήθηκαν, οι Σταυροφορίες στάθηκαν ληστρικές και κατακτητικές επιχειρήσεις των δυτικών που, κάνοντας χρήση των ιερών συμβόλων, επέκτειναν την εξουσία τους στην Ανατολική Μεσόγειο. Ως ιστορικό γεγονός αποτελούν έναν πολιτιστικό ακρωτηριασμό, παγκοσμίου βεληνεκούς, που συντελέσθηκε στο όνομα μιας χριστιανικής Εκκλησίας.

Πριν από ένα χρόνο και συγκεκριμένα στις 24 Ιουνίου του 2014 ο Πάπας Φραγκίσκος για πρώτη φορά είχε χρησιμοποιήσει δημόσια τον όρο **CHRISLAM**, και είχε δώσει εντολή το Βατικανό να δημιουργήσει μια έκθεση προβολής αυτού του όρου σαν ένα σημαντικό βήμα για την εγκαθίδρυση της μιας παγκόσμιας θρησκείας.

Αλλά τι είναι αυτό το **CHRISLAM** ; Ο όρος είναι ένα μείγμα των λέξεων **Christos και Islam**, δηλαδή μια υποτιθέμενη σύνθεση των λέξεων Χριστός και Ισλάμ σαν μια απεικόνιση της υποτιθεμένης ένωσης αυτών των δυο εννοιών σε μια προώθηση της παγκόσμιας θρησκείας που θα είναι σε πρώτη φάση η ενοποίηση του Χριστιανισμού με το Ισλάμ. Ο Πάπας προχώρησε σε αυτή τη κίνηση σε συνεργασία με το Εμιράτο της Σάρτζα και ήταν η πρώτη φοα που το Βατικανό συνεργάζονταν επίσημα με ένα αραβικό ισλαμικό κράτος.

Η κίνηση αυτή του Πάπα ερμηνεύτηκε από τα ΜΜΕ σαν μια πρώτη σημαντική κίνηση προς την ένωση με το Ισλάμ και την δημιουργίας μιας καινούργιας θρησκείας όπου θα συνδυαστούν οι βασικές αρχές του Χριστιανισμού με το Ισλάμ.

¹²⁶ Α. Κόλια-Δερμιτζάκη, Ο «ιερός πόλεμος», σσ. 61-62, όπου και σχόλια για τον χαρακτηρισμό του αμυντικού και επιθετικού πολέμου.

¹²⁷ Αγ. Γεωργίου, Σεβαστιανού, Μερκουρίου, Δημητρίου, Προκοπίου κ.ά., αν και ήταν άγιοι του ανατολικού Χριστιανισμού τιμώνταν από τη Δύση.

¹²⁸ Α. Κόλια-Δερμιτζάκη, Ο «ιερός πόλεμος», σσ. 64-65.

Με λίγα λόγια ο Πάπας προχώρησε ακάθεκτος προς την δημιουργία της νέας παγκόσμιας θρησκείας σύμφωνα με τα σχέδια των Ιλλουμινάτι και των διαφόρων παγκόσμιων κύκλων που προωθούν την παγκοσμιοποίηση με την νόθευση των αρχών του χριστιανισμού και την σταδιακή άμβλυση όλων των αντιστάσεων σε αυτή την προσπάθεια, με την επίκληση «όμορφων» εννοιών όπως αγάπη, συμφιλίωση, ενότητα κλπ.

Τελευταία έγινε γνωστό πως ο Πάπας είναι αποφασισμένος να συνεχίσει αυτή την προσπάθεια και να εγκαθιδρύσει ένα μόνιμο σημαντικό διάλογο με το Ισλάμ με κύριο στόχο το CHRISLAM να γίνει το ορόσημο της νέας παγκόσμιας ενοποιητικής θρησκείας.

Σε αυτό το πνεύμα πιθανότατα Το Βατικανό καλεί τους μουσουλμάνους να καταδικάσουν τους «βάρβαρους» Τζιχαντιστές στο Ιράκ.

«Ο Πάπας; Πόσα χάσματα έχει;» Ο Σοβιετικός ηγέτης Ιωσήφ Στάλιν είπε αυτό τον Μάιο του 1935 στον υπουργό Εξωτερικών της Γαλλίας Πιέρ Λαβάλ, όταν προτάθηκε η επίσημη άθση Σοβιετική Ένωση να ενθαρρύνει τον Χριστιανισμό για να κερδίσει την εύνοια του Πάπα.

Είτε θεωρείται ότι η πίστη είχε να κάνει με αυτό ή όχι, η Σοβιετική Ένωση δεν είναι τίποτα περισσότερο, η Ρωσία έχει επανατοποθετηθεί στην αγορά ως υπερασπιστής της Ανατολικής χριστιανοσύνης, και ο Πάπας συνεχίζει να ασκεί τα όπλα που διαθέτει - την προσευχή και τη δύναμη του μεγαλύτερου άμβωνα του κόσμου.

Όπως αναφέρθηκε από το καθολικό News Service, στις 12 Αυγούστου, το Ποντιφικό Συμβούλιο για Διαθρησκευτικό Διάλογο κυκλοφόρησε μια δήλωση (η οποία δεν θα συνέβαινε χωρίς τη γνώση και τη σύμφωνη γνώμη του Πάπα Φραγκίσκου) καλώντας μουσουλμάνους ηγέτες να καταδικάσουν τη «βαρβαρότητα» και «ανείπωτες εγκληματικές πράξεις» των ισλαμιστών με στόχο τις θρησκευτικές μειονότητες στο Ιράκ.

Είπε, «Τα δεινά των Χριστιανών και άλλες θρησκευτικές και εθνοτικές κοινότητες που είναι αριθμητικές μειονότητες στο Ιράκ απαιτούν σαφή και θαρραλέα στάση εκ μέρους των θρησκευτικών ηγετών, ιδιαίτερα οι μουσουλμάνοι, όσοι ασχολούνται με το διάλογο των θρησκείων και όλοι οι υπερασπιστές της υπεραξίας.»

Στη συνέχεια περιγράφονται οι "εγκληματικές πράξεις", συμπεριλαμβανομένης "της αποτρόπαιας πρακτικής του αποκεφαλισμού, της

σταύρωσης και του να κρέμονται τα πτώματα σε δημόσιους χώρους," η απαγωγή των χριστιανικών και Γεζιτών γυναικών και κοριτσιών ως "λάφυρο πολέμου", ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων, "και εξαναγκαστικοί προσηλυτισμοί στο Ισλάμ.

Το έγγραφο ανέφερε, "Κανένας σκοπός δεν μπορεί να δικαιολογήσει τέτοια βαρβαρότητα και σίγουρα δεν είναι μια θρησκεία."

Στις 10 Αυγούστου 2014 , ο Πάπας Φραγκίσκος, ονοματοδότησε τον καρδινάλιο Φερνάντο Filoni, ως Επικεφαλή της Επιτροπής της Συνόδου για τον Ευαγγελισμό των Λαών, και ως τον προσωπικό απεσταλμένο του στο Ιράκ. Όπως αναφέρθηκε από το Radio Vatican, σχέδια γίνονται για να φέρουμε όλους τους εκπροσώπους της Αγίας Έδρας στην πολεμικά διαιρεμένη περιοχή της Ρώμης για μια συνάντηση σχετικά με το πώς να υποστηριχθούν οι Χριστιανοί που σκοτώνονται και τρομοκρατούνται από το Ισλαμικό Κράτος. Ο εκπρόσωπος του Βατικανό Πατέρας Federico Lombardi σημειώνει ότι ο Καρδινάλιος Filoni πέρασε έξι χρόνια ως παπικός αντιπρόσωπος του πάπα (εκπρόσωπος) για την Ιορδανία και το Ιράκ κατά τα τελευταία χρόνια του Σαντάμ Χουσεϊν και τον επακόλουθο πόλεμο στο Ιράκ και ότι ήταν ένας από τους λίγους ξένους διπλωμάτες που παρέμεινε στη Βαγδάτη, ενώ αυτή βομβαρδίζονταν.

Ωστόσο, πριν από τα δύο αυτά πράγματα που συνέβησαν, ο Πάπας Φραγκίσκος έχει ήδη προβάλλει τη δύναμη του άμβωνα σε μια άμεση έκκληση προς τα Ηνωμένα Έθνη. Στις 13 Αυγούστου, το Βατικανό κυκλοφόρησε το πλήρες κείμενο της επιστολής του Πάπα Φραγκίσκου από τις 9 Αυγούστου, που έγραψε στον Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε. , Ban Ki-moon.

«Έχω μια βαριά και αγωνιώδη καρδιά ακολουθώντας τα δραματικά γεγονότα των τελευταίων ημερών στο Βόρειο Ιράκ όπου οι Χριστιανοί και άλλες θρησκευτικές μειονότητες έχουν αναγκαστεί να φύγουν από τα σπίτια τους και μαρτυρούν την καταστροφή των τόπων λατρείας και των θρησκευτικών κληρονομιών. Συγκινημένος από τα δεινά τους, ζήτησα από τον Μακαριότατο Καρδινάλιο Fernando Filoni, τον Νομάρχη της Συνόδου για την Ευαγγελισμό των Λαών, ο οποίος υπηρέτησε ως εκπρόσωπος των προκατόχων μου, τους Πάπα Ιωάννης Παύλος Β 'και Πάπας Βενέδικτος XVI, από τους ανθρώπους στο Ιράκ, να εκδηλώσει την πνευματική μου εγγύτητα και να εκφράσει την ανησυχία μου, και από το σύνολο της Καθολικής

Εκκλησίας, για εκείνους που μόνο θέλουν να ζήσουν με ειρήνη, αρμονία και ελευθερία στην γη των προγόνων τους. Στο ίδιο πνεύμα, γράφω σε σας, κ Γενικό Γραμματέα, και σας εκφράζω τα δάκρυα, τον πόνο και τις εγκάρδιες κραυγές απελπισίας των Χριστιανών και άλλων θρησκευτικών μειονοτήτων της αγαπημένης γης του Ιράκ. Ανανεώνω την επείγουσα έκκλησή μου προς τη διεθνή κοινότητα να αναλάβει δράση για να τελειώνει την ανθρωπιστική τραγωδία που βρίσκεται σε εξέλιξη, να ενθαρρύνει όλα τα αρμόδια όργανα των Ηνωμένων Εθνών, ιδίως των υπευθύνων για την ασφάλεια, την ειρήνη, το ανθρωπιστικό δίκαιο και την παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες, να συνεχίσουν τις προσπάθειές τους σε συνάρτηση με το προοίμιο και τα σχετικά άρθρα των κεφαλαίων των Ηνωμένων Εθνών.

Οι βίαιες επιθέσεις που σαρώνουν όλο το Βόρειο Ιράκ αφυπνίζουν τις συνειδήσεις όλων των ανδρών και των γυναικών της καλής θέλησης προς συγκεκριμένες πράξεις της αλληλεγγύης για την προστασία εκείνων που πλήττονται ή απειλούνται από τη βία και επιβεβαιώνουν την απαραίτητη και επείγουσα βοήθεια για τους πολλούς εκτοπισμένους αλλά και την ασφαλή επιστροφή τους στις πόλεις και τα σπίτια τους. Οι τραγικές εμπειρίες του εικοστού αιώνα, και η πιο βασική κατανόηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, αναγκάζει τη διεθνή κοινότητα, ιδίως μέσω των κανονισμών του διεθνούς δικαίου, να κάνει ό, τι μπορεί για να σταματήσει και να τεμποδίσει περαιτέρω τη συστηματική βία εναντίον των εθνοτικών και θρησκευτικών μειονοτήτων. Σίγουρος ότι η έκκλησή μου, η οποία θα ενωθεί με εκείνες των Ανατολίτικων Πατριαρχών και άλλων θρησκευτικών ηγετών, θα βρει θετική απήχηση, δράττομαι της ευκαιρίας για να ανανεώσει η Εξοχότητά σας τις διαβεβαιώσεις της υψηλότατης εξέτασής μου. Από το Βατικανό, 9 Αυγούστου του 2014».¹²⁹

¹²⁹ Πρωτότυπο:

«It is with a heavy and anguished heart that I have been following the dramatic events of these past few days in Northern Iraq where Christians and other religious minorities have been forced to flee from their homes and witness the destruction of their places of worship and religious patrimony. Moved by their plight, I have asked His Eminence Cardinal Fernando Filoni, Prefect of the Congregation for the Evangelization of Peoples, who served as the Representative of my predecessors, Pope St John Paul II and Pope Benedict XVI, to the people in Iraq, to manifest my spiritual closeness and to express my concern, and that of the entire Catholic Church, for the intolerable suffering of those who only wish to live in peace, harmony and freedom in the land of their forefathers.

Σημαντική επίσης είναι και η κίνηση πολλών νέων, που γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στη Δύση, να επιλέγουν να γίνουν Τζιχαντιστές και να πηγαίνουν στη Συρία και το Ιράκ και να ενταχθούν σε ισλαμικά κινήματα. Η εφημερίδα το Βήμα της Κυριακής¹³⁰ φιλοξενεί άρθρο της Michel Bond, αναπληρώτριας Γραμματέως του Γραφείου Προξενικών Υποθέσεων του State Department, και στο οποίο αναφέρει ότι «η θεωρία της πλύσης εγκεφάλου είναι μια ανοησία»¹³¹ Εκείνο που συμβαίνει, πιθανόν, είναι ότι πρόκειται για άτομα που επηρεάζονται από την ιδέα της συμμετοχής σε μια δυναμική αποστολή¹³², ενώ υπάρχουν και άλλοι παράγοντες όπως προσωπικές πικρίες, αναζητήσεις ή και κρίση ταυτότητας, και σίγουρα η ρατσιστική διάθεση με την οποία αντιμετωπίζονται συχνά από το Δυτικό κόσμο λόγω χρώματος, εθνικότητας ή θρησκευματος.

In the same spirit, I write to you, Mr. Secretary-General, and place before you the tears, the suffering and the heartfelt cries of despair of Christians and other religious minorities of the beloved land of Iraq. In renewing my urgent appeal to the international community to take action to end the humanitarian tragedy now underway, I encourage all the competent organs of the United Nations, in particular those responsible for security, peace, humanitarian law and assistance to refugees, to continue their efforts in accordance with the Preamble and relevant Articles of the United Nations Charter.

The violent attacks that are sweeping across Northern Iraq cannot but awaken the consciences of all men and women of goodwill to concrete acts of solidarity by protecting those affected or threatened by violence and assuring the necessary and urgent assistance for the many displaced people as well as their safe return to their cities and their homes. The tragic experiences of the Twentieth Century, and the most basic understanding of human dignity, compels the international community, particularly through the norms and mechanisms of international law, to do all that it can to stop and to prevent further systematic violence against ethnic and religious minorities.

Confident that my appeal, which I unite with those of the Oriental Patriarchs and other religious leaders, will meet with a positive reply, I take this opportunity to renew to your Excellency the assurances of my highest consideration.

From the Vatican, 9 August 2014»

¹³⁰ Το Βήμα της Κυριακής, ένθετο Science, 28-9-2014

¹³¹ Δύση και τζιχαντισμός, Μητρ. Ναυπάκτου & Αγ. Βλασίου Ιεροθέου, Ενιαύσιον 2014, Λιβαδειά 2015, σελ. 303

¹³² Οπ.π.

Πάντως το γεγονός ότι νέοι άνθρωποι, με δυνατότητες για μόρφωση και εξέλιξη, απαρνιούνται το Δυτικό τρόπο ζωής και προσκολλούνται σε μια ισλαμιστική οργάνωση πρέπει να μας προβληματίσει. Σίγουρα κάτι δεν τους καλύπτει , κάτι τους λείπει και κάτι άλλο δίνει νόημα στη ζωή τους, έστω κι αν αυτό είναι η συμμετοχή στο έγκλημα.

Συμπεράσματα

Υπό την επίδραση των ειρηνοποιών κηρυγμάτων και της καλλιέργειας φιλικής ατμόσφαιρας μεταξύ των λαών υπάρχει σήμερα η τάση αποσιωπήσεως της χαρακτηριστικής αυτής παραγράφου της ισλαμικής τακτικής. Εν τούτοις, και αν ακόμη παραθεωρήσουμε τα συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα, παραμένουν τα ιερά κείμενα. Οι παροτρύνσεις του Κορανίου προς δυναμική, μαχητική αντιμετώπιση των «απίστων» είναι πολλές και άμεσοι: **«Μάχεσθε μέχρις ότου αποσοβηθή αφ' υμών ο κίνδυνος του πειρασμού, και όταν δεν υπάρχει άλλη λατρεία ειμή η του μόνου Θεού. Αν οι εχθροί θέσωσι τέρμα εις τας πράξεις αυτών, τότε ας παύσωσιν αι εχθροπραξίαι, εκτός αν πρόκειται περί ασεβών»**¹³³

Ενίοτε δίνεται ευρύτερη έννοια στον «ιερό πόλεμο»• π.χ. jihad θεωρείται και η διαμαρτυρία κατά των καταχρήσεων μουσουλμάνων αρχόντων. Η κλασσική πάντως σημασία της εντολής παραμένει αναμφισβήτητη. Οι εκτός της κυριαρχίας του Ισλάμ χώρες ονομάζονται «Οίκος Πολέμου» (Dar al-Harb) και αντιδιαστέλλονται του Dar-al-Islam, του «Οίκου του Ισλάμ». Είναι περιοχές αγώνος – ιδιαιτέρως όπου επικρατεί ο πολυθεϊσμός, η αθεΐα, η ειδωλολατρία – έως ότου τεθούν διά της Τζιχάντ υπό το κράτος της αληθούς πίστεως. Ο χαρακτήρας του Ισλάμ υπήρξε επιθετικός· εκεί όπου η πειθώ δεν έφερε αποτέλεσμα, το ξίφος αποδείχθηκε πειστικότερο. Η μέσω του «ιερού πολέμου» διάδοση της πίστεως ενδυνάμωσε το Ισλάμ στις περιόδους της επεκτάσεώς του. Έτσι κατόρθωσε να επιβάλει με ταχύτητα αστραπής την κυριαρχία του από των στηλών του Ηρακλέους μέχρι του Ινδού ποταμού. Το Ισλάμ, για να επικρατήσει δεν χρειάστηκε όπως ο Χριστιανισμός εκατομμύρια μαρτύρων των οπαδών του. Προτίμησε να τους αναζητήσει μεταξύ των οπαδών των αντιπάλων θρησκειών. Οι εβραϊκοί και χριστιανικοί πληθυσμοί, ως κάτοχοι των Γραφών (και αναγκαίοι για την οικονομική ευμάρεια του κράτους των πολεμιστών), είχαν δικαίωμα να διατηρήσουν την θρησκεία τους καταβάλλοντας κεφαλικό φόρο· εννοείται και το δικαίωμα τούτο υπό πολλών ηγεμόνων καταπατήθηκε επανειλημμένως. Η αντίληψη περί Τζιχάντ, η οποία υπήρξε αναμφισβήτητο στοιχείο της δυναμικότητος της μουσουλμανικής θρησκείας, επισημαίνει για μίαν ακόμη φοράν ότι το Ισλάμ, παραλλήλως προς τον θρησκευτικό του χαρακτήρα, υπήρξε και

¹³³ Βλ. Αναστασίου Γιαννουλάτου, Αρχιεπ. Τιράνων και πάσης Αλβανίας, Καθηγητού Παν/μίου Αθηνών, «Ισλάμ, θρησκευσιολογική επισκόπησης», σ. 208

μέγεθος πολιτικό. Ο Προφήτης δεν ίδρυσε μόνον μίαν θρησκευτική κοινότητα, άλλα και ένα κράτος¹³⁴.

Η νοοτροπία του «αερού πολέμου», ενώ υπήρξε το ισχυρό νεύρο του Ισλαμισμού κατά την πρώτη ιστορική του περίοδο, κατέληξε κατά τον ΙΘ' αιώνα και στις αρχές του ιδικού μας ευαίσθητο και κρίσιμο σημείο για τους οπαδούς του Μωάμεθ. Όταν κάποιος αναλογισθεί, ότι σύμφωνα με τη διδασκαλία του Προφήτη οι πιστοί θα είχαν πάντοτε την ευλογία του Θεού και με αυτή τη νίκη, αντιλαμβάνεται εύκολα γιατί πολλοί μουσουλμανικοί λαοί, ευρισκόμενοι τότε σε παρακμή και υπό την εξουσία άλλων κρατών, αντιμετώπισαν μίαν ιδιότυπη θρησκευτική κρίση.

Ενώ η τζιχάντ σηματοδοτεί τον πόλεμο, οι οδηγίες των γραφών δίνουν την άδεια για άνευ όρων πόλεμο ενάντια στους άπιστους από εκείνους που οδηγήθηκαν εξαιτίας των κοινωνικο-οικονομικών και πολιτικών συγκυριών να πολεμήσουν τους καταπιεστές τους. Οι Βόρειοι δημοσιογράφοι ακολουθούν τις κυρίαρχες Βόρειες αναφορές για το Ισλάμ, εξυπηρετώντας τη δημιουργία ενός αναγκαίου συνδέσμου ανάμεσα στην τζιχάντ και την τρομοκρατία.¹³⁵

Τον Ιούλιο του 2003 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Φετφά και Έρευνας (ECFR). επανεπιβεβαίωσε τη νομιμότητα της τζιχάντ η οποία δεν έχει καμία σχέση με τις παράλογες πράξεις μιας ομάδας ανθρώπων που προκαλούν πόνο και ανία. Ο ίδιος ο Θεός ενέκρινε τον ιερό πόλεμο στο Κοράνι: Πολεμήστε τους ώσπου να μη φοβάστε άλλο πια τον πειρασμό και όλη η λατρεία να είναι για τον μοναδικό Θεό. Ο ένοπλος αγώνας είναι δικαιολογημένος σε περιπτώσεις εθνοκάθαρσης και στρατιωτικής κατοχής μουσουλμανικών εδαφών και θρησκευτικού διωγμού και πρέπει να περιορίζεται σε επιθέσεις εναντίον στρατιωτικών στόχων. Οι άδικοι πόλεμοι είναι οι τρομοκρατικές ενέργειες της Αλ Κάιντα.¹³⁶

¹³⁴ Αρχιεπισκόπου Τιράνων & πάσης Αλβανίας Αναστασίου (Γιαννουλάτου), *Τχνη από την αναζήτηση του υπερβατικού*, Εκδ. Ακρίτας, Ν.Σμύρνη 2004, σ. 246 - 247

¹³⁵ Karim, K. , 2001, *Η ισλαμική απειλή, Τα μέσα ενημέρωσης και η παγκόσμια βία*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Παρατηρητής, σσ. 120

¹³⁶ Besson, S., 2005, *Η κατάκτηση της Δύσης*, Αθήνα: Εκδόσεις Ενάλιος, σσ. 199

ΠΗΓΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1. Βασιλείου του Μεγάλου, *Απαντα*, Εκδ. «Γρηγόριος ο Παλαμάς – Πατερικές Εκδόσεις» Δεκέμβριος 1973
2. Besson, S., 2005, *Η κατάκτηση της Δύσης*, Αθήνα: Εκδόσεις Ενάλιος.
3. Bulliet Richard W., *Ισλαμοχριστιανικός πολιτισμός. Μία πρόταση*, Εκδ. Εικοστός Πρώτος, Αθήνα 2006,
4. Γιαγκάζογλου Σταύρου, *Το Ορθόδοξο Ήθος*, στο Κ. Αγόρας κ.α., *Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας, Τόμος Α Δόγμα, Πνευματικότητα και Ήθος της Ορθοδοξίας*, Πάτρα: ΕΑΠ, 2002
5. Γιαννουλάτου Αναστασίου, Αρχιεπισκ. Τιράνων & πάσης Αλβανίας. *Ισλάμ, θρησκευολογική επισκόπησης*, Εκδ. Πορευθέντες, Ζ' έκδοση, Αθήνα 1995
6. Του ιδίου, *Τχνη από την αναζήτηση του υπερβατικού*, Εκδ. Ακρίτας, Ν.Σμύρνη 2004,
7. Gnilka Joachim, *Χριστιανισμός & Ισλάμ. Μια νέα προσέγγιση*, Εκδ. Ουρανός, Αθήνα 2009
8. Εφημ. Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία στήλη *Παρασκήνια* 22/ 10 / 2006
9. Εφημ. *Το Βήμα της Κυριακής*, ένθετο Science, 28/ 9 / 2014
10. Ζιάκα Γρηγορίου, Καθηγητού, Εισήγηση με θέμα: *Το Ισλάμ ως Θρησκεία*, στην Ημερίδα «Γνωριμία με το Ισλάμ», Διορθόδοξον Κέντρον της Εκκλησίας της Ελλάδος, 12 Μαΐου 2007. (Πρακτικά Ημερίδος)
11. Του ιδίου, *Θρησκεία και πολιτισμός*, Εκδ. Σφακιανάκη, Αθήνα, 2003
12. Ηρόδοτου *Ιστορία Α*, 87.
13. Ιατρού Μιχαήλ, *«Πόθεν και διατί»*, *Ειδική Εγκυκολπαίδεια*, Αθήνα 1972
14. Ιεράς Μητρ. Ναυπάκτου & Αγ. Βλασίου, *Ενιαύσιον 2014*, Λιβαδειά 2015.
15. Καινή Διαθήκη, Ευαγγέλιον κατά Ιωάννην, (4,8 & 6,62)
16. Kalin, I., *Ισλάμ και Δύση*, Εκδ. Παπαζήση. Αθήνα 2012
17. Καλλινίκου Κων/νου, *Χριστιανισμός και πόλεμος*, Αθήνα 1963
18. Karim H. Karim, *Η ισλαμική απειλή*, Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 2001
19. Καριώτογλου Αλεξάνδρου, «Ισλαμική Θεοκρατία» Περιοδικό ΝΕΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, Τεύχος 23, 1997
20. Του ιδίου, *Το Ισλάμ στην Οικουμένη*, Εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2012
21. Κεπέλ Ζίλ, *Τζιχάντ ο ιερός πόλεμος*, Αθήνα 2001.
22. Κόλια-Δερμιτζάκη Αθηνάς *Ο Ιερός Πόλεμος*, Εκδ. Βασιλόπουλος, Αθήνα 1991
23. Κόντρ Γεωργίου, Μητροπολίτου Όρους Λιβάνου, *Η φύση του Ισλάμ*, Εκδ. Μαΐστρος, Αθήνα 2009

24. Μαγριπλή Δημητρίου, *Είναι η Θρησκεία αιτία πολέμου;* Περ. Θρησκευολογία, τχ. 3^ο, Αθήνα 2002
25. Μακρή Γεωργίου, *Ισλάμ*, Εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2012
26. Μαντζαρίδη Γεωργίου, *Χριστιανική Ηθική Ι*, Εκδ. Πουρνάρας, Θεσσαλονίκη, 1991,
27. Μαριόρα Μιχαήλ, *Οι Προϊσλαμικές Θρησκείες της Αραβικής Χερσονήσου*, Εκδ. Πεδίο, Αθήνα 2015
28. Mitri Tarek, Σκέψεις για τις Σχέσεις Ορθόδοξων Χριστιανών και Μουσουλμάνων, μετάφρ. Ντόντος Ν., στο: *Ισλάμ και Φονταμενταλισμός, ορθοδοξία και Παγκοσμιοποίηση*, Ιερά Μητρόπολις Δημητριάδος Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, Αθήνα: Ίνδικτος, 2006.
29. Μπακούνιν Μιχαήλ, *Φιλοσοφία – Θρησκεία – Ηθική*, Εκδ. Πανοπτικόν, Θεσσαλονίκη 2006
30. Μπουκή Χρήστου, *Χριστιανική Ηθική μετά στοιχείων Χριστιανικής Κοινωνιολογίας*, Εκδ. Γεν. Διευθ. Εκκλ. Παιδείας, Αθήνα 1973
31. Νικολακάκη Ηλία, *Τζιχάντ ο Ιερός Πόλεμος του Ισλάμ*. Εκδ. Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη 1994
32. Νικολαΐδη Αποστόλου, *Προβληματισμοί Χριστιανικού Ήθους*, Εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 2002,
33. Νικολινάκου Πάνου, *Ισλάμ Η σύγκρουση που έρχεται*, Εκδ. Εντός, Αθήνα 2005
34. Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου, Αρχιεπισκόπου Αθηνών, *Ιστορία της Εκκλησίας Αντιοχείας*, Αλεξάνδρεια 1951
35. Πλάτωνος *Πολιτεία*, 373 D-E.
36. Τεμπέλη Ηλία – Τερέζη Χρήστου, *Οι έννοιες Ουσία – Φύσις, Πρόσωπον – Υπόστασις στην Νεοπλατωνική Φιλοσοφία και στην Ορθόδοξη Θεολογία*, εκδ. Ε.Α.Π., Πάτρα 2008
37. Το Ιερό Κοράνι, Εκδ. Κάκτος, Αθήνα, 2006
38. Tolstoi Leon, *Τι είναι θρησκεία*. Μτφρ. Μ. Βελούδος, Ν. Στασινόπουλος, Εκδ. PRINTA Αθήνα 2003
39. Fletcher, R., (2006), *Σταυρός και Ημισέληνος*, Αθήνα: Εκδ. Ενάλιος.
40. Χρυσανγή Ιωάννη (Διακόνου), «*Πόλεμος. Άποψη ενός Ορθόδοξου Θεολόγου*», Περιοδικό Γρηγόριος Παλαμάς, τ. 68 (1985)

ΕΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Abdul-Rahman Abdul Kareem Al-Shehab The key to understanding Islam. Μετάφραση: EUROPEAN ISLAMIC RESEARCH CENTER (EIRC)

2. Athanasiadis Athanasios, Aristotle University of Thessaloniki, Islam as a Way of Defining the National Identity of Bosnian Muslims, November 2014.
3. Doi A. and Rahman I., Introduction to the Hadith, Lagos 1971
4. Jevtic M. , Savremeni Dzihad, Beograd-Zvezdara 1989
5. Kraemer H., The Christian Message in a Non-Christian World, London 1938
6. Peters R, *Islam and Colonialism, London 1980*
7. Roberts R., The Social Laws of the Quran, London 1971
8. St. John of Damascus *De fide*, II

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ:

<http://antiwar.com/>

<http://dimpenews.com/>

<http://www.istoria.gr/>

<http://www.kathimerini.gr/824768/article/epikairothta/ellada/or8odo3ia-kai-islam-synomiloy-n-sth-8rakh>

<http://www.newadvent.org/fathers/1201.htm>

<http://www.onalert.gr/stories/dhmosia-ektelesi-gynaikas-apo-tzixantistes/40023>

<http://www.publicissue.gr/1395/islam-2009/>

<http://poimin.gr/notis-marias>

<http://www.thekeytoislam.com/el/>

<http://tvxs.gr/>